

Görsel 1.1
Taylan'ın günlük
yaşantısından örnekler

- Taylan görsellerde kimlerle iletişim içindedir?
- Görsellerde Taylan'ın dâhil olduğu "gruplar" hangileridir?
- Bu gruplardaki bireyler ve Taylan'ın ortak amaçları nelerdir?
- Sizin gün içinde Taylan'dan farklı olarak dâhil olduğunuz gruplar hangileridir?

▷ Yukarıda yöneltilen sorulara vereceğiniz cevaplar, günlük hayatta yaşadığınız durumlarla ne gibi benzerlik göstermektedir? Günlük yaşantınızı dikkate alarak "grup" ve "rol" kavramlarını nasıl tanımlarsınız? Açıklayınız.

İlkokulda hangi gruplara dâhil oldunuz ve bu gruplarda ne gibi rolleriniz bulunmaktaydı? Açıklayınız.

Verilen yönergeye göre etkinliği yapınız.

- Öğretmeninizin rehberliğinde tüm öğrencilerin katılımıyla beş veya altı grup oluşturunuz.
- Grup içinde beyin fırtınası yaparak sınıfınızda, okulunuzda ve yakın çevrenizde dâhil olduğunuz grupları belirleyiniz. Ardından bu grupları ve gruplardaki rollerinizi verilen tabloda listeleyiniz.
- Listede yer alan gruplardaki rolleriniz ile bu rollerin getirdiği hak ve sorumluluklarınızı ekip içinde tartışınız.
- Dâhil olduğunuz gruplardaki rollerinize ilişkin hak ve sorumluluklarınızın benzerlik ve farklılıklarını karşılaştırma tablosuna yazınız.

	Dâhil Olduğunuz Gruplar	Gruplardaki Rolleriniz
Yakın çevrenizde	Aile, mahalle arkadaşları.	Çocuk, arkadaş.
Okulunuzda	Okul Takımı (Futbol, Basketbol), Okul Kütüphanesi.	Oyuncu, Kitap Sorumlusu.
Sınıfınızda	Sınıf, Grup Çalışmaları.	Öğrenci, Grup Üyesi.

2 Ortaokul öğrencisi olarak dâhil olduğunuz gruplarda ne gibi değişimler oldu? Bu gruplardaki yeni rolleriniz neler olabilir? Yukarıda oluşturduğunuz gruplarda rollerinizin getirdiği hak ve sorumlulukları tartışarak aşağıdaki ilgili alanlara yazınız.

Rollerinizin Benzer Hakları:

Aile, okul ve arkadaş gruplarında sevgi ve saygı görmek gibi haklar.
Eğitim ve öğrenim görmek, okulda ve sınıfta bilgiye ulaşma hakkı.

Rollerinizin Farklı Hakları:

Ailede koruma ve destek alma hakkı.
Spor kulübünde oyun oynama ve takım etkinliklerine katılma hakkı.
Sınıfta bilgiye ulaşma ve öğretmenlerden destek alma hakkı.

Rollerinizin Benzer Sorumlulukları:

Ailede yardımsever olmak ve görevleri yerine getirmek.
Okulda ve sınıfta derslere katılmak ve ödevleri zamanında yapmak.
Arkadaş gruplarında iyi geçinmek ve yardımlaşmak.

Rollerinizin Farklı Sorumlulukları:

Ailede ev işlerine yardımcı olma sorumluluğu.
Okulda derslere katılmak ve projelerde görev almak.
Spor kulübünde antrenmanlara katılmak ve kurallara uymak.

Toplum içinde ortak hedef ve değerleri olan insanlar grupları meydana getirir. Aile, akrabalar ve okul toplumdaki gruplara birer örnektir (Görsel 1.2). Toplum, gruplar arasındaki uyum ve grupların birbirine desteği ile varlığını devam ettirebilir. Ayrıca bu gruplarda yer alan üyeler tecrübe, beceri ve farklı bakış açıları ile gruba değer katarken grubun diğer üyelerinin gelişimine de katkıda bulunur.

Dâhil olduğumuz gruplarda birtakım rollere sahip oluruz. Örneğin aile içinde çocuk, okulda öğrenci, sınıfta sınıf başkanı ve hentbol takımında kaleci rolünde olabiliriz. Birden çok grupta yer aldığımız için aynı anda birden fazla role de sahip oluruz. Dâhil olduğumuz gruplara ve üstlendiğimiz rollere göre çeşitli haklar elde eder ve sorumluluklar üstleniriz. Bu durumla ilgili verilen tabloyu tamamlayınız.

Aile grubunda sahip olduğumuz roller:

Rollerin getirdiği hak ve sorumluluklarımız.

Haklar: Aile içinde sevgi ve destek görme hakkı, eğitim ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanması.

Sorumluluklar: Aile bireylerine yardım etmek, ev işlerinde sorumluluk almak, saygılı olmak.

Arkadaşlık grubunda sahip olduğumuz roller:

Rollerin getirdiği hak ve sorumluluklarımız

Haklar: Arkadaşlarla vakit geçirme ve sosyal aktivitelerde bulunma hakkı.

Sorumluluklar: Arkadaşlara karşı dürüst olmak, yardımlaşmak ve güvenli bir iletişim kurmak.

Akrabalık grubunda sahip olduğumuz roller:

Rollerin getirdiği hak ve sorumluluklarımız

Haklar: Akrabalardan destek ve yardım görme hakkı, özel günlerde bir araya gelme hakkı.

Sorumluluklar: Akrabalık bağlarını güçlü tutmak, özel günlerde onları ziyaret etmek, saygı göstermek.

Dâhil olduğumuz gruplarda birtakım rollere sahip oluruz. Örneğin aile içinde çocuk, okulda öğrenci, sınıfta sınıf başkanı ve hentbol takımında kaleci rolünde olabiliriz. Birden çok grupta yer aldığımız için aynı anda birden fazla role de sahip oluruz. Dâhil olduğumuz gruplara ve üstlendiğimiz rollere göre çeşitli haklar elde eder ve sorumluluklar üstleniriz. Bu durumla ilgili verilen tabloyu tamamlayınız.

Aile grubunda sahip olduğumuz roller:

Rollerin getirdiği hak ve sorumluluklarımız.

Haklar: Aile içinde sevgi ve destek görme hakkı, eğitim ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanması.

Sorumluluklar: Aile bireylerine yardım etmek, ev işlerinde sorumluluk almak, saygılı olmak.

Arkadaşlık grubunda sahip olduğumuz roller:

Rollerin getirdiği hak ve sorumluluklarımız

Haklar: Arkadaşlarla vakit geçirme ve sosyal aktivitelerde bulunma hakkı.

Sorumluluklar: Arkadaşlara karşı dürüst olmak, yardımlaşmak ve güvenli bir iletişim kurmak.

Akrabalık grubunda sahip olduğumuz roller:

Rollerin getirdiği hak ve sorumluluklarımız

Haklar: Akrabalardan destek ve yardım görme hakkı, özel günlerde bir araya gelme hakkı.

Sorumluluklar: Akrabalık bağlarını güçlü tutmak, özel günlerde onları ziyaret etmek, saygı göstermek.

Aşağıda komşuluk ile ilgili hadisişerif ve atasözlerine yer verilmiştir. Hadisişerif ile atasözlerini okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Kaynak

- Komşusu açken tok yatan bizden değildir.
- Komşu komşunun külüne muhtaçtır.
- Ev alma, komşu al.

diyanet.gov.tr, sozluk.tdk.gov.tr

İnancımızda ve kültürümüzde komşuluğa önem verilmesinin sebepleri arasında dayanışma, yardımlaşma, güven içinde bir yaşam sürme isteği bulunmaktadır. Komşular arasında güçlü bağlar, toplumsal huzurun sağlanmasında önemli bir rol oynar. İslam dini, komşuya iyi davranmayı ve ona zarar vermemeyi öğütler. Kültürel olarak da komşuluk ilişkileri, yardımlaşma ve paylaşma gibi değerlerle beslenir.

2 | İnancımız ve kültürümüzde komşuluğa önem verilmesinin sebepleri neler olabilir? Tartışınız.

İnancımızda ve kültürümüzde komşuluğa önem verilmesinin sebepleri arasında dayanışma, yardımlaşma, güven içinde bir yaşam sürme isteği bulunmaktadır. Komşular arasında güçlü bağlar, toplumsal huzurun sağlanmasında önemli bir rol oynar. İslam dini, komşuya iyi davranmayı ve ona zarar vermemeyi öğütler. Kültürel olarak da komşuluk ilişkileri, yardımlaşma ve paylaşma gibi değerlerle beslenir.

İnanç ve kültürümüzün komşuluk ilişkilerinde bizlere yüklediği görev ve sorumluluklar nelerdir? Örnekler veriniz.

İnanç ve kültürümüz, komşulara iyi davranmayı, zor zamanlarında destek olmayı ve saygı göstermeyi gerektirir. Örneğin, hastalandığında komşunu ziyaret etmek, ihtiyaç duyduğunda ona yardım etmek gibi görevler vardır. Ayrıca komşunun rahatsız olmaması için gürültü yapmamak da bir sorumluluktur. Bu görevler, toplumsal bağların güçlenmesine katkı sağlar.

Rollerin getirdiği hak ve sorumluluklarımız.

Haklar: Komşulardan destek alma, yardımlaşma ve güven içinde yaşama hakkı.
Sorumluluklar: Komşularla iyi geçinme, ihtiyaç duyduklarında yardım etme, onları rahatsız etmeme.

Toplumsal hayatımızın önemli bir bölümü okulda geçmektedir. Okulda eğitim öğretim görür, arkadaşlarımızla ve öğretmenlerimizle güzel vakit geçirir, müzik ve resim kulüpleri gibi kulüplerde yer alırız.

Okul grubunda sahip olduğumuz roller

Rollerin getirdiği hak ve sorumluluklarımız

Haklar: Eğitim görme, öğretmenlerden bilgi alma ve okul kaynaklarını kullanma hakkı.

Sorumluluklar: Derslere katılma, ödevleri yapma, arkadaşlara ve öğretmenlere saygı gösterme.

Yaşam koşullarının iyileştirilmesi, doğanın korunması, yardımlaşma ve dayanışma faaliyetleri için sosyal sorumluluk gruplarına katılabiliriz.

Rollerin getirdiği hak ve sorumluluklarımız

Haklar: Yardım etkinliklerine katılma ve topluma faydalı olma hakkı.

Sorumluluklar: Yardım projelerinde aktif rol alma, topluma karşı sorumlulukları yerine getirme.

Sosyal sorumluluk grubunda sahip olduğumuz roller

ETKİNLİK

Adı: Rol Kartları

Amacı: Farklı rol, hak ve sorumluluklar hakkında duygu ve düşünceleri belirleme

Beceri: Çözümleme

Süre: 2 ders saati

Yönerge:

- Öğretmeniniz rehberliğinde beş grup oluşturunuz.
- Oluşturduğunuz gruplara aşağıda verilen rol kartlarını dağıtınız.
- Çalışmanızı zamanında ve eksiksiz yapacak şekilde planlayınız.
- Rol kartlarındaki senaryoları grup olarak canlandırınız.
- Canlandırduğunuz rolün sahip olduğu hak ve sorumluluklar hakkındaki düşüncelerinizi ifade ediniz.
- Yaptığınız canlandırmalar kontrol listesi ile değerlendirilecektir.

Benim canlandırıdığım rol sınıf başkanıydı. Bu rolde sahip olduğum haklar, sınıftaki düzenin sağlanmasında ve sorunların çözümünde söz sahibi olmaktı. Ayrıca arkadaşlarımla görüşlerini dinlemek ve öğretmene aktarmak da önemli bir görevimdi.

Rol Kartı 1

Akif, Büşra, Ceyda, Doruk ve Göktuğ parkta buluşurlar. Akif ve Ceyda arkadaşlarına yakantop oynamayı teklif ederler. Büşra ve Doruk ise saklambaç oynamak istediğinden arkadaşları arasında bir anlaşmazlık yaşanır. Göktuğ, gruba ara buluculuk yapmak ister. Tartışmaya başlarlar...

Rol Kartı 2

Hülya Hanım, hafta sonu yapacakları etkinliklere çocuklarının karar vermesini istemiştir. İrem, sinemaya gitmeyi teklif eder. Kerem, ders çalışmaları gerektiğini söyler. Levent ise kamp yapmanın iyi bir fikir olduğunu dile getirir. Karar vermek için aralarında konuşmaya başlarlar...

Rol Kartı 3

Zafer Öğretmen sınıfa girer ve sınıf defterinin olmadığını fark eder. Bu sorunun sebepleri, sorumluları ve nasıl çözüleceği öğretmen rehberliğinde tartışılır. Sınıf başkanı Yeliz, sınıf nöbetçisi Vehbi ve diğer öğrenciler sırayla söz alır. Sınıfta tartışma başlar...

Rol Kartı 4

Merve Hanım, oğlu Nihat'la karşı dairedeki Oya Hanımlara ziyarete gider. Oya Hanım'ın oğlu Ömür, bir spor kulübüne gitmek ister ancak hangi sporu yapmak istediğine henüz karar verememiştir. Nihat, Ömür'e yardımcı olmak ister ve bu konuda konuşmaya başlarlar...

Rol Kartı 5

Yaya üst geçidi yaptırmak isteyen öğrenciler bir grup oluştururlar. Grup, bir proje hazırlar ve kampanya düzenler. Projede Pelin yöneticidir, Rıza kampanyadan sorumludur. Diğer öğrenciler ise projeye gönüllü olarak katkıda bulunur. Gruptakiler yapacaklarını anlatmaya başlarlar...

Kontrol listesi

Aşağıda rollerimiz ile rollerimize ilişkin hak ve sorumluluklarımızın bir kısmı numaralandırılarak verilmiştir. Soruları okuyunuz; ilgili rol, hak ve sorumluluklarımızın numaralarını cevap alanlarına yazınız (Bir numarayı birden fazla cevap alanına yazabilirsiniz.).

- Aile içinde sahip olduğumuz rol ile bu role ilişkin hak ve sorumluluklar hangileridir?

Kısaca şu şekilde cevap verebiliriz:

Rol: Çocuk (11)

Hak: Sağlıklı bir barınma imkânına sahip olmak (7)

Sorumluluk: Ev işlerinde anne ve babamıza yardım etmek (8)

- Okulda sahip olduğumuz rol ile bu role ilişkin hak ve sorumluluklar hangileridir?

Kısaca şu şekilde cevap verebiliriz:

Rol: Öğrenci (9)

Hak: Sağlıklı bir çevrede eğitim almak (2)

Sorumluluk: Derslere geç kalmamak (5)

- Arkadaş grubunda sahip olduğumuz rol ile bu role ilişkin hak ve sorumluluklar hangileridir?

Kısaca şu şekilde cevap verebiliriz:

Rol: Oyun arkadaşı (6)

Hak: Oyun oynarken kurallara uymak (3)

Sorumluluk: Başkalarının haklarına saygılı olmak (10)

Etkinlik sonucunda ulaşılabilecek yargıları “✓” ile işaretleyiniz.

- ☒ Dâhil olduğumuz gruplara göre rollerimiz değişmektedir.
- ☒ Bazı hak ve sorumluluklarımız birden fazla rolümüzle ilişkili olabilmektedir.
- ☒ Dâhil olduğumuz ilk grup ailedir.
- ☒ Aynı anda birden fazla role sahip olabiliriz.

DÜŞÜNELİM

Görsel 1.4 Türk kültüründen örnekler

KÜLTÜREL ZENGİNLİKLERİN BİRLİKTE YAŞAMAYA KATKISI

Kültür, bir milletin tarih boyunca meydana getirdiği maddi ve manevi değerlerinin bütünüdür. Toplum içinde dayanışma, birlik ve beraberliğin sağlanmasında önemli bir yer tutar. Kültür, bir toplumu millet yapan ve diğer milletlerden ayıran önemli özelliklerdir. Bu yönüyle Türk kültürü, Türk milletin hayat tarzını yansıtır.

► Görsel 1.4'te Türk kültürünü yansıtan hangi örneklerle yer verilmiştir? Söyleyiniz.

Aşağıda **TÜR** (kültür) kavramının çağrıştırdığı kelimelere dair resfebe örnekleri verilmiştir. Verilen resfeleri inceleyiniz ve kültür öğelerini yazınız.

RAM

Bayram

SAN

Sanat

G ENEK

Gelenek

HALK OY U

Halk Oyunu

Kültür kavramının size çağrıştırdığı diğer kelimeleri yazınız. Kelimelerden bir tanesini resfebe ile gösteriniz.

Gelenek, Sanat, Dil, Müzik, Yemek, Tarih, Halk oyunları. Dil kelimesini göstermek için bir dil simgesi (ağız resmi) ve kitap resmi kullanılabilir.

KEŞFEDELİM

Çevremizde kendi kültürümüzden farklı bir dil, kıyafet, yemek gibi kültürel öğelere sahip olan insanlar veya toplumlarla karşılaşabiliriz. Karşılaştığınız farklı kültürel özelliklere ilişkin durumlarla ilgili aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Karşılaştığım durum
veya yer

Bir festivalde farklı ülkelerden insanların bir araya gelmesi.

Karşılaştığım kültürün
dikkatimi çeken özelliği

Farklı kıyafet tarzları ve yemek çeşitleri.

Bu sırada hissettiklerim

Merak ve heyecan.

Farklı kültürlerle karşı
düşüncelerim

Farklı kültürler, insanların yaşam tarzlarını daha iyi anlamamı sağlıyor ve kültürel çeşitlilik zenginliktir.

Türk kültürünü ve âdetlerini yansıtan, kuşaktan kuşağa aktarılan çeşitli geleneksel çocuk oyunlarımız vardır. Geleneksel oyunlarımız ile ilgili verilen kaynakları inceleyiniz ve tabloyu doldurunuz.

Kaynak

Türkiye ve dünya genelinde oynanan geleneksel oyunlar:

Üçtaş: Türkmenistan, Hindistan.

Beştaş: Endonezya, Kırgızistan, Kore Cumhuriyeti, Yunanistan.

Dokuztaş/çanak/yedikule: Hindistan, Suriye.

İstop: İtalya, Romanya, Kolombiya.

Körebe: Nijerya, Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan, Almanya, Fransa, İngiltere.

Türk cumhuriyetlerinde aynı isimle oynanan mangala oyunu Afrika'da Gana, Kenya, Nijerya, Fildişi Sahili, Mali; Asya'da Endonezya, Hindistan, Kazakistan, Kırgızistan; Amerika'da ise Karayipler ülkelerinde yaygın olarak oynanmaktadır.

(Özyürek,A & Dadak,S & Yurt,N (2021) s. 72-85

Mangala oyunu

Bildiğiniz geleneksel çocuk
oyunlarının isimlerini yazınız.

Beştaş, İstop, Körebe, Dokuztaş, Mangala.

Oynadığınız geleneksel çocuk
oyunlarının isimlerini yazınız.

İstop, Körebe, Beştaş.

Farklı kültürlerde aynı oyunların
yer alması size ne ifade ediyor?

Farklı kültürlerde aynı oyunların bulunması, kültürel paylaşımların evrensel olduğunu ve insanların ortak değerlerle bir araya geldiğini gösterir.

Metin, görsel ve dijital kaynakları inceleyiniz ve tabloyu doldurunuz.

“23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” Mustafa Kemal Atatürk tarafından Türk çocuklarına hediye edilmiştir. Günümüzde düzenlenen 23 Nisan şenliklerine yabancı ülke çocukları da misafir olarak katılmaktadır (Görsel 1.5). Çocuklara bayram hediye eden ve bu bayramı bütün dünya ile paylaşan ilk ve tek ülke Türkiye’dir.

TRT Uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliği’ne katılan çocukların videolarını izleyiniz, ülke ve kültürlerini tanıttıkları konuşma metinlerini okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Ebadan ilgili videoyu izleyebilirsiniz.

Görsel 1.5 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı videosu

Görsel 1.6

Görsel 1.7

Merhaba, ben Efe (Görsel 1.7). Türkiye’den katılıyorum. Zeybek adlı halk oyunumuzda cepken dediğimiz, gömlek üstüne giyilen ve üzeri işlemeli bir kıyafet giyeriz. Su üzerine yağlı boya ile desen verdiğimiz ve bu desenleri kâğıda geçirdiğimiz ebru sanatı, geleneksel el sanatlarımızdandır. Dinî bakımdan önemi olan ramazan ayında iki minare arasına mahya asma geleneğimiz vardır. Kare şeklinde kesilen ince hamurların içine kıyma koyularak yapılan Kayseri mantısı ünlü bir yemeğimizdir. Kebap, baklava ve etli ekmek de diğer geleneksel lezzetlerimizdendir. Geleneksel Türk evlerinin üst katlarında cepheden dışarı çıkıntı yapan, cumba dediğimiz bir oda bölümü bulunur.

Görsel 1.8

Merhaba, ben Ivanka (Görsel 1.8). Bulgaristan’dan katılıyorum. Başlıca müzik aletlerimiz kaval, zurna ve yaylı bir çalgı olan gadulkadır. Bulgar erkekleri Surva Festivali’nde hayvan kürklerinden yapılmış, kukeri adı verilen çeşitli kostümler giyerler. Mart ayında, beyaz ve kırmızı iplerden yapılan bir bileklik olan marteniçka (martenitsa) takarız. Marteniçkaların beyaz ipi huzuru, kırmızı ipi ise yaşam döngüsünü temsil eder. Sıcak ve soğuk servis edilen çorbalar Bulgaristan mutfağında önemli bir yer tutar. Kalaycılık, ateşle doğrudan temas eden bakır kaplara özel bir kaplamanın uygulandığı el sanatımızdır.

Görsel 1.9

Merhaba, ben Ata (Görsel 1.9). Türkmenistan'dan katılıyorum. Ülkemdeki erkekler koyun postundan yapılan bir başlık olan telpek takarlar. Düğünlerde et, havuç ve baharatlarla harmanlanmış, pirinçten yapılan plov (pılov) yani Türkmen pilavı misafirlere ikram edilir. El sanatlarımızın başında Türkmen halı dokumacılığı gelir. Mayıs aylarının son pazar günü kutladığımız Halı Bayramı dünyadaki tek halı bayramıdır. Kötülükleri kovduğuna inanılan kırmızı ve tonları kıyafetlerimizde bolca kullanılır. Türkmen sazı, müziğimizde önemli bir yer tutar.

Görsel 1.10

Merhaba, ben Olga (Görsel 1.10). Rusya'dan katılıyorum. Kadınlarımızın giydiği uzun ve kalın askılı elbiseye sarafan denir. Bu elbise, Rus başlığı olarak bilinen kokoşnikle birlikte giyilmektedir. En eski bayramlarımızdan olan ve coşkuyla kutladığımız Maslenitsa, Türk kültüründeki baharın gelişinin kutlandığı Nevruz Bayramı'na benzemektedir. Düğünlerimizde kız tarafının evine giden damat, eğlence amaçlı bahşiş ödemek zorundadır. Lahana, turşu, soğan gibi ürünler içeren vinegret salatası ve zeytin salatası Rusya'da en çok tercih edilen salata türleridir. Tolstoy (Tolstoy), Dostoyevski (Dostoyevski), Çehov (Çehov) gibi edebiyat alanında yer edinmiş, dünyaca ünlü yazarlarımız vardır. Balalaika ve gusli önemli müzik aletlerimizdendir.

Görsel 1.11

Merhaba, ben Atiye (Görsel 1.11). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden katılıyorum. Kızartılmış hellim peyniri, Kıbrıs mutfağının geleneksel peyniridir. Keten kumaştan yapılan lefkara nakışı geleneksel el sanatımızdır. Müzik aletlerinden en çok darbuka, zurna ve udu kullanırız. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti genelinde mendil ile oynadığımız oyun havası halk arasında çok sevilmektedir. Ayrıca düğünlerde içi şeker ve para dolu, üzeri kırmızı bir tülle kaplı testiyle yedi genç kızın müzik eşliğinde dönerek oynadıkları geleneksel testi oyunumuz vardır. Gömlek üstüne giydiğimiz işlemeli cepken (yelek) geleneksel kıyafetlerimizdendir.

Ülkelerin kültürel özellikleri

Görsel 1.12

Görsel 1.13

Görsel 1.14

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), Türk dünyası-
nın önemli bir parçasını oluşturur. KKTC bayrağının orta-
sındaki ay yıldız Türklüğü, üstteki kırmızı şerit Türkiye'yi,
alttaki kırmızı şerit de KKTC'yi simgelemektedir (Görsel
1.12).

Kıbrıs'ın Türk vatani oluşu, Osmanlı Devleti tarafından
1571'de fethedilmesi ile başlar. Bu tarihten itibaren Kıbrıs
ile tarihî ve kültürel bağlarımız günümüze kadar devam
etmiştir. Osmanlı Devleti'nin son döneminde bir süreliği-
ne İngiliz idaresine geçmiştir. Bu yıllarda Kıbrıs halkının
duygularını KKTC'nin kurucusu ve ilk Cumhurbaşkanı
Rauf Denktaş şu şekilde anlatmıştır (Görsel 1.13):

Kaynak

"7 yaşına kadar beni dedem Şehirli Mehmet büyüt-
müş. Eskinin hikâyesini hep ondan işittim. 1878'de
Türk bayrağının gönderden indirilişini, İngiliz bay-
rağının çekilişini yaşamış. 'Osmanlı yamandı...
Gittiler ama yine gelecekler... Ben göremeyece-
ğim ama sizler göreceksiniz.' derdi. 'Yine gele-
cekler...' Hep buna inanarak yaşayacaktık çün-
kü Kıbrıs'ın bir Türk adası olduğunu biliyorduk."

Aydın Türklük Bilgisi Dergisi, 2021

Kıbrıslı Türkler, uzun yıllar boyunca azim ve kararlılık
içerisinde varlıklarını ve bağımsızlıklarını koruma mücade-
lesi vermişlerdir. Türkiye'nin Kıbrıs Barış Harekâtı'nı ger-
çekleştirmesi sonrasında Rauf Denktaş ile Kıbrıslı vatan-
severlerin çabaları ile 15 Kasım 1983 Kuzey Kıbrıs Türk
Cumhuriyeti kurulmuştur.

**Aşağıdaki haber başlıklarını inceleyiniz. Soruyu
cevaplayınız.**

**MSB'den Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50'nci yıl
dönümü paylaşımı**

"... Milli Savunma Bakanlığı (MSB), Kıbrıs Barış
Harekâtı'nın 50'nci yıl dönümünü kutladı..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

**Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde, Türkiye
Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. yıl dönü-
mü ve 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı törenlerle
kutlandı**

(Genel ağdan alınmıştır.)

2 Haber başlıklarında verilen iki devlet için önemli günlerin birlikte kutlanmasının sebebi
neler olabilir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

**Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, tarihsel ve kültürel bağlarla birbirine çok
yakın iki devlettir. İki ülke arasındaki ortak tarih, özellikle Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan
sonra daha da güçlenmiştir. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun yıl
dönümü ve Kıbrıs Barış Harekâtı gibi önemli günler, iki devlet için ortak anlamlar taşır
ve birlikte kutlanır.**

Kıbrıs Türkleri Anadolu'dan adaya göç ederlerken kültürlerini, sosyal yaşamlarını ve inançlarını birlikte getirmişler ve zaman içinde ada kültürüyle bunları harmanlayıp gelecek nesillere aktarmışlardır. Bu yüzden ülkemiz ve Kuzey Kıbrıs Türk kültürü arasında benzer birçok kültürel unsur bulunmaktadır. KKTC ile ülkemiz arasındaki kültürel özelliklerin benzerliğine ilişkin bazı örnekler verilmiştir.

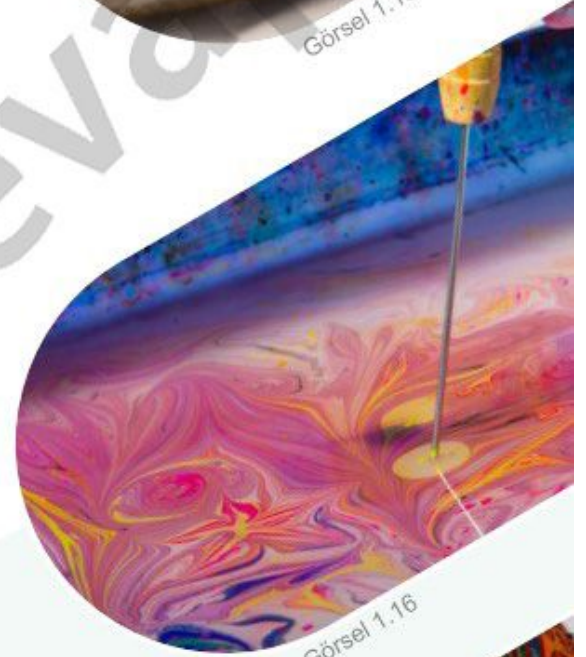
KKTC mutfağında bulunan tarhana çorbası, humus, ızgara hellim peyniri, kabak çiçeği dolması ve enginar dolması Türk yemekleriyle ortaktır. Kahvenin yeri ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kültüründe vazgeçilmezdir (Görsel 1.15). Türk kahvesi, evde her öğünden sonra tüketilirken misafirliklerde de mutlaka ikram edilir. Kahve, yanında su ve turunc macunu veya ceviz macunu ile ikram edilmektedir.

Görsel 1.15

Aydın, Muğla gibi Ege illerimizde oldukça yaygın bir halk oyunu olan zeybek, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde de keyifle oynanan halk oyunlarından biridir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti zeybeği de Anadolu zeybeği gibi tek başına veya daha fazla oyuncuyla daire şeklinde oynanabilir.

Kuzey Kıbrıs Türklerinin geçmişinde ve Anadolu'da yaygın olan zembil, hasırdan örülmüş, kulplu torba ve sepetlere denir. Ahşap baskı, ebru (Görsel 1.16) ve el dokuması kilimler Türk kültürüyle benzer özellikler gösteren diğer geleneksel el sanatlarıdır.

Görsel 1.16

Kuzey Kıbrıs Türkleri; bel etrafına sarılan, ipek kumaştan veya koyun yününden yapılan ve kök boyalarla boyanmış kuşak takarlar (Görsel 1.17). Bu kuşağa halk dilinde tarabulus kuşağı denmektedir. Sebebi ise kuşakların o zamanlar Osmanlı hâkimiyetinde olan Trablusgarp'ta dokunup Kıbrıs'a gelmesidir. Anadolu'daki bazı köylerde ve folklor kıyafetlerinde bu kuşağa rastlamak mümkündür.

Görsel 1.17

2| Verilen bilgilerden yola çıkarak ülkemiz ile KKTC arasındaki tarihi ve kültürel bağları vurgulayacak slogan cümleler yazınız.

Slogan cümlelerim:

"Aynı kültür, iki devlet; kardeşliğimiz daim!"

"Tarihten geleceğe, Türkiye ve KKTC omuz omuza!"

"Bir millet, iki devlet; kültürel mirasımız ortak geleceğimize."

Verilen video, görseller ile konuşma metinlerine göre kültürümüze ve diğer kültürlerle ait sanat, müzik, yemek, giyim, kutlama, gelenek ve göreneklere ait örnekleri sınıflandırma tablosuna yazınız.

Kültürümüzden Örnekler	Kültürel Özellik	Diğer Kültürlerden Örnekler
Ebru, ahşap oymacılığı	Sanat	Mozaik sanatı (İtalya)
Tarhana çorbası, mantı	Yemek	Sushi (Japonya), pizza (İtalya)
Bindallı, fes	Kıyafet	Kilt (İskoçya), sari (Hindistan)
Nevruz, Hıdırellez	Kutlama	Çin Yeni Yılı, Oktoberfest
Türk halk müziği, zeybek	Müzik	Flamenco (İspanya), Reggae (Jamaika)
Misafırperverlik, kahve ikramı	Gelenek ve görenekler	İspanyol siestası, Japon çay seremonisi

2 | Kültürel mirasımızı tanımak ve bunların gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak neden önemlidir? Tartışınız.

Kültürel mirasımızı tanımak, kimliğimizi ve kökenlerimizi anlamamızı sağlar. Bu değerleri gelecek nesillere aktarmak, tarihsel bağlarımızın korunmasına ve kültürümüzün sürekliliğine katkıda bulunur. Aynı zamanda toplum içinde birlik ve dayanışma oluşturur.

Ülkemizin kültürel özelliklerini, KKTC'nin ve farklı ülkelerin kültürel özellikleri ile karşılaştırarak benzerlik ve farklılıklarını yazınız.

Benzerlikler

KKTC ve Türkiye'de misafırperverlik, kahve ikramı gibi kültürel öğeler ortak. Ayrıca halk oyunları ve geleneksel yemeklerde de büyük benzerlikler var, örneğin zeybek ve tarhana çorbası.

Farklılıklar

Farklı ülkelerde yemek kültürü, kutlamalar ve kıyafetler değişiklik gösterebilir. Örneğin, Japonya'da sushi yaygındır, İskoçya'da kilt kıyafeti kullanılır, Türkiye'de ise geleneksel olarak tarhana ve baklava tüketilir.

Haber kaynaklarını okuyunuz ve soruyu cevaplayınız.

A

Hollandalı turist Kuşadası'ndan yirmi yedi yıldır kopamıyor

"... Hollandalı yazılım mühendisi Jan Linkens (Jan Linkins), tatil için Aydın'ın Kuşadası ilçesine geldi. Buranın doğasına hayran kaldı. Ertesi yıl geldiğinde, su altının güzelliklerini görebilmek için yüzmeyi öğrenip tüplü dalış eğitimi almaya başladı. Dalış yapmak ve arkadaşlarıyla bir araya gelmek için yirmi beş yıldır tatillerini Kuşadası'nda geçiren Linkens, Türkiye'nin su altı habitatu ve tarihî yapı zenginliğinin yanında kabak çiçeği dolması gibi lezzetli yemekleri olduğunu söyledi. Ayrıca Kuşadası'nda güzel arkadaşlıklar kurduğunu, ülkesinin simgelerinden olan lalenin Osmanlı Devleti'nden Hollanda'ya götürüldüğünü duyunca çok şaşırdığını ve gelecekte Kuşadası'na yerleşmeyi planladığını dile getirdi (Görsel 1.18)..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 1.18
Hollanda' da lale tarlası

B

Ganalı doktor adayı Karadeniz kültürünü tanıtıyor

"... Ganalı Yahaya Abdulai (Yahaya Abdulayi), 2018'de tıp eğitimi almak için Rize'ye geldi. Türkçe öğrenen Abdulai, yöre kültürünü öğrenmek amacıyla çeşitli etkinliklere katıldı. Rize'yi ve Türk kültürünü benimseyip çok seven Abdulai buraya yerleşmeye karar verdi. Kendi kültürünü yöre halkına tanıttı, bölgenin bazı türkülerini ve horon oynamayı öğrendi (Görsel 1.19). Rize'yi ziyaret eden yabancı turistlere horon oynatıp onlara türkü söyledi. Etkinlik videolarını çeşitli sosyal medya platformlarında paylaşmaya başladı. Büyük beğeni gören Abdulai'nin videoları, bazı sosyal medya platformlarında 1 milyonun üzerinde izlenme sayısına ulaştı. Sosyal medya aracılığı ile yurt dışından bile kendisine ulaşanların olduğunu söyleyen Abdulai, Afrika'dan gelip böyle bir kültürü öğrenmesi, horon oynaması ve türkü söylemesinin insanları şaşırttığını dile getirdi. Yöre sakinleri de Abdulai'yi benimseyerek onu manevi evlatları olarak kabul ettiklerini belirttiler..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 1.19
Karadeniz horonu

C

Türk ve Suriyeli aileler dostluk sofrası kuruyor

"... Fansa ailesi, Suriye'deki iç çatışmalardan Türkiye'ye sığındı. Bir iftarda arkadaşları Arıkan ailesi ile bir araya geldiler. Arıkan ailesine Türkiye'de acuka olarak bilinen geleneksel yemekleri muhammarayı ikram ettiler (Görsel 1.20). Türklerle bir arada yaşadıkları için mutlu olduklarını ifade eden Fansa ailesi "Türlere yemeklerimizi tanıtmaktan mutluluk duyuyoruz. Biz Türk yemeklerini çok seviyoruz. İnşallah onlar da bizim yemeklerimizi severler. Türklerle aramız çok iyi. Birçok Türk arkadaşımız var. Bizim için zorlu geçen süreçte bize çok yardımcı oldular." ifadelerini kullandılar. Arıkan ailesi de birlikte, uyum içinde yaşamaktan, birbirlerinin kültürlerini öğrenmekten mutluluk duyduklarını dile getirdiler..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 1.20
Türk mutfağından acuka

Döner, Almanya'da en çok tercih edilen yiyeceklerden oldu

Almanya'da fast food (fest fut) olarak anılan ve hazır yiyecek kategorisinde bulunan döner, ülkenin meşhur köri soslu sosisi currywurstü (köriwurst) geride bırakarak en popüler yemek hâline geldi.

1960-1965 yılları arasında Almanya'dan gelen işçi talebi üzerine ülkemizden Almanya'ya birçok insanımız çalışmak için gitmiştir. Bu durum iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesini sağlamış, kültürlerin uyum içinde yaşamasına ortam hazırlamıştır. "Türkler tarafından getirilen yiyecek" olarak ün yapan döner, Almanların damak tadı ve tüketim alışkanlıklarında yer edinmiştir. Almanya'nın birçok şehrinde döner lokantaları açılmıştır.

Görsel 1.21

D

Türk öğrenciler kültürel zenginlikleri tanıyor

"... T.C. Millî Eğitim Bakanlığınca ülkemizin yetişmiş insan kaynağı ihtiyacını karşılamak amacıyla İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Hollanda gibi farklı ülkelere gönderilen üç bine yakın Türk öğrenci bu ülkelerde öğrenim görmektedir. Öğrenciler, gittikleri ülkelerde mesleki ve kültürel gelişimlerini destekleyen eğitimler alarak bu ülkelerin dili, kültürel mirası ve çeşitliliği hakkında da bilgi edinmektedir (Görsel 1.21)..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

Haber A, B, C, Ç ve D'de verilen bilgilere göre farklı kültürel özelliklere sahip insanların bir araya gelmesini gerektiren durumlar neler olmuştur? Diyagrama yazınız.

A

Türklerin
Almanya'ya
işçi olarak göç
etmesi.

B

Döner gibi Türk
yiyeceklerinin
Alman mutfağına
girmesi.

C

Türk öğrencilerin
farklı ülkelere
eğitim görmesi.

D

Farklı ülkelere
gelen öğrencilerin
kültürel çeşitliliği
tanınması.

Ç

İki ülke
arasındaki
kültürel alışverişin
artması.

Milletimiz tarih boyunca mazlumun yanında olmuştur. Ülkemiz son yüzyılda Balkanlar, Kafkaslar, Afganistan, Irak, Suriye gibi farklı coğrafyalardan gelen milyonlarca insana kapılarını açmış; ekmeğini ve aşını bu insanlarla paylaşmıştır. Devletimiz, iç karışıklıklar ve savaş gibi sebeplerden ülkemize gelen birçok sığınmacıyı geçici koruma kapsamına almış ve sığınmacılara insani bir yaklaşım sergilemiştir. Ülkemize sığınan bu insanların Türk milletiyle uyum içinde yaşamalarını sağlamak için farklı projeler hayata geçirilmiştir.

Görsel 1.22
Türkiye'nin turizm merkezlerinden
Kapadokya

2) Herhangi bir nedenle ülkesinden ayrılmak zorunda kalan bir arkadaşınızın olduğunu düşününüz. Uyum sürecinde arkadaşınıza destek olmak için neler yapabilirsiniz? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

Uyum sürecinde destek olmak için şunları yapabilirim:

Ona kendi kültürümüzü tanıtarak yeni çevresine alışmasına yardımcı olabilirim. Ortak etkinlikler yaparak kaynaşmasını ve yalnız hissetmemesini sağlayabilirim. Dil konusunda zorlandığında ona destek olabilir, sorularını yanıtlayabilirim. Arkadaşlarımla birlikte onu sosyal etkinliklere dahil ederek yeni arkadaşlar edinmesini kolaylaştırabilirim.

Kültürel özelliklere saygı duymanın önemi ve birlikte yaşamaya etkisini açıklayan bir metin yazınız.

Kültürel özelliklere saygı duymak, toplumsal huzur ve birlikte yaşam için büyük önem taşır. Farklı kültürlerin bir arada bulunduğu toplumlarda, her bireyin değerlerine ve inançlarına saygı göstermek, önyargıları ortadan kaldırır ve insanları yakınlaştırır. Kültürel zenginliklerin paylaşılması, karşılıklı anlayış ve hoşgörüyü güçlendirir. Böylece insanlar, farklılıklarını bir zenginlik olarak görüp, barış içinde bir arada yaşamayı başarır. Toplumdaki dayanışma ve uyum, kültürel çeşitliliğe saygı duyularak sağlanabilir.

Gelecek Derse Hazırlık

Bir sonraki ders için aileniz ile çorap, düğme ve iplik kullanarak el kuklası hazırlayınız.

Bu etkinliği sizler yapabilirsiniz.

Görsel 1.23 El yapımı kukla

ETKİNLİK

Adı: Kukla Oyunu

Amacı: Kültürel özelliklere saygı duymanın birlikte yaşamaya katkısını fark etme

Beceri: Yorumlama

Süre: 2 ders saati

Yönerge:

- Arkadaşlarınızla gruplara ayrılıңыз. Her grupta eşit sayıda öğrenci olmasına dikkat ediniz.
- Aşağıdaki örnek olay senaryolarını gözden geçirerek birini seçiniz.
- Senaryonuzdaki olayı el kuklanız ile canlandırınız.
- Canlandırma sonunda kültürel özelliklere saygı duymanın birlikte yaşama üzerine etkisi ile ilgili verilen değerlendirme sorularını cevaplayınız.

Senaryo 1

Ankara'da bulunan Avusturya Büyükelçiliğine çalışmak üzere gelen Peter ve Anna, oğulları Stefan'ı (Sıtefin) elçiliğe yakın bir okula kaydettirmiştir. Stefan; doğup büyüdüğü evi, okulu ve arkadaşlarını geride bırakmak zorunda kalmıştır. Yeni bir kültür ve bilmediği bir dille karşılaşan Stefan, kendisini ifade etmekte zorlanmıştır. Ancak babası, kültürel zenginliklerin paylaşma ve bütünleşme ortamı sağlayıp milletler arasındaki ön yargıları ortadan kaldırdığını, insanların birbirine saygı duyduğu bir ortam oluşturduğunu Stefan'a anlatmıştır. Bunun bilincinde olan Stefan, edindiği yeni arkadaşları ile etkileşim içinde bulunarak Türkçeyi ve Türk kültürünü öğrenmeye çalışmaktadır. Ayrıca Stefan, arkadaşlarıyla kültürümüzü yansıtan

- Senaryoyu, yabancı arkadaşınızın ülkemize uyumu için yapılması gerekenler ile kültürel özelliklere saygı duymayı vurgulayan ifadeler ve örneklerle tamamlayıp canlandırınız.

Stefan, yeni arkadaşlarıyla oyunlar oynayıp Türk kültürünü tanımaya başladı. Arkadaşları ona Türk kahvesi ve bayram kutlamalarını anlattı, Stefan da kendi kültürünü paylaştı. Bu sayede karşılıklı saygı ve hoşgörüsü kültürel farklılıklar bir zenginlik olarak görüldü ve Stefan'ın uyumu hızlandı.

Senaryo 2

İstanbul doğumlu yetenekli bir sporcu, küçük yaşta başladığı futbol kariyerine yeni bir sayfa ekleyerek İspanya'nın büyük bir futbol takımına transfer oldu. Genç yetenek, bu transfer ile Türkiye'den yurt dışına giden en genç sporculardan biri oldu. Yabancı olduğu bir kültür ve ülkede futbolun sosyal hayata uyum sağlamasına katkıda bulunduğunu dile getiren genç futbolcu, İspanya futboluna renk kattı. Genç sporcu futbol sayesinde farklı ülkelerden sporcuların bir araya geldiğini, kaynaştığını söyledi. Bir Türk olarak İspanya'da top koşturan futbolcu hem İspanya hem de Türk kültürünün temsilcisi oldu. Futbolun saygı, nezaket, anlayış gibi olumlu duyguları geliştirdiğini ve ön yargıları da ortadan kaldırdığını söyleyen futbolcu, futbol sayesinde paylaşımcılığın

- Senaryoyu, gittiğiniz ülkedeki insanlarla uyum içinde yaşama kültürü oluşturmaya katkıda bulunacak ifadeler ve örneklerle tamamlayıp canlandırınız.

Futbolcu, takım arkadaşlarıyla birlikte farklı kültürlerden gelen insanlarla tanışarak, kültürel zenginlikleri paylaştı. Hem İspanyol kültürünü öğrenip hem de Türk kültürünü tanıtarak, karşılıklı saygı ve hoşgörü içinde yaşamayı başardı. Futbol sayesinde bu farklılıkların bir araya gelerek, birlik ve uyum içinde bir yaşam sürdürülebileceğini gösterdi.

Senaryo 3

Sevgili Arkadaşlar, insanlar kültürel çeşitliliği bir zenginlik olarak görüp huzur ve mutluluk içinde yaşamalıdır. Sosyal bilgiler dersinde bize farklı gelen, bazen de kültürümüzle benzer özellikler taşıyan kültürlerin farkına varırız. Kültürel zenginlikler bizleri geliştirir ve büyütür. Kültürel zenginlikleri tanımak ve onlara saygı duymak, birlikte yaşayabilmek birçok kültür ve medeniyete ev sahipliği yapmış Anadolu topraklarının bize bıraktığı önemli bir mirastır. Her kültür, kendi içinde çok kıymetli ve özel parçalar barındırır. Önemli olan bu farklılıkları yargılamadan, kendi kültürümüzle kıyaslamadan, eleştirmeden

- Senaryoyu kendi cümleleriniz ile kültürel özelliklere saygı duymanın birlikte yaşamaya etkisini vurgulayan ifadelerle tamamlayarak canlandırınız.

Farklı kültürler, bizlere yeni bakış açıları kazandırır ve toplumsal barışı güçlendirir. Kültürel özelliklere saygı duyarak yaşamak, insanları bir araya getirir ve hoşgörü ortamı oluşturur. Bu sayede, her birey kendini değerli hisseder ve toplumda huzur içinde birlikte yaşama imkânı sağlanır.

1. Birçok ögeden oluşan toplum fertlerini birbirine yakınlaştırarak toplum fertlerinin dayanışma içinde olmalarını sağlayan değerler bütünüdür.
2. Almanya'ya Türkler tarafından tanıtılan ve bir demire geçirilmiş etlerin döndürülerek pişirilmesiyle yapılan bir tür kebaptır.
3. Hem ülkemizde hem de KKTC'de giyilen, kolları uzun yırtmaçlı, bir tür kısa ve yakasız kıyafettir.
4. Su üzerindeki desenlerin kâğıda aktarılmasına dayanan geleneksel el sanatımızdır.
5. Rusya'da kıştan bahara geçişi temsil eden geleneksel bayramdır.
6. Geleneksel Türk evlerinde pencere hizasından sokağa doğru çıkıntısı olan bölümdür.
7. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı çocuklara armağan eden ve dünya barışına katkıda bulunan liderdir.
8. Bir tür yaylı çalgı olan, Bulgaristan'ın geleneksel müzik aletidir.
9. Dinlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla yapılan ve milletlerin uyum içinde yaşamasına hizmet eden ekonomik faaliyet alanıdır.
10. Kültürel zenginliklerin kültürümüz ile bazı yönlerden kesişmesi, emsal olma durumudur.
11. Türkmenistan'da erkeklerin taktıkları, koyun postundan yapılan bir başlıktır.

Bulmacanın cevap anahtarı

Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Almanya'da muharrem ayı münasebetiyle aşure dağıtıldı

"... Almanya'da T.C. Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı camilerde muharrem ayı münasebetiyle birçok ürünün aynı kazanda pişirilmesi ile oluşan aşure dağıtıldı. Bu etkinliğe başta Almanlar olmak üzere birçok milletten insan ilgi göstermektedir. Düzenlenen bu etkinlik, birçok kültürden insanın birlik ve beraberliğine uygun ortam oluşturmaktadır. Bu etkinlik, sayesinde birçok millet ve kültürün bir araya gelmesi, farklı ürünlerin aynı kazanda bir araya gelip güzel bir lezzet oluşturmaya gibi kültürel bir tat ve zenginlik sağlamaktadır..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 1.24
Türk mutfağından aşure

2 Birçok kültürün bir arada olması neden aşureye benzetilmektedir? Yazınız.

Birçok kültürün bir arada olması, aşure gibi çeşitli malzemelerin aynı kazanda birleşip lezzetli bir bütün oluşturmaya benzer. Farklı kültürler de bir araya geldiğinde, birbirlerinden etkilenerek zengin bir kültürel çeşitlilik oluşturur. Bu durum, toplumda birlik ve beraberliği güçlendirir.

Türk kültüründe bireylerin birbiriyle selamlaşması; el sıkışma, sarılma, başı hafifçe öne eğme, el öpme vb. şekillerde yapılmaktadır (Görsel 1.25). Japonya'da insanlar başlarını hafifçe öne eğerek selamlaşmaktadır. Filipinliler, kendinden büyük kişilerin elini alnına koyarak selamlaşırlar. Fransa'da insanlar, selamlaşmak için birbirlerini yanaktan öperler. Yunanlar, sadece tanıdıklarının sırtına veya omzuna dokunarak selamlaşırlar. Yeni Zelanda'daki Maori halkı ise selamlaşmak için burun ve alınlarını birbirlerine bastırırlar.

2 Milletlerin kültürel özelliklerinden biri olan selamlaşmanın birlikte yaşamaya katkıları neler olabilir? Yazınız.

Selamlaşma, insanların birbirine saygı gösterdiği ve iletişim kurduğu bir davranıştır. Farklı selamlaşma şekillerine saygı duymak, kültürel farkındalığı artırır ve hoşgörüyü geliştirir. Bu da toplumda barış ve birlikte yaşama ortamı oluşturur; insanlar arasında yakınlık ve anlayış sağlar.

Görsel 1.25
Türk geleneğinde el öpme

YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMADA BERABERİZ

DÜŞÜNELİM

- Toplumsal birlik sizin için ne ifade ediyor? Söyleyiniz.
► Toplumsal birliği neye benzetirdiniz? Açıklayınız.

Toplumsal birlik, insanların farklılıklarına rağmen uyum içinde bir arada yaşamasıdır. Bunu mozaik benzetirim, çünkü farklı parçalar bir araya gelerek güzel bir bütün oluşturur.

Selçuklu ve Osmanlı Dönemi'nde meydanlara, cami ve çeşme yanlarına yardımlaşma amaçlı sadaka taşı konurdu (Görsel 1.26). İhtiyaç sahiplerine yardım etmek isteyenler bu

Görsel 1.26 Türk geleneğinde sadaka taşı

- 2 Çevrenizde gerçekleşen yardımlaşma faaliyetlerinden hangisi sadaka taşı uygulaması ile benzer özelliklere sahiptir? Örnekler veriniz.

Mahalledeki aşevi veya askıda ekmek uygulaması, sadaka taşı gibi gizli yardımlaşmaya dayanır.

"İhtiyaç sahibi kişiler incinmemiş olur." sözünden ne anlıyorsunuz? Söyleyiniz.

Yardım alırken kimsenin onuru zedelenmez, utanmazlar.

Yardım yapılan kişilerin mahremiyeti neden önemlidir? Açıklayınız.

İnsanların onurunu korur ve kendilerini rahat hissetmelerini sağlar.

Görsel 1.27 Emirlerin uygulanması

Millî Mücadele Dönemi'nde Mustafa Kemal Paşa tarafından bazı emirler yayımlandı (Görsel 1.27). Bu emirlerle ordunun giyinme, beslenme, cephane gibi ihtiyaçları karşılanmak istendi. Türk milleti, tüm yokluklara rağmen vatanının düşmandan kurtarılması için varını yoğunu ortaya koyup ordusunun yanında güçlü bir duruş sergiledi.

- Millî Mücadele Dönemi'nde yaşamış olsaydınız Mustafa Kemal Paşa'nın yayımladığı emirlere neden destek verirdiniz? Ordumuza nasıl yardım ederdiniz? Tartışınız.

Millî Mücadele Dönemi'nde yaşamış olsaydım, vatanımızı düşmandan kurtarmak için Mustafa Kemal Paşa'nın emirlerine destek verirdim. Çünkü bağımsızlık ve özgürlük için tüm milletin birlik olması gerektiğini düşünürdüm. Ordumuza giyecek, yiyecek ve cephane gibi ihtiyaçları karşılamak için elimden gelen yardımı yapar, gerekirse cepheye lojistik destek sağlar veya maddi yardımlarda bulunurdum.

- 2 Günümüzde toplumsal birliği sürdürmeye yönelik başka ne tür yardımlaşma ve dayanışma faaliyetleri yapılabilir?

Bu faaliyetler toplumda hangi duyguların gelişimine katkıda bulunabilir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

Toplumsal birliği sürdürmek için gıda bankacılığı, askıda fatura, toplu iftar organizasyonları gibi yardımlaşma faaliyetleri yapılabilir. Bu tür faaliyetler, toplumda dayanışma, yardımlaşma ve kardeşlik duygularının gelişmesine katkıda bulunur.

Görsel 1.28 Türk Kızılay kıyafet dönüşüm kutusu

Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımız tarafından yaşlı ve özel gereksinimli vatandaşların ev temizliği ve kişisel bakımları gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik "Ulusal Vefa Programı" adıyla sosyal hizmet programı hazırlandı. Ulusal Vefa Programı ile 127.720 yaşlı ve özel gereksinimli vatandaşın temel ve zorunlu ihtiyaçları karşılandı. Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı, basın açıklamasında görevli ekiplerin vatandaşlarımızın hanelerini düzenli bir şekilde ziyaret ettiklerinden bahsetti. Böylece temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve öz bakımını yerine getiremeyen yaşlı, özel gereksinimli veya ağır kronik hastalığı bulunan ihtiyaç sahibi vatandaşları yalnız bırakmadıklarını bildirdi.

2 | Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının yaptığı yardımlaşma ve dayanışma faaliyetleri bireyleri ve toplumu nasıl etkileyebilir? Düşüncelerinizi yazınız.

Bireylere Etkisi

Bu tür yardımlar, yaşlı ve özel gereksinimli bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayarak yaşam kalitelerini artırır ve onları yalnız hissetmekten korur.

Topluma Etkisi

Toplumda dayanışma ve yardımlaşma duygularını güçlendirir, sosyal bağları kuvvetlendirerek toplumsal birliği pekiştirir.

2 | Okulunuzda toplumsal yardımlaşma ve dayanışmaya katkıda bulunabilecek ne tür faaliyetler yapılabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

Okulda toplumsal yardımlaşma ve dayanışmaya katkıda bulunabilecek faaliyetler şunlar olabilir:

Kermes düzenlemek: Elde edilen gelirle ihtiyaç sahiplerine yardım yapılabilir.

Gıda ve kıyafet toplama kampanyaları: Toplanan malzemeler ihtiyaç sahiplerine ulaştırılır.

Askıda kitap projesi: İhtiyacı olan öğrencilere kitap sağlanabilir.

1 | Ülkemizde toplumsal yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine yönelik çalışmalar, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülmektedir. Kamu kurum ve kuruluşları ülkemizin her yerinde faaliyet göstermektedir. Sivil toplum kuruluşları ise kurulduğu bölgede sosyal yardım çalışmaları düzenlemenin yanı sıra ülke genelinde de faaliyetler yürütür. Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları, yaptığı çalışmalarla yoksulluğu azaltmayı ve insanların yaşam koşullarını güzelleştirmeyi amaçlar. Bu çalışmalarla toplumdaki sorunları azaltarak toplumsal birlik ve beraberliği güçlendirmeyi hedefler.

2 | Siz de çevrenizde bulunan yardım kuruluşları ve faaliyetlerine örnekler veriniz.

Çevremizde bulunan yardım kuruluşları ve faaliyetleri:

Türk Kızılay: Kan bağışi kampanyaları ve doğal afet yardımları.

LÖSEV (Lösemili Çocuklar Vakfı): Lösemili çocuklara sağlık ve eğitim desteği.

AKUT: Doğal afetlerde arama kurtarma faaliyetleri.

Aşağıda sosyal sorumluluk projesine örnek verilmiştir. Örnek projeyi okuyunuz ve siz de benzer bir proje hazırlayınız.

Örnek Sosyal Sorumluluk Projesi:

Proje Adı: "Kitap Bağıışı ve Okuma Etkinliğı"

Amacı: Okuma alışkanlığı kazandırmak ve ihtiyacı olan öğrencilere kitap desteğı sağlamak.

Yapılacak Faaliyetler:

Kitap Toplama Kampanyası: Kullanılmış ve yeni kitapları toplayarak ihtiyacı olan öğrencilere ulaştırmak

Okuma Etkinliğı: Toplanan kitaplarla bir okuma günü düzenleyip öğrencilerle birlikte kitap okuma saatleri oluşturmak.

Kitap Paylaşımı: Kitapları okullara ve kütüphanelere bağışlayarak öğrencilere sürekli erişim sağlamak.

Bu proje, toplumda dayanışmayı artırır ve eğitim alanında fırsat eşitliğı sağlar.

Merhaba, ben Uğur Öğretmen (Görsel 1.30). Asrın felaketinde halkımızın gösterdiği birliktelik örneğine öğrencilerimle destek olmak istedik. Deprem bölgesine ne tür yardımlar yapabiliriz ve bu yardımları nasıl ulaştırabiliriz, diye düşüncelerimizi söyledik. Öğrencilerimle birlikte sosyal sorumluluk projesi hazırlamaya karar verdik. Proje için öncelikle öğrencileri gruplara ayırdım. Grup üyelerinin yönetici, ihtiyaç saptama, kampanya sorumlusu, kaynak belirleyici ve faaliyet yürütücü görevlerinden birini seçmelerini istedim. Grupların yapması gereken çalışmaları belirlemeden önce afet ve acil durumlarda süreci etkin bir şekilde yürüten AFAD ile sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarını öğrencilerimden incelemelerini rica ettim. Ayrıca T.C. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı kurum ve kuruluşların deprem bölgesinde yaptığı çalışmalara yönelik bakanlığın genel ağ sitesindeki açıklamaları okumalarını istedim. Böylece bakanlığın deprem bölgesinde yaptığı çalışmaların hazırlayacağımız sosyal yardım-laşma projesine örnek teşkil etmesini hedefledim.

Görsel 1.29 Depremzedeler için toplanan yardımlar

Görsel 1.30

T.C. MİLLÎ EĞİTİM
BAKANLIĞI

TÜRKİYE
YÜZYILI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN YÜZÜNCÜ YILI

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, depremin ilk gününden itibaren depremzedelerin yanında yer aldı. Okullar, pansiyonlar, öğretmenleri ve uygulama otelleri vatandaşlarımızın barınma ihtiyacını karşılamak için hizmete açıldı. Bakanlığımızın arama kurtarma birimi olan MEB AKUB ekibinde görevli öğretmenler, arama kurtarma çalışmalarına destek verdi. Meslek liseleri, halk eğitim merkezleri ve olgunlaşma enstitülerimizde çadır, uyku tulumu ve battaniye üretilerek bölgeye ulaştırıldı. Ayrıca meslek liselerinde üretilen soba, yatak, atkı ve bereler vatandaşlarımıza ulaştırılmak üzere bölgeye sevk edildi.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığının genel ağ sitesindeki açıklamalardan deprem bölgesine yönelik bakanlığın yaptığı çalışmaları öğrendik. Biz de deprem bölgesine nasıl bir sosyal sorumluluk projesi yapabileceğimize yönelik fikir yürütmeye başladık.

Sosyal sorumluluk projesine yönelik fikirlerinizi örnekteki gibi tabloya yazınız. Fikirlerinizin güçlü ve zayıf yönlerini belirleyiniz.

Sosyal Sorumluluk Proje Fikirleri

Okullara Yönelik

Fikir: Deprem bölgesindeki bir okulun öğrencilerinin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olsun.

Güçlü Yönü: İhtiyaç fazlası giysiler ve kırtasiye ürünlerine sahip olmamız

Zayıf Yönü: Okul öğrencilerinin tümüne yetecek kadar eşyamızın olmaması

Çocuklara Yönelik

Fikir: Kitap bağıışı ve okuma etkinlikleri düzenlemek.

Güçlü Yönü: Eğitici ve sosyal bir etkinlik olması.

Zayıf Yönü: Katılımın sınırlı kalma ihtimali.

Yaşlılara Yönelik

Fikir: Evde bakım ve sohbet günleri düzenlemek.

Güçlü Yönü: Yaşlıların sosyal hayatlarına katkı sağlamak.

Zayıf Yönü: Gönüllü sayısının yetersiz olma ihtimali.

Grup üyelerinden üretilen fikirlerin zayıf yönlerini güçlendirmek için alternatif çözüm önerileri geliştirmelerini istedim. Bu önerileri anektod kaydı yöntemi ile değerlendirdik. Değerlendirme sonucunda sınıf olarak deprem bölgesindeki bir okula yönelik "El Ele, Gönül Gönüle" adlı sosyal sorumluluk projesi yapmaya karar verdik.

Anektod kaydı

Görsel 1.31

Merhaba, ben Emir Taha (Görsel 1.31). "El Ele, Gönül Gönüle" adlı projenin hazırlanmasında yönetici grubunun temsilcisiyim. Bizim görevimiz, projenin başından sonuna kadar süreci yönetmek. Diğer gruplarla iletişimi sağlamak ve projenin başarıyla tamamlanması için tüm sorumlulukları yerine getirmek. Öncelikle diğer grup arkadaşlarımıza hazırlayacağımız sosyal sorumluluk projesine yönelik kendi çalışma alanlarıyla ilgili hazırlık yapmalarını söyledik. Etkinlik planımızı hazırlayıp planımızı uygulamaya koymak istedik.

Görsel 1.32

Merhaba, ben Ayşe (Görsel 1.32). İhtiyaç saptama grubunun temsilcisiyim. Görevimiz, deprem bölgesinde ne tür ihtiyaçların olduğunu tespit edip ihtiyaç listesi hazırlamak. Yaptığımız araştırmada belediyeler ve AFAD gibi devlet kurumları tarafından deprem bölgesine birçok hizmet götürüldüğünü öğrendik. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarının bölgede yaptığı çalışmalar dikkatimizi çekti. Deprem bölgesine yönelik farklı kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarının yayımladıkları ihtiyaç listelerine ulaştık. Bu ihtiyaç listelerini de dikkate alarak sosyal sorumluluk projemize yönelik ihtiyaç listesi hazırladık. Hazırladığımız ihtiyaç listesini kaynak belirleyici grubuna ilettik.

İHTİYAÇ LİSTESİ

Kırtasiye

- Kitap
- Defter
- Kalem

Kıyafet

- Mont
- Kazak
- Ayakkabı

Temizlik Malzemesi

- Sıvı sabun
- Peçete
- Çöp torbası

Görsel 1.33

Merhaba, ben Aliye (Görsel 1.33). Kaynak belirleyici grubunun temsilcisiyim. Görevimiz, ihtiyaç saptama grubunun belirlediği ihtiyaç listesindeki malzemeleri temin etmeye yönelik faaliyetler planlamak. Grup arkadaşlarımla konuyla ilgili görüş alışverişinde bulunduk. Kaynak belirleyici grup olarak bir görüşte birleştik. Okulumuzda velilerin de katılım sağlayacağı bir kermes düzenleyeceğiz. Ayrıca sadaka taşlarından ilham alarak okulumuzda sadaka kutusu oluşturma kararı aldık.

Merhaba, ben Ali (Görsel 1.34). Kampanya sorumlusu grubunun temsilcisiyim. Görevimiz, okul binamızda sadaka kutularının koyulacağı ve okul bahçesinde kermes etkinliklerinin yapılacağı yerleri belirlemek. Ayrıca kermes etkinliğine davetiye hazırlayıp bu davetiyeleri çevredeki esnaflara, ebeveynlerimizle dağıtmak. Bununla birlikte okul aile birliği başkanımız aracılığıyla okulumuz velilerine sosyal sorumluluk projemiz hakkında bilgi verilmesini isteyeceğiz.

Görsel 1.34

Merhaba, ben Ahmet (Görsel 1.35). Faaliyet yürütücüsü grubunun temsilcisiyim. Görevimiz, sadaka kutularını belirlenen yerlere koymak ve kermes düzenlemek için okul idaremizden gerekli izinleri almak. Ayrıca sosyal sorumluluk projemizin etkinlik planını hazırlayıp uygulamaya koymak. Etkinlik boyunca arkadaşlarımızın hangi görevleri üstleneceğini belirlemek ve bu görevlerin yerine getirilip getirilmediğini kontrol etmek.

Görsel 1.35

Yönetici grubu üyelerinin isteği üzerine sosyal sorumluluk projemizin güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek için bir araya geldik. Fikir alışverişinde bulunup çalışmalarımızın güçlü ve zayıf yönlerini belirledik.

Güçlü Yönlerimiz

- Arkadaşlarımız ile birlikte hareket etmemiz
- Belli bir plan içinde projeyi yürütmemiz
- Çevremizde sivil toplum kuruluşlarının olması
- İhtiyaç listemizin güncel olması
- Okuldaki diğer öğrencilerin yardım etmeye istekli olması
- Yapılacak etkinlikleri okul çevresine duyurma imkânımızın olması
- Grup üyelerinin düşüncelerini özgürce ifade edebilmesi
- Okul idaremizin sosyal sorumluluk projelerine önem vermesi

Zayıf Yönlerimiz

- Gruplar arasında iletişimin yeteri kadar güçlü olmaması
- Araştırmalarımızda gazete haberlerine yeterince yer verilmemesi
- Sadaka kutumuzun kurumsal bir güvene sahip olmaması
- Bazı ebeveynlerimizin kermes davetiyesinin dağıtımında bize zaman ayıramaması
- Kermesin görevli listesi ve görev paylaşımının olmaması

Görsel 1.36

Gruplarla yaptığımız fikir alışverişi sonrasında zayıf yönlerimizi güçlendirmek için kararlar aldık. Grup içinde iletişimi güçlendirmek adına ebeveynlerimizin izniyle elektronik posta (e-posta) adresi açtık. Basında yer alan yardım haberlerinde çanta ve boya kalemlerine de ihtiyaç olduğunu öğrendik. İhtiyaç listesine bu malzemeleri de ekledik. Sadaka kutumuza kurumsal bir güven kazandırmak için Türk Kızılay ile iletişime geçmeye karar verdik. Okulda düzenleyeceğimiz kermes için okul idaresine dilekçe ile başvurup okul idaresinden izin aldık. Kermes davetiyelerini dağıtmak üzere arkadaşlarımızdan ebeveynleri gündüz çalışanların yerine öğretmenlerimizden yardım isteme kararı aldık. Kermesin görevli listesini ve görev paylaşımını önceden belirledik. Bir taraftan etkinlik planımızı hazırlarken diğer taraftan da yapacağımız faaliyetlerle ilgili yasal izin işlemlerimizi başlatma kararı aldık. Türk Kızılaya dilekçe vererek okulumuza bağış kutusu koymalarını istedik (Görsel 1.36).

Etkinlik Planı

- Türk Kızılaya ait bağış kutularının okul koridoruna konması ve kermes davetiyelerinin dağıtılması
- Kermes etkinliğinin yapılması
- Deprem bölgesi ihtiyaç listesindeki malzemelerin alınması
- Türk Kızılaya bağış kutularının teslim edilmesi ve ihtiyaç listesindeki malzemelerin kargo ile deprem bölgesine gönderilmesi

Öğrencilerim, hazırladıkları sosyal sorumluluk projesi ile topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmenin guru ru içindeydi. Düzenledikleri kermes büyük ilgi gördü. Katılım sağlayan insanlar, kermes alanında çevreyi temiz tutmaya özen gösterdiler. Öğrencilerimizin aldıkları ürünleri arkadaşları ile paylaşması beni ayrıca mutlu etti. Etkinlik sonrası yerlerde çöp olmaması dikkat çekiciydi. Kermeste toplanan para, ihtiyaç listemizde yer alan malzemelerin alımı için yeterliydi. Bunun yanı sıra Türk Kızılayın bağış kutusunda da epey para birikti. Kumbarasında biriktirdiklerinin tamamını bağışlayan öğrencilerim vardı. Ertesi gün Türk Kızılay görevlileri okulumuza geldiler. Bağış kutusunu görevlilere teslim ettik. Toplanan para ile ihtiyaç listemizdeki malzemelerin çoğunu alarak ihtiyaç sahiplerine ulaştırdık.

Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerime güzel bir sürpriz yaptım. Proje sürecinde çekilen video ve fotoğrafları kullanarak dijital bir sunu hazırladım (Görsel 1.37). Hazırladığım dijital sunu okulumuzun bütün sınıflarında öğrencilere izletildi. Öğrenciler izlerken çok duygulandılar. Ayrıca çalışmalarına yönelik görseller ve hazırlanan okuma metinlerini sınıf sosyal medya panosunda sergiledik. Projemizle ilgili haberlerin yerel gazetelerde yayımlanması bizi daha da mutlu etti. Hazırladığımız sosyal sorumluluk projesi öğrencilerim arasındaki birlik ve beraberliği güçlendirdi.

Görsel 1.37

PERFORMANS GÖREVİ**Adı:** Sosyal Sorumluluk Projesi**Amacı:** Sosyal sorumluluk proje fikirleri üretme**Beceri:** Sosyal katılım**Süre:** 2 ders saati**Malzemeler:** Broşür ve dijital tanıtım materyalleri.**Sosyal Sorumluluk Projesi Önerisi:****Proje Adı:** "Kitap ve Kırtasiye Desteği"**Amacı:** İhtiyaç sahibi okullara kitap ve kırtasiye desteği sağlamak.**Görevler:****Yönetici:** Projenin planlanmasını ve yürütülmesini koordine eder.**İhtiyaç Saptama:** İhtiyaç sahibi okulları belirler.**Kaynak Belirleyici:** Kırtasiye, kitap ve kaynak sağlayıcıları tespit eder.**Kampanya Sorumlusu:** Yardım kampanyasını organize eder.**Faaliyet Yürütücüsü:** Toplanan yardımların dağıtımını sağlar.**Güçlü Yönleri:** Toplumda dayanışmayı artırır ve eğitimde fırsat eşitliğine katkı sağlar.**Zayıf Yönleri:** Yeterli bağış toplanmaması veya lojistik sorunlar yaşanması.**Bu proje, okul gazetesinde yayımlanabilir ve sosyal medya ile duyurulabilir.**

Kontrol listesi

Analitik dereceli
puanlama anahtarı

Görsel 1.38

Bilgi şemasındaki örneği inceleyiniz ve cevaplarınızı ilgili alanlara yazınız.

- **Kim:** Ben yardım etmeliyim. Çünkü yardım etmek beni mutlu eder.
- **Neden:** Yardımlaşma, insanların ihtiyaçlarını karşılayarak toplumsal birlik ve dayanışmayı güçlendirir.
- **Ne zaman:** İhtiyaç duyulan her zaman, özellikle zor durumlarda ve acil yardıma ihtiyaç olduğunda.
- **Nerede:** Okulda, mahallede, çevremizde veya ihtiyaç duyulan her yerde.
- **Nasıl:** Maddi, manevi veya gönüllü olarak destek sağlayarak, ihtiyaçları karşılayarak.
- **Kime:** İhtiyacı olan herkese, yaşlılara, çocuklara, ihtiyaç sahiplerine.

Görsel 1.39

Yardımseverlikleriyle 11 ülkede ihtiyaç sahiplerinin kalbine dokundular

"... Bir ortaokulda çocuklara küçük yaşta yardımseverlik duygusunu aşılama için kampanya başlatıldı. Okul bünyesinde oluşturulan sosyal yardımlaşma ve dayanışma kulübünün öncülüğünde sınıflara ve okulun belli bölgelerine kumbaralar konuldu. Öğretmen, öğrenci ve velilerin bağışlarıyla 7 yılda Somali, Uganda, Togo, Tanzanya, Kamerun, Uganda, Çad, Hindistan, Pakistan, Nepal gibi ülkelerde yetimhane, mescit, okul, sağlık ocağı ve su kuyuları yaptırılmıştır..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

2 Genel ağ haberinde yer alan yardım kampanyasının toplumsal birliğe katkıları neler olabilir? Yazınız.

Yardım kampanyası, toplumda birlik ve dayanışmayı güçlendirir, yardımlaşma bilincini yayar ve farklı ülkelerle dostluk bağlarını kuvvetlendirir.

Görsel 1.40

1. ÖĞRENME ALANI - DEĞERLER

Meslek lisesi öğrencileri projeleri ile yardıma koşuyor

"... Meslek lisesi öğrencileri, toplumsal birliğin oluşmasında yardımlaşma ve dayanışma konusunda farkındalık oluşturmak için yalnız yaşayan, ev işlerini yapamayan vatandaşların yardımına koşuyorlar. Ayrıca köy okullarına kütüphaneler kuruyorlar. Öğrenciler, hem mesleki deneyim kazanıyor hem de ülke ekonomisine katkıda bulunuyorlar. Yardım gittikleri evlerde bozuk fırın, televizyon, buzdolabı, mobilya gibi eşyaların tamirini yapıyorlar. Ayrıca okullarda üretilen masa, sandalye, atkı, bere gibi ürünleri ihtiyacı olanlara hediye ediyorlar. Özel bakım ihtiyacı olan bireylere tekerlekli sandalye, protez, solunum cihazı gibi araçlar temin etmeye çalışıyorlar. Proje kapsamında bu faaliyetlerin yanı sıra on dört okula kurulan sanayi tipi fırından üretilen ramazan pideleri yüz bin ihtiyaç sahibi eve dağıtılıyor..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

Verilen haberlere göre projede görev alan meslek lisesi öğrencilerinde hangi değerlerin gelişebileceğini şemadaki ilgili yerlere yazınız.

Görsel 1.41

Aşağıdaki tabloda değerler numaralandırılarak verilmiştir. Verilen soruları tablodaki değer numaralarını kullanarak ilgili alana cevaplayınız (Bir numarayı birden fazla cevap alanında kullanabilirsiniz.).

1 Çalışkanlık	2 Duyarlılık	3 Sorumluluk
4 Mahremiyet	5 Yardımseverlik	6 Saygı
7 Tasarruf	8 Özgürlük	9 Adalet

- "Her grubun kendine ait birtakım kuralları vardır. Bu kurallara uymak grup için çok önemlidir. Grubun her üyesi bu kurallara uymalıdır."

Yukarıdaki metinde hangi değerlere vurgu yapılmıştır?

Vurgu yapılan değerler: 3 – Sorumluluk, 6 – Saygı

- "Ülkemize yurt dışından eğitim veya turizm amaçlı birçok misafir gelmektedir. Bizler, Türk misafirperverliği gereği bu misafirlere dil, din, renk ayrımı yapmayız. Kültürel zenginliklere hep olumlu yaklaşırız."

Yukarıdaki metinde hangi değerlere vurgu yapılmıştır?

Vurgu yapılan değerler: 6 – Saygı, 5 – Yardımseverlik

- "Asrın felaketi olarak adlandırılan 6 Şubat 2023'te Kahramanmaraş merkezli ve birçok ilimizi etkileyen deprem milletçe yaşadığımız büyük felaketlerdendir. Bu felaket karşısında halkımız tek yürek olup depremzedelerin yaralarını sarmaya çalışmış, maddi ve manevi yardımlar yaparak depremzedelere her türlü desteği sağlamaya gayret etmiştir."

Yukarıdaki metinde hangi değerlere vurgu yapılmıştır?

Vurgu yapılan değerler: 2 – Duyarlılık, 5 – Yardımseverlik, 1 – Çalışkanlık

1. ÖĞRENME ALANI - ÖRNEK SORULAR

BİRLİKTE YAŞAMAK

GRUPLAR VE ROLLERİMİZ

Dâhil olduğumuz gruplardır.

Aile

Akrabalık

Okul

Gruplardaki rollerimizdir.

Çocuk

Kuzen

Öğrenci

Rollerimizin getirdiği hak ve sorumluluklardır.

Oyun oynamak (Hak)

Ders çalışmak (Sorumluluk)

Spor etkinliklerine katılmak (Hak)

KÜLTÜREL ZENGİNLİKLERİN BİRLİKTE YAŞAMAYA KATKISI

Kültürümüzden örneklerdir.

Zeybek oyunu

Mangala oyunu

Mahya asma geleneği

Diğer kültürlerden örneklerdir.

Hellim peyniri (KKTC)

Kokoşnik (Rusya)

Mantenitsa (Bulgaristan)

Farklı kültürlerin bir araya gelmesini sağlayan durumlar.

Turizm

Eğitim

Göçler

YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMADA BERABERİZ

Geçmişimizden yardımlaşma dayanışma örnekleridir.

Sadaka taşı

Vakıflar

Zimem defterleri

Yardımlaşma dayanışma faaliyeti yapan kurumlardır.

AFAO

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Yardımlaşma dayanışma faaliyetlerinin topluma katkılarıdır.

Yoksulluğun azalması

Yaşam koşullarının iyileşmesi

Toplumsal birliğin sağlanması

1. Merhaba arkadaşlar, ben Eren. Bugün tarihi imkânsız tecrübelerim oldu. Sevinç ve heyecanı bir arada yaşadım. Evet, bugün orkestramızla ilk konserimizi verdik. Tam bir yıl önce müzik kulübüne başlamıştım. Gitarın tellerine ilk dokunduğumda da bugünkü gibi heyecanlıydım. Kısa zamanda çok yol katettiğimi söyleyebilirim. Gitar öğretmenimin ilk gün söyledikleri dün gibi aklımda. "Kulübümüzde kalıcı olmak ve iyi bir gitarist olmak istiyorsan devamsızlığa dikkat etmeli, bol egzersiz yapmalı ve kulüp arkadaşlarıyla uyum içinde olmalısın." demişti. Kulübün kurallarına harfiyen uyduğumu söyleyebilirim. Kulübümüzdeki derslerimiz çok verimli geçiyordu. Öğretmenimiz fikirlerimize saygı duyuyor, çalmak istediğimiz şarkıları belirlememize yardımcı oluyordu. Bu süreçte ailemin desteğini de göz ardı edemem. Annem ve babam hem okulumu hem de kulüp çalışmalarımı aksatmamam konusunda bana çok yardımcı oldular. Evde egzersiz yapabilmem için bana imkân sağladılar. Ben de bu süreçte evdeki sorumluluklarımı elbette aksatmadım. Erken uyumaya özen gösterdim, ders tekrarlarımı yaptım, düzenli beslenmeye dikkat ettim ve egzersizlerden sonra odamı düzenledim.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Eren'in dâhil olduğu gruplar ve bu gruplardaki rollerinden biri değildir?

- A) Aile-çocuk
B) Okul-öğrenci
C) Müzik kulübü-gitarist
D) Orkestra-şef

2. Eren'in dâhil olduğu gruplardaki rollerine ait hak ve sorumlulukları nelerdir? Yazınız.

Aile Grubundaki Rolü:

Haklar: Aile içinde sevgi ve destek görme, barınma ve beslenme hakkı.

Sorumluluklar: Aile bireylerine saygı göstermek, ev işlerinde yardım etmek.

Okul Grubundaki Rolü:

Haklar: Eğitim alma, öğretmenlerden bilgi edinme hakkı.

Sorumluluklar: Derslere katılmak, ödevleri zamanında yapmak, sınıf kurallarına uymak.

Arkadaş Grubundaki Rolü:

Haklar: Oyun oynama, arkadaşlık ilişkilerini geliştirme hakkı.

Sorumluluklar: Arkadaşlarına karşı dürüst ve saygılı olmak, yardımlaşmak.

3. Balkanların Osmanlı hâkimiyetine girmesi ile buradaki halklarla bütünleşme sağlanarak geniş bir kültürel etkileşimin temelleri atılmıştır. Tarihsel bağlarla gelişen Türkiye ve Kuzey Makedonya arasındaki bu kültürel etkileşim, iki toplumun birbirine saygı duymasına ve birlikte, uyum içinde yaşamasına ortam hazırlamıştır. Türk kültürünün izleri, günümüzde Kuzey Makedonya'da mutfak ve sosyal yaşam gibi birçok alanda görülmektedir. Örneğin ana malzemesi yoğurt ve un olan tarhana, Kuzey Makedonya'da çokça tüketilen çorba türlerindendir. Türkçede kullanılan baldız (baldaza) ve evlat (evlatçe) kelimeleri Kuzey Makedonya'yla kültürel etkileşimin dile yansımalarıdır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Türk kültürü, Kuzey Makedonya kültürünü her alanda etkilemiştir.
B) Türk kültürünün izleri, Kuzey Makedonya'da mutfak ve sosyal yaşam üzerinde etkili olmuştur.
C) Tarihsel bağlar, kültürler arasında birlik ve beraberlik ortamının oluşmasını sağlamıştır.
D) Kültürel zenginliklerin paylaşılması, toplumların uyum içinde yaşamasına hizmet etmiştir.

4. Yağlı güreş, cirit, okçuluk gibi geleneksel sporların sergilendiği; dünyanın en geniş kapsamlı, en büyük katılımlı festivali olan Etnospor Kültür Festivali'nin beşincisinin açılışı ülkemizde gerçekleştirildi. Geleneksel sporların birleştirici gücü, birlik ve kardeşlik bağlarımızı pekiştirerek toplumların birbirine daha da yakınlaşmasını sağlamaktadır. Bu vesileyle yirmi altı ülkeden, binden fazla katılımcıyla gerçekleştirilen festival; kültürler arasında birlik, beraberlik, saygı, dayanışma, barış ve huzur gibi insan hayatını değerli kılan unsurlara katkıda bulunmaktadır. Dünyaya ümit aşılacak ve yaşadığımız coğrafyalarda huzuru hâkim kılabilmek için birlikte hareket etmemiz gerekmektedir. Etnospor Kültür Festivali, barışın evrensel dili olan sporla ayrılıkları ortadan kaldırmakta, birlikte var olma bilincini geliştirmektedir.

(Genel ağdan alınmıştır.)

Genel ağ haberine göre ülkemizde düzenlenen 5. Etnospor Kültür Festivali'nin kültürel özelliklere saygı duyma ve birlikte yaşam kültürü oluşturmaya katkısı nedir? Yazınız.

Kültürel özelliklere saygı duyma ve birlikte yaşam kültürü oluşturmaya katkısı

Kültürel Özelliklere Saygı Duyma: Etnospor Kültür Festivali, farklı kültürleri bir araya getirerek kültürel etkileşimleri artırır ve insanları ortak bir amaç etrafında birleştirir. Sporun birleştirici gücü, toplumların birbirine saygı duymasını sağlar. **Birlikte Yaşam Kültürü:** Festival, kültürler arasında barış, dayanışma ve birlik oluşturur. Sporun evrensel diliyle ayrılıkları ortadan kaldırarak, huzur içinde bir arada yaşama bilinci geliştirir.

5. Yaşadığımız ilin şehir merkezine uzak bir mahallesindeki çocuklara yönelik sosyal sorumluluk projesi hazırlamaya arkadaşlarımızla karar verdik. Mahallenin muhtarıyla görüş alışverişinde bulunduk. Mahalledeki çocukların temel ihtiyaçlarına yönelik T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, belediye ve sivil toplum kuruluşlarının çeşitli hizmetler sunduğunu öğrendik. Mahallede yaşayan çocukların hikâye kitaplarına ulaşmakta zorluk çekebileceği için bu ihtiyaca yönelik sosyal sorumluluk projesi hazırlamanın daha faydalı olacağını düşündük. Sosyal sorumluluk projemize "Okuduğum Hikâye Kitabını Bağışlıyorum" ismini verdik. Önceden okuduğumuz hikâye kitaplarını toplamaya yönelik okulumuzda kampanya düzenledik. Ayrıca belediyemizden sosyal sorumluluk projemize destek vermesini istedik. Belediye, projemize destek amacıyla birçok hikâye kitabı temin etti. Proje kapsamında toplanan hikâye kitaplarını mahalledeki çocuklara ulaştırdık.

Sosyal sorumluluk projesi hazırlanmasında öğrencilerin çalışmalarıyla ilgili,

- I. Yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine yönelik fikir ürettikleri
- II. Sosyal sorumluluk projesine yönelik görev paylaşımı yaptıkları
- III. Toplumsal birliğe katkıda bulunmaya yönelik fikirleri uygulamaya koydukları

İfadelerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
C) II ve III

- B) I ve III
☒ D) I, II ve III

Daha fazla örnek soru

Kavram oyunu

DÜŞÜNELİM

Görsel 2.1

İlîmîzîñ GÖRECELİ KONUMU

2 Bu oyun içinde yer alan bir öğrenci olsaydınız şehri bulmak için üç farklı soru hakkınız olduğunda hangi soruları sorardınız? Söyleyiniz.

Soracağım sorular:

Şehir deniz kenarında mı?

Şehir hangi coğrafi bölgede yer alıyor?

Şehrin en ünlü doğal veya tarihi yeri nedir?

▷ Görsel 2.1'i inceleyiniz ve soruları ilgili alanlara cevaplayınız.

Kullanılan haritanın çeşidi nedir?

Kullanılan harita, siyasi haritadır.

Kullanılan haritanın özellikleri nelerdir?

Siyasi harita, şehirleri ve sınırları farklı renklerle gösterir.

Oyunu oynarken sorulan şehrin konumunu belirlemede hangi yön isimlerini kullanırsınız?

Kuzey, güney, doğu ve batı yönlerini kullanırım.

- 2| Aşağıda bazı illerimiz ile ilgili verilen anlatımları okuyunuz. Arkadaşlarınızdan yardım alarak illerin isimleri ile ilgili tahminlerinizi metinlerdeki ilgili alanlara yazınız.

Ben Hangi İlim?

MERSİN

Adana'nın batısında, Antalya'nın doğusundayım.
Sertavul Geçidi ile Orta Anadolu'ya bağlanırım.
Akdenizliyim, severim güneşi.
Kış gelip kapıyı çalsa da aralar, lakin açmam kapıyı.
Uzun sahil şeridimde kurulu seralarım.
Limanım ile dünya ticaretine açılırım.

SİVAS

Konya'dan sonra yüz ölçümü en büyük il benim.
Tam sekiz komşum var.
İki bin metreden yüksektir dağlarım.
Ülkemin en büyük nehri topraklarımda doğar.
Bir yanda tarihî köklerim,
Divriği Ulu Camii ile yükselirim.
Bir yanda kongrem var, cumhuriyete erişirim.

ORDU

Bir ayağım Orta Karadeniz, diğeri Doğu Karadeniz.
Çevremde Samsun, Giresun, Sivas ve Tokat...
Topraklarım çok dağlıktır.
Canik ve Giresun Dağları çevreler beni.
Çambaşı ve Perşembe en meşhur yaylalarım.
Vona Koyu, Karadeniz kıyısında doğal limanım.

AĞRI

Yükseltisi en fazla illerden biriyim.
Adımı efsanelere konu olan dağımdan almışım.
Fırat Nehri'nin en önemli koludur Murat Nehri'm.
Güneyimde Van Gölü,
Doğuda Gürbulak Sınır Kapısı ile Irak...
Erzurum en geniş komşumdur benim.

- 8| Bulduğunuz şehirlerin doğal ve tarihî güzellikleri, konumları, ekonomik ve ulaşım koşulları bakımından dikkatinizi çeken farklı ya da benzer özellikler nelerdir? Söyleyiniz.
Mersin ve Ordu'nun sahil şeritleri ve limanları ile denize açılma özellikleri benzer. Sivas ve Ağrı ise yüksek dağları ve zengin tarihi mirasları ile öne çıkar.

- 2| Yaşadığınız şehri tanıtmak için bir broşür hazırlayacak olsaydınız şehrinizin hangi özelliklerini ön plana çıkarırdınız? Fikirlerinizi arkadaşlarınızla karşılaştırınız.

İstanbul'da tarihi yerler, Boğaziçi, kültürel zenginlikler ve ulaşım kolaylığı gibi özellikleri vurgulardım.

Göreceli konum ile ilgili tanımları okuyunuz ve bu tanımlara uygun örnekler veriniz.

ÖĞRENELİM

Görsel 2.2

Görsel 2.3

Görsel 2.4

Göreceli konum ile ilgili örnekler:

"Evin, belediye binasının güneyinde, marketin hemen arkasında yer alıyor."

"Restoran, sahil yolunun batısında, otelin tam karşısında bulunuyor."

Başka bir örnek:

"Okul, büyük parkın doğusunda ve alışveriş merkezinin kuzeyinde konumlanmıştır."

Verilen görseldeki yön okunu dikkate aldığımızda vergi dairesi, hastanenin kuzeyinde ve okulun doğusunda yer alır (Görsel 2.3). Örnekte olduğu gibi göreceli konum, bir yerin diğer yerlere göre konumunu ifade eder. Bunun için ana ve ara yönleri kullanabiliriz. Göreceli konum, insanların o konuma ilişkin algılarına ve deneyimlerine dayandığından bir yerin göreceli konumunu tanımlamak kişiden kişiye değişebilir. Ayrıca çevredeki ortam değiştikçe veya yeni yerler geliştikçe göreceli konum zamanla farklılaşabilir.

Karayollarında, bir sonraki il veya ilçeye olan yön ve mesafeyi gösteren tabelalar vardır. Bu tabelalar, yaklaşmakta olduğumuz veya gitmek istediğimiz yere göre mevcut konumumuzu ifade eder (Görsel 2.4).

Bir ilin komşu illere, yeryüzü şekillerine, su kaynaklarına, tarihî mekânlarına ve doğal güzelliklerine bağlı olarak ortaya çıkan kendine has özelliklerinin tümü o ilin göreceli konumunu oluşturur.

Bir ilin göreceli konumu (Bursa)

Yaşadığınız ili harita üzerinde bulup boyayınız. İliniz ile kara sınırı olan komşu illeri de harita üzerinde belirleyip isimlerini ilgili yere yazınız.

Harita 2.1 Türkiye Mülki İdare Bölümleri Dilsiz Haritası

Bugüne kadar edindiğiniz bilgiler ve verilen dijital kaynakları kullanarak yaşadığınız ille ilgili istenen bilgileri ilgili alanlara yazınız.

Yaşadığım il ..**İstanbul**.....

Ulaşım yolları

İstanbul, kara, deniz ve hava yolu ile ulaşımında önemli bir merkezdir. İki büyük köprü ve Avrasya Tüneli ile Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlar.

Yer altı ve yer üstü kaynakları

Yer altı kaynakları sınırlıdır, ancak yer üstü kaynakları arasında verimli tarım arazileri ve su kaynakları (barajlar, göller) bulunur.

Doğal güzellikler

Boğaziçi, Belgrad Ormanı, Büyükada ve Çamlıca Tepesi gibi yerler İstanbul'un doğal güzellikleridir.

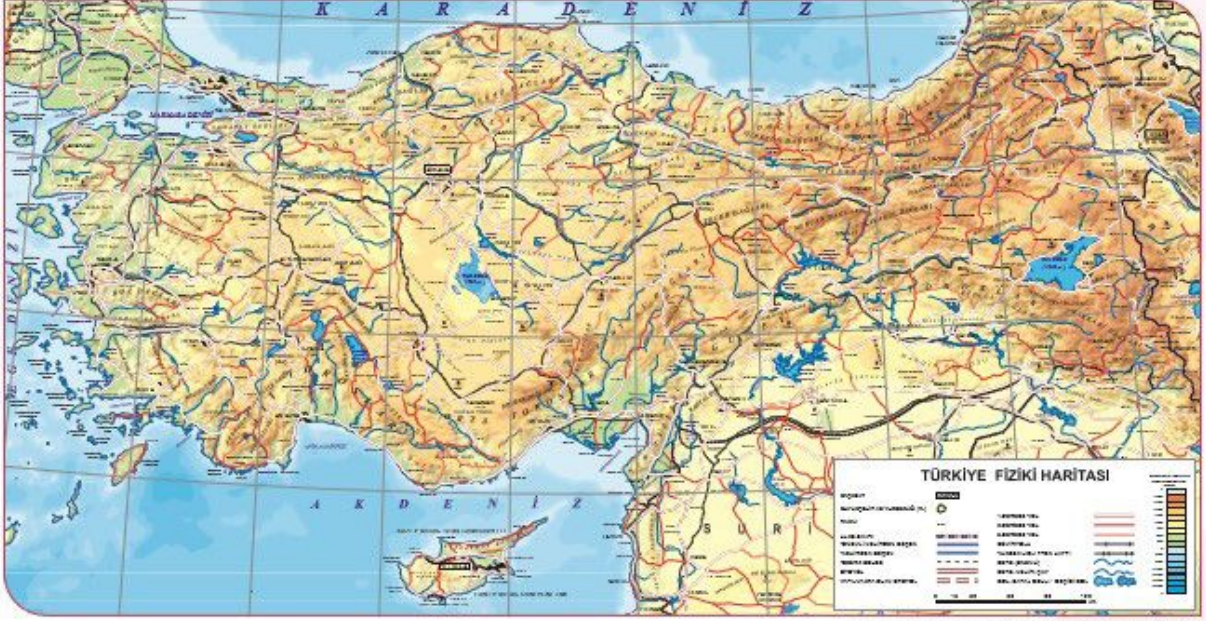
Tarihi mekânlar

Topkapı Sarayı, Ayasofya, Sultanahmet Camii, Galata Kulesi ve Yerebatan Sarnıcı gibi tarihi mekânlarıyla ünlüdür.

Yaşadığınız ilde belirlediğiniz doğal güzellikler ile tarihi mekânları korumak için neler yapabilirsiniz? Tartışınız.

Bu alanlarda çevre temizliği konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir, tarihi eserler restore edilerek korunabilir, ziyaretçi sayısı kontrol altında tutulabilir.

Harita 2.2 Türkiye Fiziki Haritası

Haritadan faydalanarak yaşadığınız ile ait istenen bilgileri ilgili alanlara yazınız.

Yaşadığınız il

Yeryüzü şekilleri

Istanbul'da Boğaziçi, Haliç, tepeler (Çamlıca Tepesi gibi) ve kıyı ovaları yer alır. Şehir genelde engebeli bir yapıya sahiptir.

Su kaynakları

Istanbul'un su kaynakları arasında Boğaziçi, Haliç, Terkos Gölü, Büyükçekmece Gölü, Küçükçekmece Gölü ve birçok baraj (Ömerli, Alibeyköy) bulunur.

Farklı yöntemlerle göreceli konumları verilen illerimizin isimlerini yazınız.

Edirne ; ülkemizin Avrupa'ya kara ve demir yolu ile bağlantısını sağlayan beş sınır kapısına sahip, Yunanistan ve Bulgaristan sınırı boyunca uzanan, birçok anıt bulunan bir sınır ilidir.

Nevşehir; ülkemizin peribacaları ile ünlü ilidir. Bu ilimizde Göreme Millî Parkı, Karain Güvercinlikleri, Derinkuyu ve Kaymaklı yer altı şehirleri, Karlık ve Yeşilöz kiliseleri yer alır.

Mersin ; uluslararası ticaret potansiyeli en yüksek limanlarımızdan birine sahiptir. Ülkemizin muz üretiminin yaklaşık üç bölü dördü, çilek üretiminin yarısı ve limon üretiminin iki bölü üçü bu ilimizde yapılmaktadır.

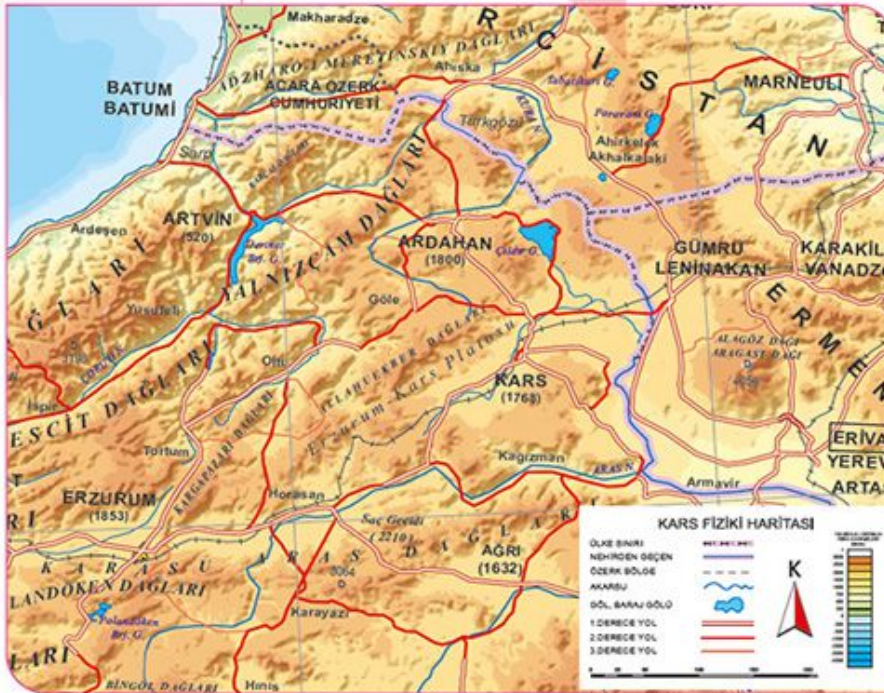
Aşağıda verilen haritalardan faydalanarak Kars ilimizin göreceli konumları ile ilgili bilgileri boş bırakılan yerlere yazınız.

Harita 2.3 Kars Mülki İdare İl Haritası

Kars, Türkiye'nin doğusunda yer alır ve kuzeydoğuda Gürcistan ile doğuda Ermenistan'a sınır komşusudur.

İlin batısında Erzurum, kuzeybatısında Ardahan, güneydoğusunda Iğdır ve Ağrı yer alır.

Harita 2.4 Kars Fiziki İl Haritası

Kura ve Aras nehirleri Kars ilinden geçer.

İl, Doğu Anadolu Bölgesi'nde yüksek dağlar ve platolarla çevrilidir.

ETKİNLİK

Adı: Yaşadığınız İlin Göreceli Konumu

Amacı: Yaşadığınız ilin göreceli konumunu açıklayabilmek

Beceri: Mekânsal düşünme

Süre: 2 ders saati

Malzemeler: Karton, kalem, makas.

Yönerge:

- İliniz hakkında topladığınız bilgileri kullanarak yaşadığınız ilin göreceli konumu ile ilgili aşağıdaki "Hazırlanacak Bilgi Kartları"nda istenene göre dört adet bilgi kartı hazırlayınız.
- Bilgi kartlarında estetik unsurlar göz önünde bulundurularak ilinizin göreceli konum özelliklerine ait görsellere yer veriniz.
- Hazırladığınız bilgi kartlarını kullanarak sınıf arkadaşlarınıza sözlü bir sunum yapınız.
- Bilgi kartlarını bütüncül dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilecektir.

Bilgi Kartı

1

Komşu illere göre
göreceli konumu

İstanbul, kuzeybatıda Tekirdağ, doğuda Kocaeli ile kara sınırına sahiptir. Ayrıca Marmara Denizi, Karadeniz ve Boğaziçi'yle çevrilidir.

Bilgi Kartı

2

Su kaynaklarına göre
göreceli konumu

İstanbul, Boğaziçi, Haliç, Marmara Denizi, Karadeniz kıyıları, Terkos Gölü, Büyükçekmece ve Küçükçekmece Gölleri gibi su kaynaklarına sahiptir.

Bilgi Kartı

3

Yeryüzü şekillerine göre
göreceli konumu

İstanbul, genellikle engebeli bir yapıya sahiptir. Çamlıca Tepesi gibi tepeler ve kıyı ovaları bulunur. Boğaziçi, şehre önemli bir coğrafi özellik kazandırır.

Bilgi Kartı

4

Tarihî mekanlar ve doğal
güzelliğe göre göreceli
konumu

Topkapı Sarayı, Ayasofya, Sultanahmet Camii gibi tarihî mekânlar; Belgrad Ormanı, Büyükdada, Çamlıca Tepesi gibi doğal güzellikler İstanbul'un önemli yerleridir.

"Göreceli Konuma Göre
İlleri buluyorum" etkinliği

Bütüncül dereceli
puanlama anahtarı

Malzemeler

- Beyaz fon kartonu (4 adet)
- Boya kalemleri
- Bant

Verilen yönergeye göre etkinliği yapınız.

- Öğretmeninizin rehberliğinde dört grup ve dört istasyon oluşturunuz (öykü, şiir, slogan ve resim istasyonu). Her istasyonda beyaz bir fon kartonu bulundurunuz.
- Yaşadığınız ilin göreceli konumunu öykü, şiir, slogan ve resimle örnekler vererek anlatınız. Anlatımlarınız gözlem formu veya kontrol listesi ile değerlendirilecektir.
- Bir istasyonda beş dakika çalıştıktan sonra saat yönünde ilerleyerek bir sonraki istasyona geçiniz. Geldiğiniz istasyonda yarım kalan çalışmaya devam ediniz.
- Dördüncü istasyona geldiğinizde sürenin sonuna kadar çalışmayı tamamlayınız.
- Ortaya çıkan çalışmaları tahtaya asınız. Çalışmaların sonuçlarını sınıfça tartışınız.
- Belirlediğiniz göreceli konum özelliklerinin ilinize ne gibi etkileri olduğunu tartışınız ve aşağıdaki tabloya yazınız.

Öykü:

Istanbul, Boğaziçi'nin kıyısında, Asya ve Avrupa'nın buluştuğu noktada yer alır. Yüzyıllardır birçok medeniyete ev sahipliği yapan bu şehir, ticaret yollarının kesiştiği, denizlerle çevrili bir liman şehri olarak önemini hiç kaybetmemiştir. Kuzeyinde Karadeniz, güneyinde Marmara Denizi yer alırken, İstanbul her sabah boğazın serin rüzgarlarını hisseder.

Şiir:

**Denizlerin buluştuğu,
İki kıta birleşir,
Tarihin izinde şehir,
İstanbul hep yükselir.**

**Boğazı parlar, altın gibi,
Tarihi mekânlar her yanı süsler,
Doğal güzellikler eşsiz,
Gökyüzüne kadar yükselir.**

Gelecek Derse Hazırlık

Yaşadığınız ile ait hem yeni hem de eski; fotoğraf, gazete, hava fotoğrafları, şehir haritaları veya şehir planlarından birini bulup sınıfınıza getiriniz. Yaşadığınız ilde geçmişten günümüze doğal ve beşerî çevrede yaşanan değişim hakkında aile büyüklerinizden bilgi alınız.

Istanbul'un göreceli konumu şehre ticaret, turizm ve kültürel zenginlik katmıştır. Asya ve Avrupa'yı birleştiren bu stratejik konum, ticaret yollarını etkilemiş, Boğaziçi ve Haliç gibi su kaynakları ulaşımı kolaylaştırmıştır. Ayrıca yeryüzü şekilleri ve tarihî mekanlar turizme büyük katkı sağlamaktadır.

DÜŞÜNELİM

Görsel 2.5

DOĞAL VE BEŞERÎ ÇEVREMİZDEKİ DEĞİŞİM

Metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Yemekten sonra babam ile balkonda çay keyfi yapıyorduk. Evimiz şehri tepeden gören bir konumdaydı. Çok güzel bir manzaramız vardı. Karşıda masmavi bir göl, gölün ardında başı dumanlı sıradağlar, tarihî köprü ve cami, yüksek katlı binalar, ilkbaharın gelmesi ile dağlardaki karların eriyip çaylardan göle karışması... Böyle bir manzarayı arasanız da bulamazsınız. Doğa ile iç içe girmiş bir şehir. Bir taraftan manzarayı seyrediyor bir taraftan da babamla sohbet ediyorduk (Görsel 2.5).

– Baba, manzaraya bakarken aklıma bazı şeyler geldi. Bunları sana sormak istiyorum. Sen çocukken bu şehir nasıldı? Değişen şeyler oldu mu?

– Tabii oğlum. Değişmez mi? Birçok şey değişti diyebilirim.

– Neler değişti baba? Biraz anlatır mısın?

– Ben çok mutlu bir çocukluk geçirdim. Mahallemizde tek katlı, bahçeli, küçük evler vardı. Evimizin etrafındaki boş alanlar oyun alanlarımızdı. Bizim tablet, telefon gibi eşyalarımız yoktu. Saklambaç, futbol gibi oyunlarla çok eğlenirdik. Görüyorsun ki şimdi yüksek katlı, site şeklinde evler var. Sitelerin bahçelerinde çocuk oyun parkları olsa da çocuklar birlikte pek vakit geçirmiyor. Günümüzde çocuklar ve büyükler için spor salonları yapıldı. Çocuklar, bizim gibi boş alanlarda veya sokakta oynamıyor. Spor salonlarında spor yapabiliyor veya

mahallelerdeki parklarda çeşitli oyuncaklarla keyifli vakit geçirebiliyorlar.

– Baba, dedemle neler yapardınız?

– Deden hafta sonu beni göl kenarına götürürdü. Kıyıda balık tutardık. Gölde yaklaşık yirmi çeşit balık vardı. Şimdi ise üç çeşit balık kaldı. İnsanlar kayıklarla karşı tarafa geçirdi. Tarihî taş köprüden geçmek çok hoşuma giderdi. Gölün seviyesi o kadar yüksekti ki su köprüyü aşmasın diye köprüye kum torbaları dizilmişti. Yine de köprüye vuran dalga bizi biraz ıslatırdı. Bu duruma çok mutlu olurdum. Yakın zamanda yeni köprü yapıp tarihî köprüyü araç trafiğine kapattılar. Göldeki su seviyesi epey düşmüş durumda. Haberlerde duyduğumuz küresel ısınma, iklim değişikliği, kuraklık... Sanırım bizim göl de bunlardan etkilendi.

– O zaman da şehir böyle kalabalık mıydı baba?

– Hayır oğlum. O zaman insanlar tarım ve hayvancılıkla uğraşıyor ve köylerde yaşıyorlardı. Sanayi alanları sınırlı, fabrikalar azdı. Şehir daha dar bir alana yerleşmişti. Şimdi ise tarım ve hayvancılıkla uğraşanlar azaldı, fabrikalar çoğaldı. Böylece köylerden şehrimize göçler arttı. Şehrimizin nüfusu hızla çoğaldı. Şehir, büyük bir alana yayıldı. Konut, hastane, okul gibi birçok alanda ihtiyaçlar arttı. Eskiden mahalle bakkallarından ve esnaflarından alışverişimizi yapardık. Şimdi ise büyük alışveriş merkezleri var. Bizim zamanımızda bu kadar araba yoktu. Yollar az ve dardı. Araba sayısı arttıkça yollar genişledi ve çoğaldı. Şehrimize ilk trafik lambasının kurulduğu zamanı hatırlıyorum. Çok sevinmiştim. Ancak trafiğin, araç gürültüsünün ve egzoz dumanlarının bu kadar çoğalacağını hiç düşünmemiştim.

– Baba, gölün sağ tarafında kocaman bir cami görünüyor. Orası yeni mi yapıldı?

– Hayır Alper. Orası tarihî bir cami. Yaklaşık sekiz asırdır dimdik ayakta. Şimdiki camilerden çok farklı bir mimarisi var. Dikkatlice bakarsan caminin etrafında tek katlı evler ve dar sokaklar göreceksin. İşte, orası şehrimizin eski yerleşim alanı. Ama etrafa şöyle bir bakarsan evlerin ne kadar yükseldiğini, caddelerin ne kadar genişlediğini hemen fark edebilirsin.

– Evet babacığım. Zaman içinde birçok şey değişmiş görünüyor. Anlaşılan bu değişimin bize kazandırdıkları olduğu gibi bizden aldıkları da var. Bundan sonra da bu değişim devam edecek gibi görünüyor.

2 | **Metinde doğal ve beşerî çevre unsurlarından hangilerine yer verilmiştir?**

Metinde göl, sıradağlar ve karların erimesi gibi doğal çevre unsurları; tarihî köprü, cami, yüksek katlı binalar ve yollar gibi beşerî çevre unsurlarına yer verilmiştir.

► **Yaşadığınız yerde bulunan doğal çevre unsurları nelerdir? Örnekler veriniz.**

İstanbul'da Boğaziçi, Marmara Denizi, Haliç ve Çamlıca Tepesi gibi doğal çevre unsurları bulunmaktadır.

Verilen yönergeye göre etkinliği yapınız.

- Uzak bir şehirden misafirinizin geldiğini hayal ediniz.
- Misafirinizi gezdirebileceğiniz doğal ve beşerî varlıklara birer örnek bulup aşağıdaki ilgili yerlere yazınız.
- Yazdıklarınızı arkadaşlarınızın yazdıkları ile karşılaştırınız.

Doğal
Varlıklar

Göl

Büyükçekmece Gölü

Dağ

Aydos Tepesi

Ova

Küçükçekmece Ovası

Deniz

Marmara Denizi

Orman

Belgrad Ormanı

Vadi

Göksu Vadisi

Müze

Topkapı Sarayı Müzesi

Türbe

Eyüp Sultan Türbesi

Antik kent

Yerebatan Sarnıcı

Bedesten

Kapalıçarşı

Kale

Rumeli Hisarı

Cami

Sultanahmet Camii

Beşerî
Varlıklar

Görsel 2.6

Görsel 2.7

Yaşadığınız çevrede yakın zamanda ne gibi değişimler yaşanmıştır? Örnekler veriniz.
Yakın zamanda İstanbul'da yeni binalar ve alışveriş merkezleri inşa edilmiş, metro hatları genişletilmiştir. Ayrıca bazı yeşil alanlar azalmış ve yollar genişletilmiştir.

Yaşadığınız çevrede, aile büyüklerinden öğrendiğiniz, geçmişe göre ne gibi değişimler olmuştur? Örnekler veriniz.

Eskiden İstanbul'da daha az bina ve daha fazla boş arazi varken, şimdi yüksek katlı binalar, yoğun trafik ve büyük alışveriş merkezleri artmıştır. Ulaşım da ise vapurlar ve tramvaylar daha yaygın kullanılırdı.

Yaşanan bu değişimleri doğal ve beşerî çevre unsurlarında meydana gelen değişimler olarak gruplandırınız.

Doğal çevre: Yeşil alanların azalması, deniz ve sahil kıyılarının yapılaşması.

Beşerî çevre: Yüksek binaların artması, yeni ulaşım yollarının yapılması ve alışveriş merkezlerinin inşa edilmesi.

- Yaşadığınız ile ait eski ve yeni resim, gazete haberi veya hava fotoğraflarını aşağıdaki alana yapıştırınız.

Görsel 2.8

- 2| Getirmiş olduğunuz şehir haritalarını ve planlarını arkadaşlarınızla inceleyiniz. Yukarıdaki alana yapıştırdığınız görselleri ve aile büyüklerinizden edindiğiniz bilgileri göz önünde bulundurarak inceleyiniz. İlinizde geçmişten günümüze yaşanan değişime neden olan unsurlar nelerdir? Yazınız.

İstanbul'da yaşanan değişimlerin başlıca nedenleri, nüfus artışı, şehirleşme, sanayi ve ticaretin gelişmesi, ulaşım ağlarının genişlemesi, turizm ve göçlerdir. Artan nüfus ile birlikte daha fazla konut ihtiyacı doğmuş, bu da şehrin hızla genişlemesine yol açmıştır.

Görsel 2.9

Görsel 2.10

Dağ, ova, vadi, akarsu, göl, deniz, şelale, orman gibi varlıklar hem insanların hem de diğer canlıların yaşamı için oldukça önemlidir. Bu varlıklar insan ve hayvanların oksijen, su, gıda gibi ihtiyaçlarını karşılayan çok önemli kaynaklardır ve aynı zamanda doğal çevremizi oluşturur (Görsel 2.9).

Yerleşik hayata geçen ilk insanlar, yerleşim yerlerini temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri yerlere kurmuşlardır. Örneğin insanlar su ve gıda ihtiyaçlarını karşılamak için yerleşim yerlerini akarsu, göl kenarlarına ve verimli tarım arazilerine kurmuşlardır. Bu durum günümüzde de devam etmektedir. Günümüzdeki birçok yerleşim yeri akarsu, göl, deniz kenarı ya da verimli tarım arazilerinin yakınında bulunmaktadır. Bazı yerleşim yerleri de deprem riski sebebiyle zemini daha sağlam olan dağlık alanlara kurulmaktadır. Doğal çevre; küresel ısınma, teknolojik gelişmeler, nüfus artışı, beşerî çevrenin genişlemesi, doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesi, çevre kirliliği gibi sebeplerle zaman içinde değişikliğe uğrayabilmektedir.

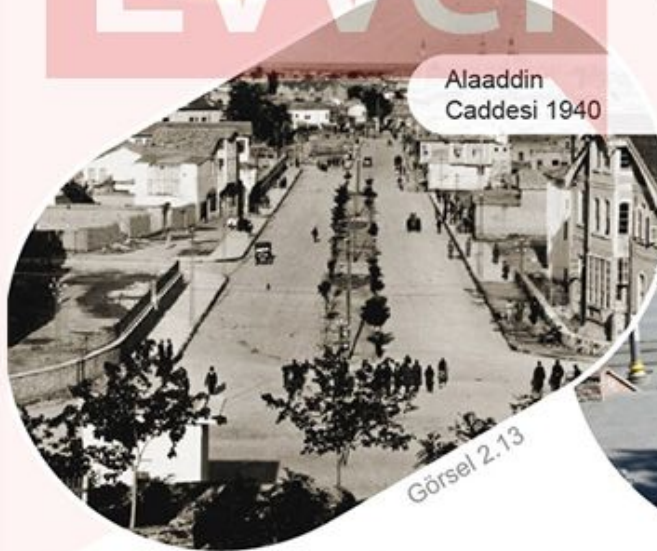
2 | Yaşadığınız ilin yerleşim yeri olmasında hangi doğal unsurlar etkili olmuştur? Örnekler veriniz.

Istanbul'un yerleşim yeri olmasında etkili olan doğal unsurlar arasında Boğaziçi, Marmara Denizi ve Haliç öne çıkar. Bu su yolları, ticaret ve ulaşım açısından şehri cazip hale getirmiştir. Ayrıca İstanbul'un ılıman iklimi ve verimli toprakları da yerleşim için uygun bir ortam sunmuştur.

Yaşam alanlarımızda ev, apartman, sokak, park, yol, köprü, hastane, okul, market gibi birçok yapı bulunmaktadır (Görsel 2.10). Bunlar bizim barınma, ulaşım, sağlık, eğitim, alışveriş, dinlenme, eğlenme gibi ihtiyaçlarımızı karşılamak için yapılmıştır. Aynı zamanda bu amaçlarla yapılmış medrese, bedesten, şifahane, türbe gibi tarihî varlıklara da çevremizde rastlayabiliriz. Yaşadığımız yerlerde inşa edilen bu eski ve yeni yapıların tamamı beşerî çevremizi oluşturur. Özellikle çevremizdeki tarihî varlıkları korumak hepimizin görevidir.

Tarihteki ilk yerleşim yerlerinde insanlar yaşam alanlarına genellikle ev ve ibadethaneler yapmışlardır. Zamanla insan nüfusunun artması, ihtiyaçların çeşitlenmesi, teknolojinin gelişmesi, doğa kaynaklı afetler, iklim olayları, kaynakların bilinçsizce tüketilmesi, çevre kirliliği gibi sebeplerle doğal ve beşerî çevrede bazı değişimler olmuştur. Bu değişim günümüze kadar devam etmiştir, bundan sonra da devam edecektir.

Aşağıda Konya'nın doğal ve beşerî çevresine ait farklı zamanlardan görseller yer almaktadır. Görselleri inceleyiniz ve etkinliği yapınız.

2| Görselleri karşılaştırdığınızda doğal ve beşerî çevrede değişen ve değişmeyen unsurlar nelerdir?

Doğal çevrede, Meke Gölü'nün su seviyesinde büyük bir düşüş görülüyor. Beşerî çevrede ise Alaaddin Caddesi'ndeki yapılaşma artmış, geniş yollar ve tramvay hattı eklenmiş.

Yaşadığınız ile ait getirmiş olduğunuz eski ve yeni resim, gazete, hava fotoğraflarını inceleyiniz veya aile büyüklerinizden ilinizin geçmişi hakkında edindiğiniz bilgileri düşününüz. Aşağıdaki soruları sınıfta tartışınız ve tabloyu doldurunuz.

Doğal ve beşerî çevrenizde değişen unsurlar nelerdir?

Istanbul'da deniz kıyısındaki yapılaşma artmış, yeni yollar, köprüler ve binalar yapılmıştır. Yeşil alanlar ise azalırken, ulaşım olanakları genişlemiştir.

Doğal ve beşerî çevrenizde değişmeyen unsurlar nelerdir?

Istanbul'da Boğaziçi, Haliç ve Marmara Denizi gibi doğal unsurlar değişmeden varlığını sürdürmektedir. Tarihi yapılar, camiler ve saraylar da korunarak günümüze kadar gelmiştir.

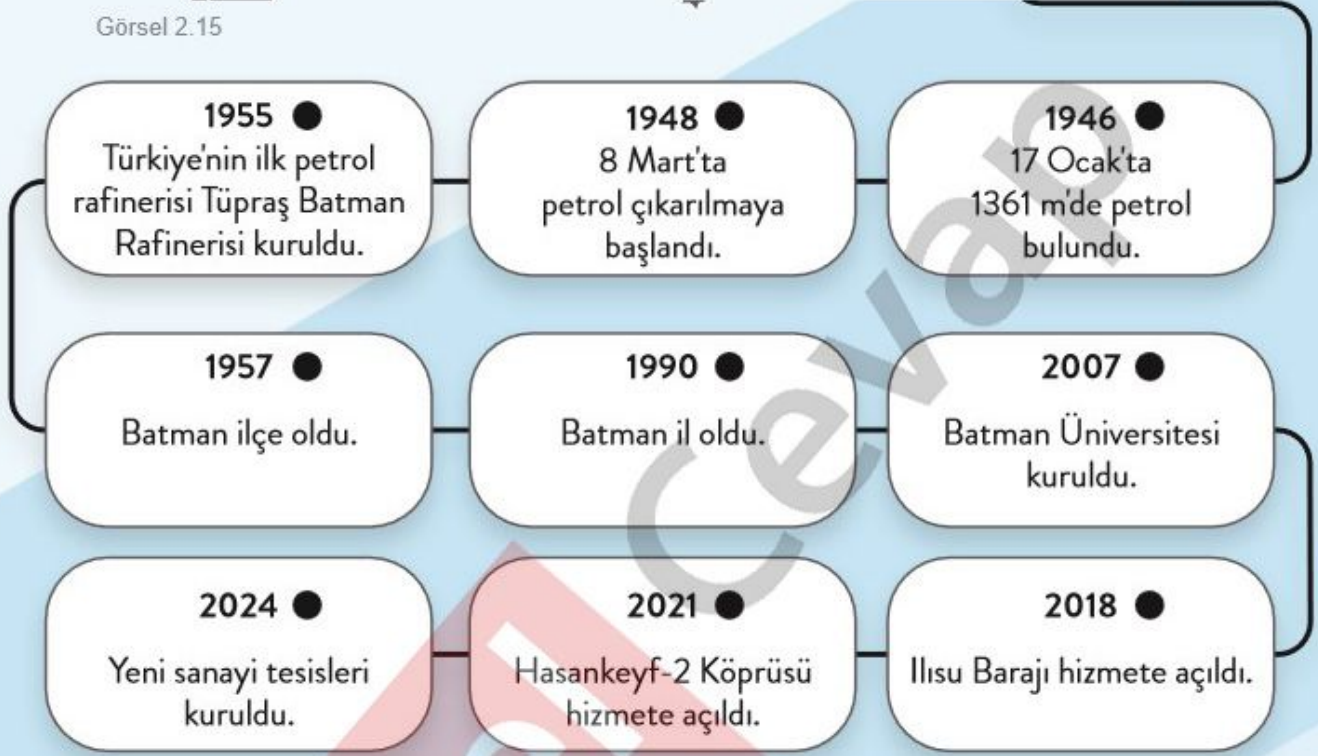
Aşağıda verilen bilgi görselini inceleyiniz ve soruları cevaplayınız.

BATMAN'DA BÜYÜK DEĞİŞİM

Seksen dört yıl önce on yedi haneli köy iken bölgede petrol bulunmasıyla kaderi değişen Batman, gerçekleştirilen yatırımlarla her alanda gelişim sağladı.

Görsel 2.15

2) Batman'da petrolün bulunması ildeki hangi unsurları etkilemiş olabilir?

Petrolün bulunması sanayi, ekonomi ve istihdamı etkilemiş, Batman'ın hızla gelişmesini sağlamıştır. Ayrıca şehirde nüfus artışı yaşanmış ve yeni yerleşim alanları kurulmuştur.

1) Son yirmi yılda Batman'ın doğal ve beşerî çevresinde ne gibi değişimler yaşanmıştır?

Yeni sanayi tesisleri kurulmuş, baraj ve köprüler inşa edilmiştir. Bu süreçte doğal çevrede su kaynakları ve toprak yapısı değişime uğramış, beşerî çevre ise ulaşım, sanayi ve eğitim alanında büyük gelişmeler yaşamıştır.

Batman'a yeni baraj ve köprü yapılması ilde hangi imkânların gelişmesine katkıda bulunmuş olabilir?

Yeni baraj ve köprüler, ulaşım ve tarım olanaklarını geliştirmiş, enerji üretimi ve su kaynaklarının kullanımı konusunda şehre katkı sağlamıştır.

Batman'da sanayi tesisleri ve üniversitenin kurulması doğal ve beşerî çevre unsurlarından hangilerini etkilemiş olabilir?

Sanayi tesisleri ve üniversite, şehirdeki nüfus artışına ve yapılaşmaya sebep olmuş, bu da doğal çevrede alan kaybına yol açmıştır. Aynı zamanda eğitim ve istihdam olanaklarını artırarak beşerî çevreyi olumlu yönde etkilemiştir.

Doğal ve beşerî çevremizde yaşanan değişimler yaşadığımız ili birçok açıdan etkileyebilir. Örneğin çevremizdeki bir akarsuyun üzerine yapılan baraj, kurak topraklara sulama imkânı oluşturup tarım alanlarının genişlemesini sağlayabilirken ormanlık alanların sular altında kalmasına da sebep olabilir. Yaşadığımız ile yapılan fabrikalar, ilin göç almasını sağlayıp nüfusunu artırabilir. Nüfusun artmasıyla çevremizdeki bina sayısı artar ve yerleşim alanı genişler (Görsel 2.16). Yapılan yeni yollar ve caddeler, ulaşım imkânlarını geliştirip çeşitlendirir.

Görsel 2.16

Yaşadığınız ile ait eski ve yeni resim, gazete, hava fotoğraflarından aşağıda verilen unsurları inceleyiniz. Yaptığınız incelemeler ve aile büyüklerinizden edindiğiniz bilgiler doğrultusunda ilinizde yaşanan değişimin aşağıdaki unsurlara etkisini sınıfta tartışınız ve örnekler yazınız.

Su Kaynakları

Boğaziçi, Haliç ve diğer su kaynakları çevresinde yapılaşma arttı. Su kirliliği ve barajlara olan ihtiyaç da giderek büyüdü.

Bitki Örtüsü

Yeşil alanlar azalırken şehirleşme arttı. Belgrad Ormanı gibi doğal alanlar korunmaya çalışılsa da yapılaşma baskısı devam ediyor.

Arazi Kullanımı

Tarım alanları yerini konut ve sanayi bölgelerine bıraktı. Şehrin merkezi daha çok ticari ve konut amaçlı kullanılmaya başlandı.

Yerleşim Alanları

İstanbul'da nüfus artışı ile birlikte yüksek katlı binalar ve siteler inşa edildi. Eski mahalleler yerini modern yerleşim bölgelerine bıraktı.

Ulaşım Sistemleri

Metro, Marmaray ve yeni köprüler gibi ulaşım projeleri şehrin her iki yakasını daha kolay bağlar hale geldi.

Nüfus

Göçlerle birlikte İstanbul'un nüfusu hızla arttı, bu da daha fazla konut ve altyapı ihtiyacını doğurdu.

Aşağıdaki haberleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Toz fırtınalarının en önemli nedeni bitki örtüsünün tahrip olması

"... İstanbul Üniversitesinden yapılan açıklamada özellikle ülkemizin iç kesimleri ve güneydoğusunda bitki örtüsünün tahrip edilmesiyle erozyonun arttığına, bunun sonucunda da toz fırtınalarının yaşandığına dikkat çekildi. Açıklamada toz fırtınalarının günlük yaşamı olumsuz etkilediği, sağlık sorunlarını tetiklediği ve tarım alanlarına zarar verdiği belirtildi..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

Kuruyan sulak alanlar Türkiye'nin su varlığını ve su canlılarını tehdit ediyor

"... Uzmanlar, geçtiğimiz yüzyılda Türkiye'nin sulak alanlarının yüzde kırkını kaybettiğini, bu durumun su canlılığı çeşitliliğini azalttığını dile getirdi. Sulak alanların azalmasının aynı zamanda tarımı ve içme suyu imkânlarını da olumsuz etkilediği ifade edildi. Uzmanlar, ayrıca su kaynaklarımızın kirlilik tehdidi ile karşı karşıya olduğu konusunda uyarılarda bulundu..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

2 Bitki örtüsü ve su kaynaklarında yaşanan değişim ülkemizi nasıl etkilemiştir?

Yaşadığınız ilde bitki örtüsü ve su kaynaklarında yaşanan değişimin ne gibi etkileri vardır? Örnekler veriniz.

Bitki örtüsü ve su kaynaklarındaki tahribat, erozyon ve toz fırtınalarına yol açarak tarımı olumsuz etkilemiş, sulak alanların kaybı ise su canlılarını ve tarımsal üretimi tehdit etmiştir. İstanbul'da yeşil alanların azalması ve su kaynaklarının kirlenmesi çevreye ve su ekosistemine zarar vermiştir.

Görüldüğü üzere çevremizde meydana gelen değişimler bazen olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Yaşanan değişim doğal çevremiz gibi beşerî çevremizi de etkileyebilir. Tarihî mekân, yapı, yol, köprü, sosyal tesisler gibi beşerî çevre unsurları zarar görebilir. Doğal ve beşerî çevre unsurlarımız gelecek nesillere bırakacağımız önemli miraslardır. Bu sebeple ülkemizde doğal ve beşerî çevrenin korunması ve sürdürülebilir çevre bilincinin oluşturulması için projeler geliştirilmektedir. Bu projeler yetkili birimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından hazırlanıp uygulanmaktadır. Aşağıda bu projelere örnekler verilmiştir. Örnekleri inceleyiniz ve soruyu cevaplayınız.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ve TEMA (Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı) iş birliği ile "Su Kardeşliği" projesi hazırlanmıştır. Bu proje kapsamında çocuklara yönelik su varlığının yaşam için önemi, su kirliliği, su tasarrufu, suyun sürdürülebilirliği ve su ayak izi konularında hazırlanan eğitim etkinlikleri gerçekleştirilmektedir (Görsel 2.17).

Mustafa Kemal Atatürk'ün Trabzon ziyaretlerinde konakladığı Atatürk Köşkü'ndeki yıpranmaların yeniden T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına restorasyonla açıldığı (Görsel 2.18).

2 Doğal ve beşerî çevrenin korunmasında ve sürdürülebilir çevre bilincinin oluşmasında sizlere ne gibi görevler düşmektedir? Tartışınız.

Doğal ve beşerî çevrenin korunmasında bizlere düşen görevler arasında çevreyi temiz tutmak, geri dönüşüm yapmak, su ve enerji tasarrufuna dikkat etmek yer alır. Ayrıca tarihi mekânları koruma bilincine sahip olup, sürdürülebilir projelere katılarak çevremizi gelecek nesillere en iyi şekilde bırakmaya katkıda bulunabiliriz.

ETKİNLİK**Adı:** Yaşadığımız İldeki Değişim**Amacı:** Yaşadığınız ildeki doğal ve beşerî çevrede meydana gelen değişimin etkilerini sorgulama**Beceri:** Değişim ve sürekliliği algılama**Süre:** 2 ders saati**Yönerge:**

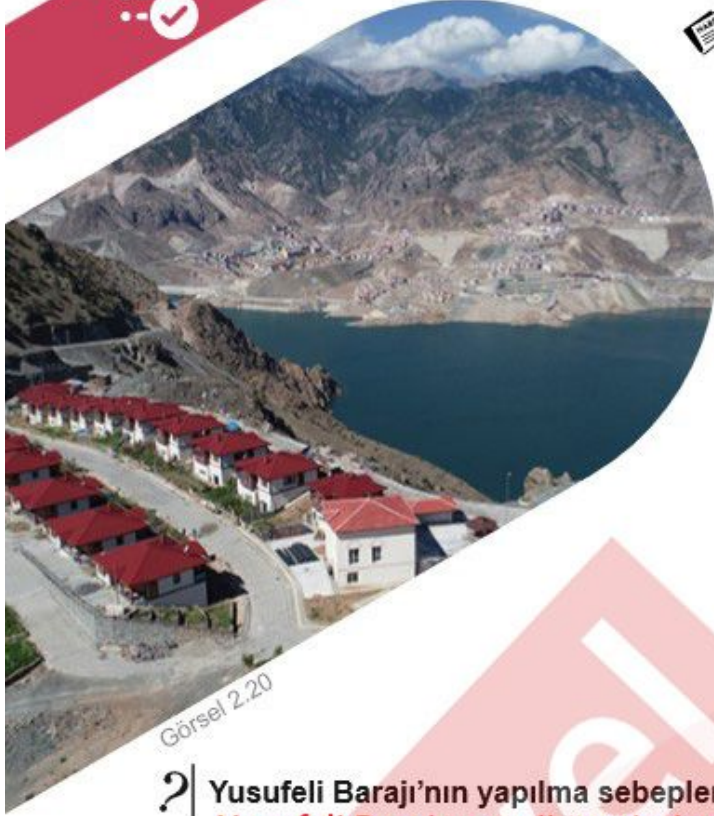
- Öğretmeniniz rehberliğinde altı grup oluşturunuz.
- Her grup için bir şapka rengi belirleyiniz.
- Grubunuzdan birini sözcü olarak seçiniz.
- Altı şapka düşünme tekniğinde her rengin farklı bir düşünceyi temsil ettiğini unutmayınız.
- Grubunuz hangi renk şapkayı temsil ediyorsa o rengin temsil ettiği düşünceyi dikkate alınız.
- Öğretmeninizin “Yaşadığınız ildeki doğal ve beşerî çevrede meydana gelen değişimin ilinize etkileri neler olabilir?” sorusunun cevabını tartışınız.

Yaşadığımız İstanbul’da doğal ve beşerî çevrede meydana gelen değişimlerin etkileri oldukça çeşitlidir. Beşerî çevrede yapılaşmanın artması, şehrin nüfusunu ve yaşam alanlarını genişletirken, aynı zamanda trafik sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Doğal çevrede ise yeşil alanların azalması ve su kaynaklarının kirlenmesi, çevre sorunlarına yol açmıştır. Öte yandan, modern ulaşım sistemlerinin gelişmesi ve altyapı projelerinin artması şehirde yaşamı kolaylaştırmış, ancak bu değişimlerin doğal çevreye olan olumsuz etkileri göz ardı edilmemelidir.

- Grubunuzun ortak düşüncesini grup sözcünüz ile açıklayınız.

Biz sarı şapka grubuyuz, yani olumlu ve faydalı düşünmeye odaklanıyoruz. İstanbul’daki doğal ve beşerî çevrede meydana gelen değişimlerin, ulaşım ve altyapının gelişmesiyle birlikte şehir hayatını kolaylaştırdığına inanıyoruz. Yeni köprüler, metro hatları ve parklar sayesinde şehirdeki yaşam daha modern hale gelmiştir. Ancak bu gelişmelerin yanında çevrenin korunması da büyük önem taşıyor, çünkü gelecek nesillere daha yeşil ve yaşanabilir bir İstanbul bırakmak için çevre projelerine odaklanmak gerekir.

2 Aşağıdaki haberi okuyunuz, görseli inceleyiniz ve soruları cevaplayınız.

Görsel 2.20

Yusufeli Barajı nedeniyle yerleşim yerleri değişen köylüler yeni yuvalarına alıştı

"... Artvin'in Yusufeli ilçesinde Çoruh Nehri üzerine Yusufeli Barajı'nın inşa edilmesiyle Yeniköy, Tekkale, Irmakyanı, Çeltikdüzü, Çevreli, Işhan ve Meşecik köyleri sular altında kalmıştı. Bu köylerin sakinleri, yaklaşık bir yıl önce taşındıkları yeni yerleşim yerlerindeki hayatlarına alıştı. Modern villa şeklinde inşa edilen yeni evler, eski yerleşim yerlerini geride bırakırken hüzünlenen köy sakinlerini mutlu etti (Görsel 2.20). Yeni yapılan yedi köyde toplamda beş yüz yedi konutun yanı sıra bazı iş yerleri, oyun parkları ve sosyal yaşam alanları da yer aldı...."

(Genel ağdan alınmıştır.)

2 Yusufeli Barajı'nın yapılma sebepleri neler olabilir? Yazınız.

Yusufeli Barajı, enerji üretimi, taşkınların önlenmesi ve su depolama amacıyla yapılmış olabilir.

2 Yusufeli Barajı'nın yapılması ile doğal ve beşerî çevre unsurlarından hangilerinde değişim yaşanmıştır? Yazınız.

Doğal çevrede su seviyeleri ve bitki örtüsü değişmiştir, beşerî çevrede ise yerleşim alanları su altında kalmış, yeni köyler inşa edilmiştir.

2 Barajın yapımı doğal ve beşerî çevre unsurlarından su kaynakları, bitki örtüsü, yerleşim alanları ve nüfusu nasıl etkilemiş olabilir? Yazınız.

Su kaynakları barajla artmış, bitki örtüsü su altında kalmış, yerleşim yerleri değiştirilmiş ve nüfusun yerleşim düzeni yeniden şekillenmiştir.

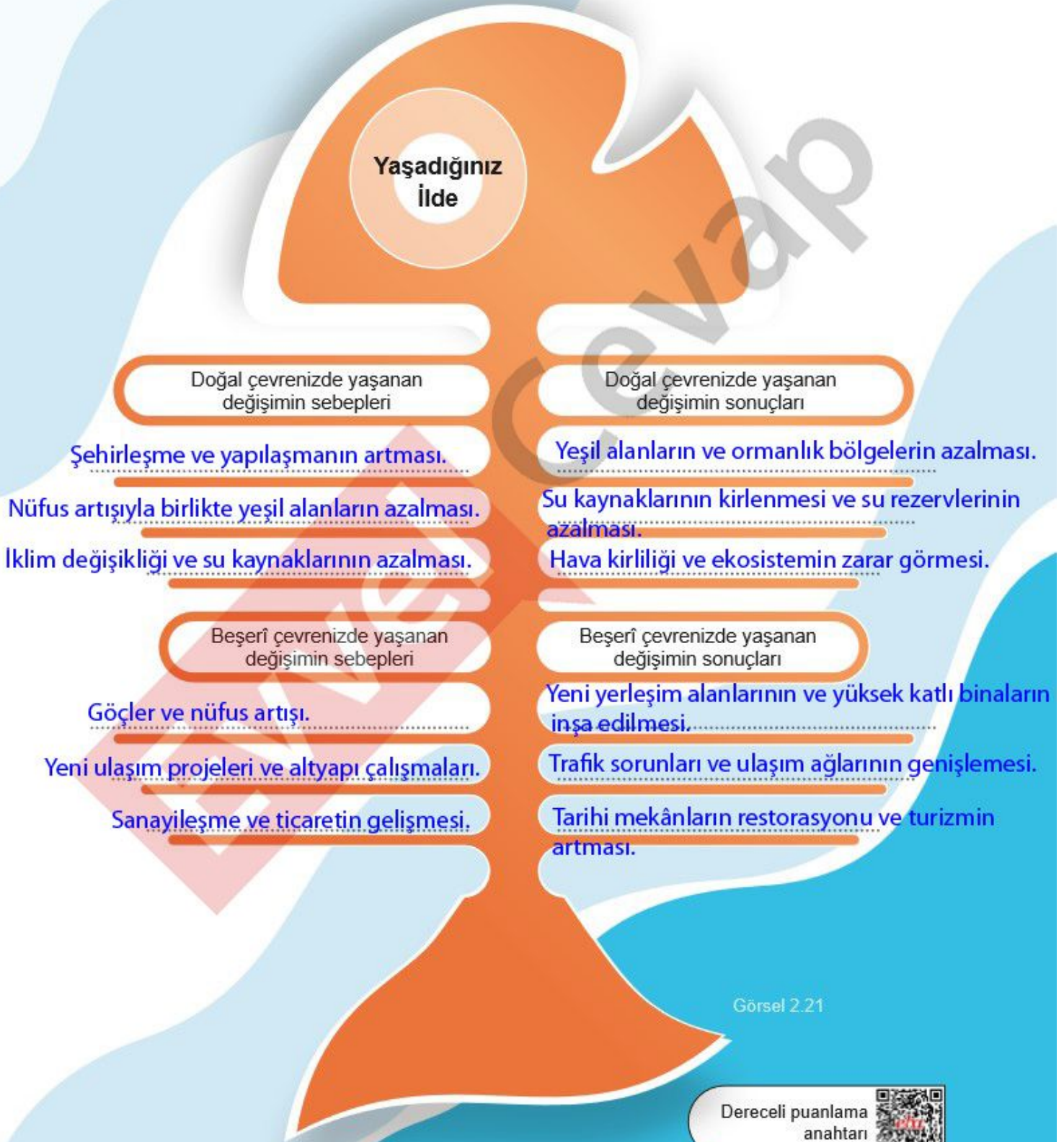

Barajın yapılmasının Artvin'e olumlu ve olumsuz etkileri neler olabilir? Tartışınız.

Olumlu etkiler: Enerji üretimi, ekonomik gelişim ve yeni yerleşim yerlerinin inşası.

Olumsuz etkiler: Köylerin su altında kalması, bitki örtüsü ve ekosistemin zarar görmesi.

Yaşadığınız ile ait eski ve yeni resim, gazete, hava fotoğraflarını inceleyiniz veya aile büyüklerinizden ilinizin geçmişi hakkında edindiğiniz bilgileri düşününüz. Buna göre geçmişten günümüze ilinizin doğal ve beşerî çevresinde yaşanan değişimin sebeplerini ve sonuçlarını tartışınız. Aşağıdaki balık kılçığını tamamlayınız. Hazırladığınız balık kılçığı diyagramları dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilecektir.

İLİMİZDE YAŞANABİLECEK AFETLER VE ETKİLERİ

▷ Ailenizden birine AFAD'dan (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) görseldeki gibi bir uyarı mesajı gelseydi neler yapardınız? Yazınız.

Öncelikle güvenlik tedbirleri alırdım, çatılardan ve ağaçlardan uzak durur, sel ve su baskını riski olan bölgelerde bulunmamaya dikkat ederdim. Ayrıca ailemle birlikte evdeki pencereleri kapatır, elektrikli aletleri fişten çeker ve gerektiğinde yüksek yerlere çıkarız.

? Gelen mesajda boş bırakılan yerde neler yazıyor olabilir? Sınıfta tartışınız.

"Su baskını, sel ve fırtına" gibi olumsuzluklar yazıyor olabilir. Bu tür durumlar, sağanak yağışlarla birlikte yaşanabilecek tehlikeli olaylardır.

Görsel 2.23

? Görselde anlatılmak istenilen nedir? Düşüncelerinizi yazınız (Görsel 2.23).

Görselde, bir heyelan olayı anlatılmak istenmektedir. İlk görselde dağ yamacında doğal bir denge varken, ikinci görselde yamaca yapılan ev ve insan müdahalesi gösteriliyor. Üçüncü görselde ise bu müdahale sonucu heyelan gerçekleşmiş ve ev zarar görmüştür. Bu, doğaya yapılan yanlış müdahalelerin olumsuz sonuçlarını anlatmaktadır.

🔗 Tarihimizdeki büyük ve yıkıcı depremlerden biri 17 Ağustos 1999'da gerçekleşti. Binlerce can kaybı yaşanan bu depremden sonra bilim insanları "Deprem değil, ihmal öldürür." açıklamasında bulundular.

"Deprem değil, ihmal öldürür." sözü ile bilim insanları neye dikkat çekmek istemişlerdir?

Bu sözle bilim insanları, depremlerin doğal bir olay olduğunu ancak binaların güvenli inşa edilmemesi, zayıf altyapı ve ihmallerin can kayıplarına yol açtığını vurgulamak istemişlerdir. Yani, binaların sağlam yapılmaması ve tedbir alınmaması ölümlere sebep olur.

2 | Yaşadığınız ilde gerçekleşme riski olan afetler nelerdir? Bu afetlerin etkilerini azaltmak amacıyla bireysel ve toplumsal olarak neler yapılabilir? Sınıfta tartışınız ve alınabilecek önlemleri ilgili alanlara yazınız.

Bireysel Önlemler

Depreme dayanıklı evlerde yaşamak, acil durum çantası hazırlamak ve binaların dayanıklılığını kontrol ettirmek.

Toplumsal Önlemler

Afet bilinçlendirme eğitimleri düzenlemek, şehir planlamasını afet risklerine uygun şekilde yapmak ve toplu alanlarda acil kaçış yolları oluşturmak.

2 | Aşağıdaki haber metnini okuyunuz. Ülkemizde gerçekleşme riski yüksek olan afetlere karşı yetkililerce alınan önlemden başka ne gibi önlemler alınmalıdır? Tartışınız.

Türkiye'nin ulaşım altyapısının afetlere daha dirençli hâle getirilmesi için yeni projeler planlanıyor

Güvenli, afetlere dayanıklı, çevre dostu ve düşük maliyetli bir ulaşım sistemi kurulması projesi Cumhurbaşkanlığına bağlı birimlerce hazırlanan On İkinci Kalkınma Planı'nda yer aldı.

Önümüzdeki beş yıl içinde uygulanacak bu planda şehir içi ve şehirler arası ulaşım sistemlerinin altyapılarını afetlere karşı güvenli hâle getirmek için projeler tasarlanacak. Bu amaçla risk analizleri yapılarak ihtiyaç duyulan güçlendirme ve tadilat çalışmaları ile projeler en kısa sürede tamamlanacak.

Altyapı güçlendirme projelerinin yanı sıra, binaların deprem yönetmeliğine uygun şekilde inşa edilmesi, afet bilincinin artırılması için halk eğitimleri yapılmalı ve afet toplanma alanları daha iyi organize edilmelidir. Ayrıca, erken uyarı sistemleri kurulup yaygınlaştırılmalıdır.

Görsel 2.24

Dünyada her gün birçok doğa olayı gerçekleşir. Rüzgâr eser, şimşek çakar, yağmur yağar, deniz dalgalanır, kar yağar, fırtına olur, sel olur, çığ düşer, toprak kayar, kaya düşer, deprem olur (Görsel 2.24). Doğa olayları yaşamımızın bir parçasıdır ve yaşamın devamı için birçok doğa olayına ihtiyaç duyarız. Örneğin yağmur tarıma katkıda bulunur, canlıların su ihtiyacını karşılar. Rüzgâr, bitkilerin çoğalmasında önemli bir yere sahiptir. Kar yağışı göllerin, barajların dolmasını sağlar; yer altı sularını artırır.

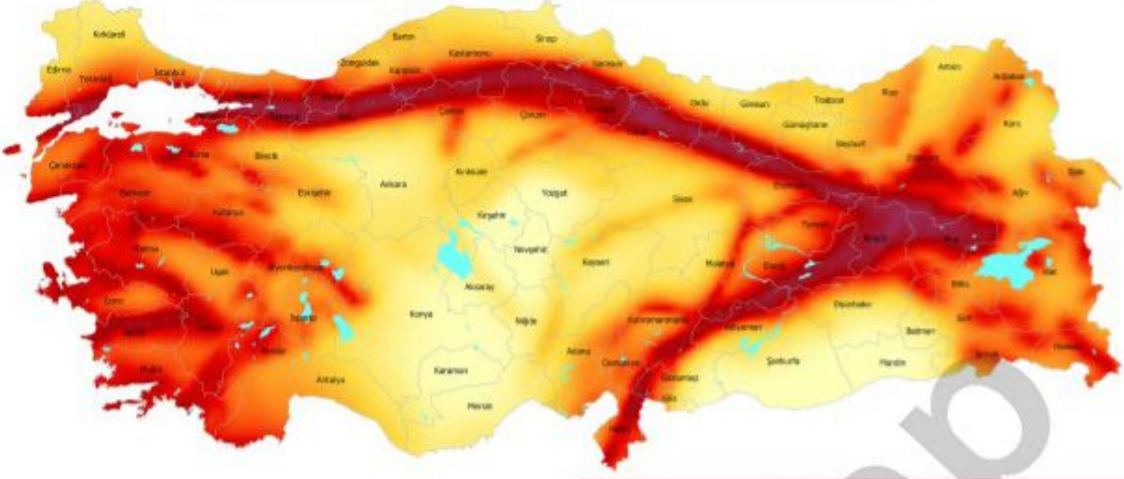
Doğa olaylarının şiddetinin fazla olması ya da doğa olaylarına karşı yeterince tedbirin alınmaması afet riskini ortaya çıkarabilmektedir. Afetler; insanlar için maddi ve manevi kayıplara neden olan, yaşamı olumsuz etkileyen, doğa veya insan kaynaklı olaylardır.

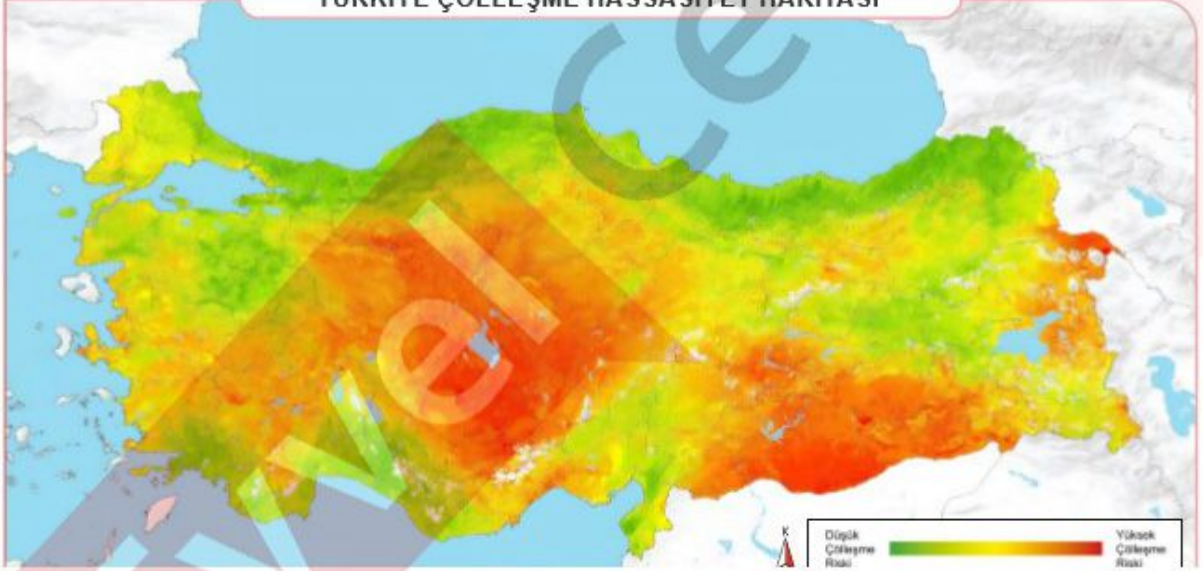
Görsel 2.25

Ülkemizde afete dönüşebilen birçok doğa olayı gerçekleşmektedir. Bunların bir kısmı yeryüzü hareketlerine bağlı olarak ortaya çıkar. Deprem ve kaya düşmesi bunlara örneklerdir (Görsel 2.25). Hava durumu ve iklim kaynaklı ortaya çıkan doğa olayları da görülür. Şiddetli yağış, fırtına, dolu, don, kar ve kuraklık ülkemizde afete dönüşebilen doğa olaylarına örnekler arasında yer alır. Çölleşme, erozyon ve obruk oluşumunda ise iklim ve yeryüzü hareketlerinin yanında insan faaliyetleri de etkili olmaktadır.

TÜRKİYE DEPREM HARİTASI

TÜRKİYE ÇÖLLEŞME HASSASİYET HARİTASI

2 Verilen haritalara göre yaşadığınız ilde görülme riski fazla olan afetler nelerdir?
Bu afetlerin ortaya çıkmasında etkili olan doğa olayları nelerdir?

Verilen haritalara göre yaşadığınız ilde (İstanbul) görülme riski fazla olan afetler:

Deprem: İstanbul, Türkiye Deprem Haritası'na göre yüksek deprem riski taşıyan bölgelerden biridir. Şehrin Kuzey Anadolu Fay Hattı'na yakın olması bu riski artırmaktadır.

Çölleşme: Türkiye Çölleşme Hassasiyet Haritası'na göre İstanbul'da düşük seviyede çölleşme riski bulunmaktadır, ancak bu risk kontrol edilmelidir.

Bu afetlerin ortaya çıkmasında etkili olan doğa olayları:

Deprem: Fay hatlarının hareketliliği, tektonik levha hareketleri depremleri tetiklemektedir.

Çölleşme: Bitki örtüsünün azalması, erozyon ve su kaynaklarının yetersiz kullanımı çölleşmeye neden olabilir.

Verilen bilgiler doğrultusunda görselleri ve açıklaması yapılan doğa olaylarını örnekte olduğu gibi tamamlayınız.

Deprem, yer kabuğunun derin katmanlarının kırılıp yer değiştirmesi ile oluşan sarsıntılardır (Görsel 2.26). Ülkemizin büyük bir kısmı birinci derece deprem kuşağında yer aldığı için ülkemizde en fazla can ve mal kaybına neden olan afet depremdir.

Risk: Deprem kuşağı veya fay hatlarının üzerine yerleşim yerleri yapmak, depreme dayanıksız yaşam alanları, köprüler inşa etmek, evdeki kitaplık, saat, çengeve gibi eşyaları sabitlememek

Afet: Deprem nedeniyle binalar ile köprülerin yıkılması, can ve mal kayıplarının olması, evdeki eşyaların zarar görmesi, ulaşım ve iletişim sorunlarının yaşanması

Erozyon, toprağın üst tarafındaki verimli kısmın su ve rüzgâr etkisiyle taşındığı bir afettir (Görsel 2.27). Erozyonun şiddetini artıran en önemli etken toprağı koruyan bitki örtüsünün yok edilmesidir. Bu bakımdan bitki örtüsünün cılız olduğu yerlerde erozyon riski yüksektir.

Risk: Bitki örtüsünün tahrip edilmesi, ağaçlandırma yapılmaması, tarım arazilerinin yanlış kullanılması erozyon riskini artırır.

Afet: Toprağın üst kısmının rüzgâr ve suyla taşınması, tarım arazilerinin verimliliğinin azalması ve toprak kaybı yaşanır.

Orman yangını, doğal ya da insani sebeplerle ortaya çıkarak ağaçların ve bitki örtüsünün kısmen veya tamamen yanmasıdır (Görsel 2.28). Ülkemizde yaz aylarının çok sıcak geçtiği yerlerde orman yangınlarının görülme ihtimali yüksektir.

Risk: Yüksek sıcaklıklar, dikkatsizlik, insan müdahalesi ve kuraklık orman yangınlarını tetikleyebilir.

Afet: Ormanların yanması, ekosistemin zarar görmesi, biyoçeşitliliğin azalması ve hava kirliliği oluşur.

Kaya düşmesi ya da heyelan, eğim ve yağışın fazla olduğu dik yamaçlarda toprağın veya kayaların aşağı doğru hareket etmesi sonucu meydana gelir (Görsel 2.29).

Risk: Yoğun yağışlar, dik yamaçlarda bitki örtüsünün az olması ve toprağın zayıflaması heyelan riskini artırır.

Afet: Heyelan sonucu toprak ve kayalar yerleşim yerlerini kaplayabilir, yollar kapanabilir ve can kayıpları yaşanabilir.

Görsel 2.29

Sel; aşırı yağışlar veya karın hızla erimesi sonucu ani, büyük ve düzensiz su akıntılarının meydana gelmesidir (Görsel 2.30).

Risk: Aşırı yağışlar, ani kar erimeleri ve suyun yeterince tahliye edilememesi sel riskini artırır.

Afet: Sel, evleri ve tarım arazilerini su altında bırakabilir, ulaşımı aksatabilir ve can kayıplarına yol açabilir.

Görsel 2.30

Çığ, dağlık ve engebeli yamaçlarda tutunamayan kar kütlelerinin aşağı doğru hareket etmesi sonucu meydana gelir (Görsel 2.31). Kar tabakasının alttaki eski kar tabakasıyla iyi kaynaşmaması, şiddetli ses veya rüzgâr çığa sebep olabilir.

Risk: Yoğun kar yağışı, kar tabakasının kaynaşmaması ve rüzgâr çığ riskini artırır.

Afet: Çığ, dağlık bölgelerde yolları kapatabilir, evleri ve insanları kar altında bırakabilir.

Görsel 2.31

Görsel 2.32

Görsel 2.33

Obruk, erozyon ve kuraklığın artması gibi doğal sebepler yanında madencilik ve aşırı sulama gibi insan faaliyetleri sonucu da oluşabilir (Görsel 2.32). Toprağın çökmesi ile oluşan obrukların artması özellikle yaylacılık faaliyetlerine ve tarım yapılan alanlara zarar vermektedir.

Risk: **Erozyon, kuraklık, aşırı sulama ve madencilik faaliyetleri obruk oluşumunu artırır.**

Afet: **Obrukların oluşması tarım arazilerinin ve yerleşim alanlarının zarar görmesine yol açabilir.**

Hortum, ani hava değişimlerine bağlı olarak oluşan şiddetli rüzgârlardır (Görsel 2.33). Kara veya deniz üzerinde oluşabilen hortum, kendi eksenini etrafında ve yüksek hızla dönerek yıkıcı bir güce ulaşabilir.

Risk: **Ani hava değişimleri, sıcaklık farkları ve güçlü rüzgarlar hortum riskini artırır.**

Afet: **Hortumlar, evleri yıkabilir, araçları devirebilir ve büyük hasara yol açabilir.**

Ülkemizde meydana gelebilecek afetlerin olumsuz etkilerini azaltmak mümkündür. Bunun için yetkili kurum ve kuruluşların bazı tedbirler alması gerekmektedir. Ülkemizdeki bakanlıklar, belediyeler, AFAD, eğitim, sağlık ve güvenlik kurumları ile sivil toplum kuruluşları bu konuda sorumludur. Bu kurum ve kuruluşların alabileceği tedbirlerden bazıları şunlardır:

Afet Öncesinde

- Bireylerin ve toplumun bilinçlenmesi için eğitimler ve çalışmalar yapılmalıdır.
- Ülke, il ve ilçeler için afet etkinlik planı hazırlanmalı ve afetlerle mücadele için bütçe ayrılmalıdır.
- Profesyonel ve gönüllü müdahale ekipleri oluşturulmalıdır.
- Ülke genelinde afet tatbikatları yapılmalıdır.

Afet Sonrasında

- Afet etkinlik planları hızla uygulanmalıdır.
- Afet bölgelerine en kısa sürede müdahale edilmelidir.
- Arama kurtarma faaliyetleri yapılmalıdır.
- Halkın gıda, barınma, sağlık, eğitim ve güvenlik ihtiyaçları karşılanmalıdır.
- Salgın hastalıklara karşı tedbirler alınmalıdır.

Aşağıda Burcu ve arkadaşlarının hazırladığı afetlere yönelik deney etkinliği verilmiştir. Metni okuyunuz ve siz de bu etkinliği örnek alarak “UYGULAYALIM” bölümünde ilinizde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik bir etkinlik hazırlayınız.

Merhaba Arkadaşlar, ben Burcu (Görsel 2.34). Bugün sınıfımızdan dört arkadaş bir araya gelerek ilimizde meydana gelebilecek bir afetin etkilerini azaltmaya yönelik etkinlik hazırlamaya karar verdik. Bu etkinliğin hazırlıklarını ve uygulamasını anlatacağım.

Öncelikle grup olarak toplandık ve etkinliğini yapacağımız afeti belirledik. Yaşadığımız ilde kurak bir iklim olmasına rağmen ilkbahar ayları yağışlı geçmektedir ve ilimizin bitki örtüsü cılızdır. Bu sebeple erozyon görülme riski fazladır. Biz de erozyon öncesi çevrede alınabilecek tedbirlere ve erozyonun etkilerini azaltmaya yönelik bir deney etkinliği hazırlamayı uygun bulduk. Erozyon hakkında bilgi toplamaya başladık ve bir hafta sonra bir araya gelmeye karar verdik.

Yaptığımız ikinci toplantıda etkinlik planını hazırlayıp grup içinde görev dağılımını gerçekleştirdik. Buna göre Adem ve Ceren bir hafta içinde deney malzemelerini temin edecekti. Bir hafta sonra deneyi sınıfta gerçekleştirecektik. Ben deneyi yapıp sunarken Batuhan da kamera ile deneyi kaydedecekti.

Etkinlik: İstanbul'da Deprem Riskini Azaltma Yöntemleri

Merhaba arkadaşlar, ben (adınızı yazın). Bugün sınıfımızdan birkaç arkadaşla birlikte, yaşadığımız ilde meydana gelebilecek bir afete yönelik bir etkinlik hazırlayacağız.

Etkinlik Planı:

Afet Belirleme: İstanbul'da en büyük afet riski depremlerdir. Bu nedenle, depreme dayanıklı binaların önemini ve deprem sırasında yapılacak doğru davranışları içeren bir etkinlik hazırlamaya karar verdik.

Bilgi Toplama: Grup olarak depremle ilgili bilgi topladık ve bir hafta içinde hazırlığımızı tamamladık. Bu süreçte İstanbul'da depreme dayanıklı bina yapımının ve acil durum planlarının önemine odaklandık.

Görev Dağılımı:

(İsim 1) ve (İsim 2) deprem anında nasıl güvenli alanlara geçileceği konusunda bilgi toplayıp görseller hazırladı.

(İsim 3) dayanıklı bina modellerini göstermek için maket yapacak.

Ben de etkinliği sınıfta sunacağım ve (İsim 4) etkinliği kamera ile kaydedecek.

Deney/Etkinlik:

Etkinlikte, deprem anında nasıl davranılacağını göstereceğiz. Bir sınıf tatbikatı yaparak, güvenli bölgelerde durmanın ve doğru davranışların önemini arkadaşlarımıza göstereceğiz.

Ayrıca, binaların yapısal sağlamlığının ne kadar önemli olduğunu anlatmak için basit bir bina modeli üzerinden çökme ve direnç deneyi yapacağız.

Amacımız: Depreme dayanıklı yapıların ve hazırlıklı olmanın ne kadar hayati olduğunu göstermek, arkadaşlarımızın bilinçlenmesine ve güvenli davranışlar geliştirmesine katkı sağlamak.

Hazırladığımız etkinlik planını öğretmenimize incelettik. Öğretmenimizin uyarılarına göre plana son hâlini verdik. İsterseniz etkinlik planını bir de siz inceleyin.

ETKİNLİK PLANI

Etkinliğin Adı	Toprağımıza Sahip Çıkıyoruz
Hedef Kitle	Sınıf arkadaşlarımız ve öğretmenimiz
Amacı	Erozyona karşı farkındalık oluşturma
Etkinlik İçin Ayrılabacak Süre	İki hafta
Kullanılacak Araç ve Gereçler	Toprak, altı adet pet şişe, kuru yaprak, su, çimen, ip, eldiven ve makas.
Yapılacak Yer	Sınıf ortamı

Etkinliğin Aşamaları (Gerçekleştirilen her aşamadan sonra "✓" işareti atılacaktır.)	Afet hakkında bilgi toplanması	☐
	Etkinlik planının hazırlanması	☐
	Görev dağılımının yapılması	☐
	Planın öğretmenimize inceletilip öğretmenimizden dönüt alınması	☐
	Malzemelerin temin edilmesi	☐
	Sınıfta deneyin yapılması ve video kaydının alınması	☐
	Sınıf arkadaşlarımız ve öğretmenimizin etkinliği değerlendirmesi	☐
	Yapılan değerlendirmelere göre etkinliğin düzenlenmesi	☐

Beklenen Sonuç	Bitki örtüsünün erozyonu ne kadar önlediğini ve tedbir alınmazsa erozyonun ne kadar etkili olduğunu yapılacak deney ile ortaya koymak Bu konuda arkadaşlarımızın bilinçlenmesine katkıda bulunmak ve farkındalık oluşturmaktır
----------------	---

Değerlendirme	Sınıf arkadaşlarımız ve öğretmenimizin yaptığı değerlendirmeler buraya yazılacaktır.
---------------	--

Görsel 2.35

Burcu ve arkadaşlarının
yaptığı deneyin videosu

Deney etkinliğini yapacağımız gün Adem ve Ceren malzemeleri sınıfa getirdiler (Görsel 2.36). Malzemelerin deneye hazırlanmasında bana yardım ettiler. Pet şişeleri kesmek için makas kullanırken çok dikkatli olduk.

Görsel 2.36

Gövdesini yarıdan açtığımız pet şişelere toprak ekledik. Sonra şişenin birine kuru yaprak, diğerine de çimen yerleştirdik. Alt kısmını kestiğimiz şişeleri hazırladığımız şişelerin ağız kısmına ip ile bağladık (Görsel 2.37). Artık deneyimiz için her şey hazır.

Görsel 2.37

Pet şişeleri eğim verdiğimiz bir masanın üzerine koydum ve üstlerine yeteri kadar su döktüm. Deneyimizin sonunda sadece toprak bulunan şişeden akan su kahverengi, yüzeyinde yaprak bulunan şişeden akan su açık kahverengi oldu. Üzerinde çimen bulunan şişeden akan su ise berrak bir görünüme sahipti (Görsel 2.38). Bunun nedenlerini sınıfça tartıştık. Sonuçta ilk şişeden akan suyun fazlaca toprak taşıdığına, yapraklı şişede toprak taşınmasının daha az olduğuna karar verdik. Çimenli şişeden akan su ise çok az toprak taşıyordu.

Görsel 2.38

Topladığımız bilgilere göre erozyon, toprağın verimli olarak bilinen üst kısmının rüzgâr ya da su ile taşınmasıdır. Bitki örtüsü ne kadar cılız ise erozyon o derece kuvvetli olur. Nitekim yaptığımız deney bu bilgiyi ispatlar niteliktedir. Bu sebeple tarım topraklarını boş bırakmak, engebeli arazilere ağaç dikmemek, ormanları ve bitki örtüsünü tahrip etmek erozyonu artırır. Bunun yanında ağaçlandırma çalışmaları yapmak, ormanları ve bitki örtüsünü korumak erozyonla mücadelede en etkili yollardır.

Deney etkinliğimizi öğretmenimiz ve arkadaşlarımız çok beğendiler. Bir arkadaşımız çimen eklenen şişe yerine çim ekilmiş ve yeşermiş bir şişe kullanmanın daha iyi olacağını söyledi. Diğer arkadaşlarımız ve öğretmenlerimiz de arkadaşımızın fikrine katıldılar. Biz de hazırladığımız pet şişelerden birinin içine çim ekmeye karar verdik ancak çimin yeşermesi için bir süre beklememiz gerekecekti. Bir arkadaşımız da video kaydını okulun genel ağ sitesinde yayınlatabileceğimizi söyledi. Öğretmenimizden bu konuda yardım istedik. Öğretmenimiz, okul idaresinin kabul etmesi hâlinde videoyu sitede koyabileceğimizi söyledi. Hepimiz için çok verimli bir etkinlik oldu.

PERFORMANS GÖREVİ**Adı:** Afetlere Hazır mıyız?**Amacı:** Yaşadığınız ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik etkinlik oluşturma**Beceri:** Sosyal katılım**Süre:** 2 ders saati**Etkinlik Planı: Afetlere Hazırlık****İki Afet Belirleme:****Deprem****Sel****Grupların Görev Dağılımı:****Deprem Afeti:**

1. Grup: Evde Alınacak Tedbirler: Evde sabitlenmeyen eşyaların sabitlenmesi, acil durum çantası hazırlama, güvenli bölgelerin belirlenmesi.
2. Grup: Okulda Alınacak Tedbirler: Deprem anında sınıfta nasıl güvenli durulacağı, okul acil çıkış yollarının öğrenilmesi, sınıf tatbikatı düzenleme.
3. Grup: Çevrede Alınacak Tedbirler: Deprem sonrası toplanma alanlarının belirlenmesi, çevredeki tehlikeli yapıların tespiti.

Sel Afeti:

4. Grup: Evde Alınacak Tedbirler: Su baskınlarına karşı eşyaların korunması, evde yüksek yerlere geçiş planı oluşturma.
5. Grup: Okulda Alınacak Tedbirler: Sel sırasında okulda güvenli alanların belirlenmesi, öğrencilere su taşkınları için bilinçlendirme.
6. Grup: Çevrede Alınacak Tedbirler: Sel riski olan bölgelerdeki altyapı kontrolü, su kanallarının temizlenmesi ve uyarı sistemlerinin kullanılması.

Etkinlik Sunumu:

Poster, afiş ve resimlerle sınıfta sunum yapılacaktır.

Etkinlikler ayrıca okul koridoru ve bahçesinde sergilenecek.

Değerlendirme ve Geliştirme:

Etkinlikler öğretmen ve öğrenciler tarafından puanlanacak ve geri bildirimlere göre geliştirilecektir.

DEĞERLENDİRELİM

Yaşadığınız ilde meydana gelebilecek bir afet belirleyiniz ve aşağıda verilen tabloyu tamamlayınız.

DEPREM AFETİ

Istanbul, Kuzey Anadolu Fay Hattı'na yakın olduğu , için büyük bir deprem riski altındadır.

Afetin ortaya çıkmasının sebepleri

Afetin oluşmasına etki eden doğa kaynaklı olay/olaylar

Fay hatlarının hareket etmesi sonucu oluşan yer kabuğu kırılmalarıdır.

Binaların yıkılması, can kaybı, altyapı hasarları, su ve elektrik kesintileri.

Afetin ortaya çıkaracağı etkiler

Afetin etkilerini önlemeye yönelik alınan tedbirler

Depreme dayanıklı binalar inşa edilmesi, halkın deprem bilinci eğitimi alması, toplanma alanlarının belirlenmesi.

AFAD, belediyeler, Türk Kızılay, İstanbul Valiliği

Afetin etkilerini önlemek için tedbir alan kuruluşlar

Gelecek Derse Hazırlık

Ülkemizin kara sınırı olan komşuları ile ilgili yazılı, görsel ve dijital kaynakları araştırınız.

Ülkemizin kara sınırı olan komşuları Yunanistan, Bulgaristan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan (Nahçıvan), İran, Irak ve Suriye'dir.

ÜLKEMİZE KOMŞU DEVLETLER

Metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Vatan topraklarının işgal edilmesi üzerine, düşmanlara karşı Millî Mücadele'yi başlattığımız yıllardı. Genel Kurmay Başkanı İsmet Paşa, cephedeki askerlerin moralini yükseltip millî duygularını güçlendirecek bir ulusal marşın hazırlanmasını istiyordu. Bunun üzerine dönemin Millî Eğitim Bakanlığı milletimizin başlattığı mücadeleyi dile getirecek, bu kutsal savaşta gösterilen kahramanlıkları destanlaştıracak bir marşın yazılması için yarışma düzenledi. Yarışmayı kazanacak kişiye büyük bir para ödülü verileceği ilan edildi. Yarışmaya 724 şiir katıldı. Yapılan değerlendirmede bu şiirlerin milletin düşünce ve hislerini dile getirecek özelliklere sahip olmadığı görüldü. Mehmet Âkif (Görsel 2.39), millî marşın parayla yazılamayacağını belirterek yarışmaya katılmamıştı. Dönemin Millî Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi, Balıkesir Milletvekili Hasan Basri'den Âkif'i marşı yazmaya ikna etmesini rica etti. Mehmet Âkif, para karşılığı olmaksızın marşı yazmayı kabul etti. Vatan şairimiz Mehmet Âkif, Millî Mücadele'nin ümit ve iman duygularını, heyecanını en güzel şekilde yansıtan İstiklâl Marşı'nı 17 Şubat 1921'de Ankara'da yazmıştı. 1 Mart 1921'de TBMM toplantısının ikinci oturumunda Balıkesir Milletvekili Hasan Basri Bey marşın Hamdullah Suphi tarafından okunması için teklif verdi. Teklifin kabul edilmesi üzerine Hamdullah Suphi kürsüye gelerek marşı okumaya başladı..

"Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak."

Marş o kadar beğenildi ki milletvekilleri tarafından ayakta alkışlandı. TBMM'nin 12 Mart 1921 tarihli oturumunda millî şair Mehmet Âkif'in bu şiiri İstiklâl Marşı olarak resmen kabul edildi. İstiklâl Marşı; o günden sonra resmî törenlerde, okullarda ve daha birçok yerde aynı heyecanla okunmaktadır. Ay yıldızlı bayrağımız vatan semalarında dalgalandıkça İstiklâl Marşı'mız da okunmaya devam edecektir.

Mehmet Âkif, İstiklâl Marşı'nın yazıldığı günleri şöyle anlatmaktadır: "O günler, ne samimi ne heyecanlı günlerdi. O şiir, milletin o günkü heyecanının ifadesidir. Binbir facia karşısında bunalan milletimizin ıstıraplar içinde kurtuluş dakikalarını beklediği bir zamanda yazılan o marş, o günlerin kıymetli bir hatırasıdır. O şiir bir daha yazılamaz. Bunu yazabilmek için o günleri görmek, yaşamak lazım. O şiir benim değil milletimindir. Benim millete karşı en büyük hediye budur." Ayrıca yeni bir İstiklâl Marşı yazılmasından söz edenlere Âkif "Allah, bir daha bu millete İstiklâl Marşı yazdırmasın!" cevabını vermiştir.

ataturkansiklopedisi.gov.tr

9) Ulusal bir marş yazımına ihtiyaç duyulmasının nedeni nedir?

Millî Mücadele döneminde, cephedeki askerlerin moralini yükseltmek ve milletin kahramanlıklarını destanlaştırmak için ulusal bir marş yazılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

10) İstiklâl Marşı'nı okuduğunuzda neler hissediyorsunuz?

İstiklâl Marşı'nı okuduğumda gurur, vatan sevgisi ve milletimizin bağımsızlık mücadelesine olan derin bağlılığını hissediyorum.

Bu metne en uygun başlık ne olabilir?

"İstiklâl Marşı'nın Doğuşu ve Mehmet Âkif Ersoy'un Fedakârlığı"

Örnek olayı okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Mustafa Kemal Atatürk, bayrak konusunda çok duyarlı bir komutan ve devlet adamı idi. İzmir'in kurtuluşu sonrası 10 Eylül 1922'de İzmir'e ulaştığında İzmirlilerin bir sürprizi ile karşılaştı (Görsel 2.40). Karşıyaka'da kendisi için bir ev ve bu eve ulaşması için çiçek buketi gibi görünen bir de otomobil hazırlanmıştı. Karşıyaka'ya yolculuk başlamış, İzmir'in işgali sonrası Kral Konstantin'in (Kıral Konstantin) de konakladığı Beyaz Köşk'e doğru yola çıkmıştı. Konvoy, Köşk'ün önünde durdu. Mustafa Kemal otomobilden indi. Köşk'ün merdivenlerinden çıktı ve birden durdu. Biraz önce gülücükler dağıtan Mustafa Kemal sert bir tavırla sordu:

– Bu nedir?

Orta yaşlı bir kadın cevap verdi:

– Yunan bayrağı Paşa'm! Bu eve yerleşen Yunan Kralı Konstantin; buraya ilk geldiğinde, bu taşlığa serilen Türk bayrağını çiğneyerek geçmişti.

– Hata etmiş. Ben bu hatayı tekrar edemem. Bayrak milletin şerefidir. Ne olursa olsun, yerlere serilmez ve çiğnenmez. Kaldırınız!

Yunan bayrağı yerden kaldırıldı ve Gazi Paşa Köşk'e girdi. Mustafa Kemal'in bu davranışı dünyanın birçok yerinde baş haber oldu.

Örnek olayın videosu

Yukarıda verilen örnek olayda vurgusu yapılan bağımsızlık sembolü nedir? Söyleyiniz.

Mustafa Kemal'in bu konudaki davranışı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Vurgusu yapılan bağımsızlık sembolü bayraktır. Mustafa Kemal'in bu davranışı, bayrağın bir milletin onuru ve şerefi olduğunu gösterir. O, bayrağa büyük saygı duymuş ve onun yere serilmesine izin vermemiştir.

Örnek olaydan hareketle bayrak bir millet için ne ifade etmektedir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Bayrak, bir milletin bağımsızlığını, onurunu ve birlik duygusunu simgeler. Bayrağa gösterilen saygı, milletin geçmişine, değerlerine ve bağımsızlığına duyulan saygıdır.

Ülkemizle kara sınırı olan komşu devletler ile ilgili araştırmanızda ulaştığınız yazılı, görsel veya dijital kaynaklarınızı yazınız.

Ülkemizin kara sınırı olan komşuları Yunanistan, Bulgaristan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan (Nahçıvan), İran, Irak ve Suriye'dir.

Yunanistan: Başkenti Atina'dır. Yönetim şekli parlamenter demokrasidir.
Bulgaristan: Başkenti Sofya'dır. Yönetim şekli parlamenter cumhuriyettir.

Devletin

Adı: **Yunanistan**

Başkenti: **Atina**

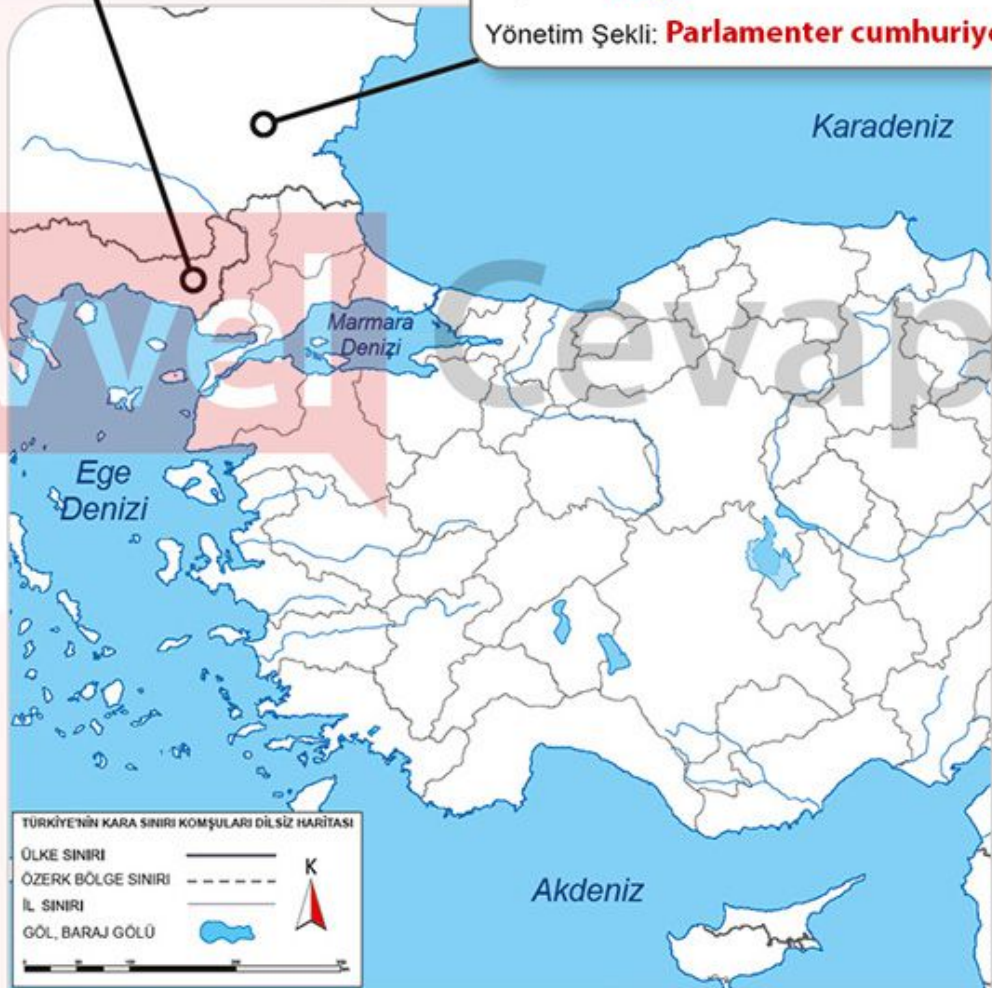
Yönetim Şekli: **Parlamenter demokrasi**

Devletin

Adı: **Bulgaristan**

Başkenti: **Sofya**

Yönetim Şekli: **Parlamenter cumhuriyet**

Harita 2.7 Türkiye'nin kara sınırı komşuları dilsiz haritası

Ulaştığınız kaynaklardan kara sınırimiz olan komşu devletler ile ilgili verilen bilgi kartlarını doldurunuz.

The map shows Turkey's borders with six neighboring countries. Each country is highlighted in a different color and has a callout box providing its name, capital, and form of government. The callout boxes are as follows:

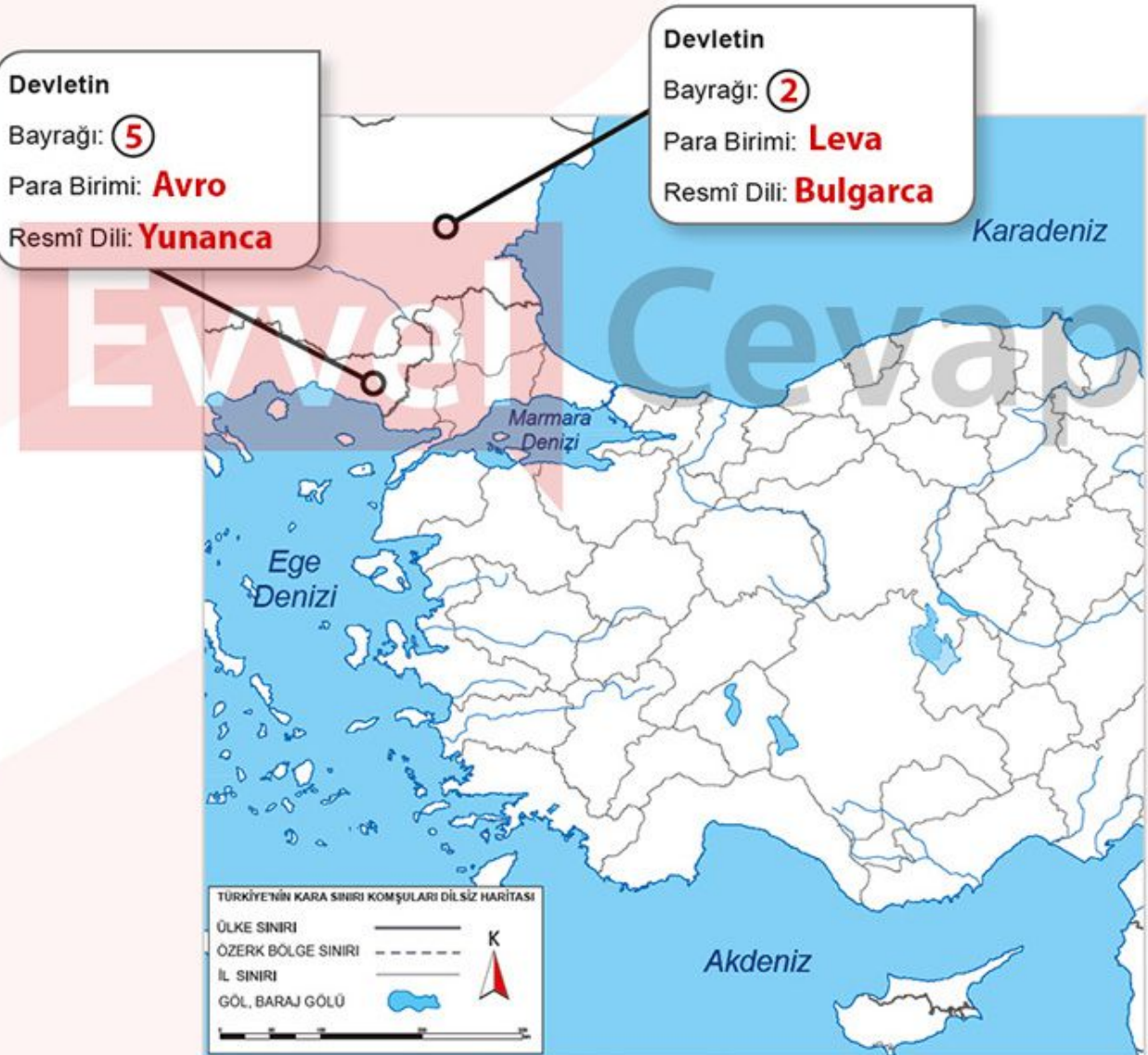
- Georgia:** Devletin Adı: **Gürcistan**, Başkenti: **Tiflis**, Yönetim Şekli: **Demokratik cumhuriyet**
- Armenia:** Devletin Adı: **Ermenistan**, Başkenti: **Erivan**, Yönetim Şekli: **Parlamenteer cumhuriyet**
- Azerbaijan:** Devletin Adı: **Nahçıvan**, Başkenti: **Nahçıvan**, Yönetim Şekli: **Demokratik, laik ve üniter bir cumhuriyet**
- Iran:** Devletin Adı: **İran**, Başkenti: **Tahran**, Yönetim Şekli: **İslam Cumhuriyeti**
- Iraq:** Devletin Adı: **İrak**, Başkenti: **Bağdat**, Yönetim Şekli: **Federal parlamenteer cumhuriyet**
- Syria:** Devletin Adı: **Suriye**, Başkenti: **Şam**, Yönetim Şekli: **Demokratik parlamenteer cumhuriyet**

The map also shows the Black Sea (Hazar Denizi) to the north and the Mediterranean Sea (Akdeniz) to the south. A large watermark "Evvel Cevap" is visible across the map.

Ulaştığınız kaynaklardan kara sınırimız olan komşu devletlerin bağımsızlık sembolleri ile ilgili verilen bilgi kartlarını doldurunuz. Bilgi kartlarındaki "Devletin Bayrağı" bölümlerine ilgili bayrak numarasını yazınız.

Görsel 2.41

Harita 2.8 kara sınırı komşuları dilsiz haritası

Lira

Avro

Riyal

Dinar

Dram

Lari

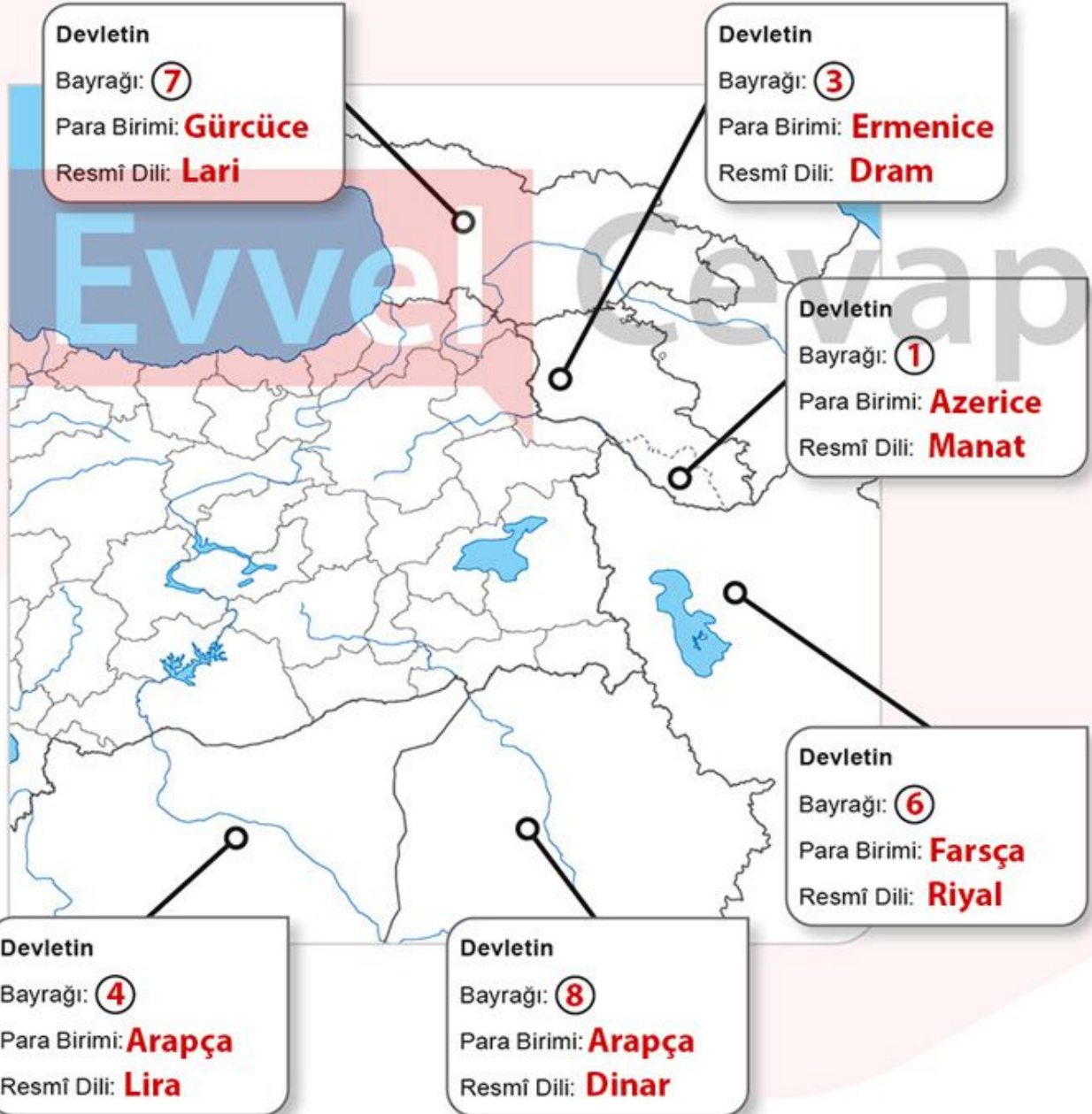

Leva

Manat

Görsel 2.42

Ülkemize kara sınırı olan komşu devletler ile ilgili edindiğiniz bilgileri aşağıda verilen dijital kaynaklar ile karşılaştırarak edindiğiniz bilgilerin doğruluğunu kontrol ediniz. Bu süreçte öğretmeninizden yardım alabilirsiniz.

Komşu devletler hakkındaki kaynak 1

Komşu devletler hakkındaki kaynak 2

2 Ulaştığınız kaynaklardaki bilgiler ile yukarıda ilgi çekici ya da farklı bulduğunuz bilgileri tabloya yazınız.

Nahçıvan - Azerbaycan

Nahçıvan, Azerbaycan'ın Türkiye ile doğrudan kara sınırına sahip tek özerk bölgesidir.

Bulgaristan

Bulgaristan, Avrupa'nın en eski altın hazinesi olan Varna Nekropolü ile bilinir.

Ermenistan

Ermenistan, dünyanın ilk Hristiyan devletidir ve bu dini resmî olarak kabul eden ilk ülkedir.

Gürcistan

Gürcistan, 8. yüzyıla dayanan en eski şarap üretim bölgelerinden biri olarak tanınır.

Irak

Irak, eski Mezopotamya medeniyetinin doğduğu topraklara ev sahipliği yapar.

İran

İran, dünyanın en büyük halı üreticilerinden biri olup ünlü Pers halılarıyla bilinir.

Suriye

Suriye'nin başkenti Şam, dünyanın en eski sürekli yerleşim yerlerinden biridir.

Yunanistan

Yunanistan, modern olimpiyat oyunlarının doğduğu ülke olarak bilinir.

UYGULAYALIM

PERFORMANS GÖREVİ

Adı: Kara Sınırı Komşularımızı Tanıtıyorum

Amacı: Ülkemize komşu devletlerle ilgili kaynaklardan bilgi toplama, bilgileri kaydetme ve sunma

Beceri: Bilgi toplama

Süre: 2 ders saati

Yönerge:

- Öğretmeniniz rehberliğinde sekiz grup oluşturunuz.
- Gruplarınıza ülkemizin kara sınırı olan komşu devletlerden birini tanııtma görevini veriniz.
- İlk olarak grubunuzla örnekte olduğu gibi tanıtım afişi hazırlayınız. Afişinizde tanıtılan devletin başkenti, bayrağı, dili, para birimi ve ülkemize göre konumuna yer verip görsellerle afişinizi destekleyiniz.
- Hazırladığınız tanıtım afişlerini ülkelerin millî marşlarını da kullanarak sununuz.
- Hazırladığınız tanıtım afişleri bütüncül dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilecektir.

Azerbaycan, Kafkasya bölgesinde yer alan ve Hazar Denizi'ne kıyısı olan bir ülkedir. Başkenti Bakü'dür ve resmi dili Azerbaycanca'dır. Ülkenin para birimi Azerbaycan Manatı'dır. Zengin petrol ve doğalgaz kaynakları sayesinde hızla gelişen bir ekonomiye sahiptir. Azerbaycan, Karabağ Savaşı'ndaki zaferiyle bilinir ve kültürel mirasıyla köklü bir tarihe sahiptir.

NAHÇIVAN ÖZERK CUMHURİYETİ AZERBAIJAN

Yönetim Şekli
Cumhuriyet

Başkenti
Bakü

Resmî Dili
Türkçe

Para Birimi
Manat

Nüfusu
465,194 (2022)

DEĞERLENDİRELİM

2 Haritayı inceleyiniz ve ülkemize kara sınırı olan komşu devletler ile ilgili soruları cevaplayınız.

Harita 2.9

Batıda kara sınırimız olan komşu devlet hangisidir?

Yunanistan

Doğuda kara sınırimız olan komşu devletler hangileridir?

Gürcistan, Ermenistan, Nahçıvan (Azerbaycan), İran.

Güneyde kara sınırimız olan komşu devletler hangileridir?

Irak ve Suriye

Kuzey batıda kara sınırimız olan komşu devlet hangisidir?

Bulgaristan

Kuzey doğuda kara sınırimız olan komşu devlet hangisidir?

Gürcistan

Hem kara hem de denizden sınır komşularımız olan devletler hangileridir?

Yunanistan ve Gürcistan.

Karadeniz'e kıyısı olan komşu devletler hangileridir?

Gürcistan ve Bulgaristan.

Ülkemizin sınırlarını ve sınır komşularını tanımak neden önemlidir? Açıklayınız.

Ülkemizin sınırlarını ve sınır komşularını tanımak, stratejik ve ekonomik ilişkilerimizi geliştirmek, güvenliğini sağlamak ve kültürel etkileşimleri anlamak açısından önemlidir. Komşu devletlerle iyi ilişkiler kurmak, uluslararası barış ve iş birliği için gereklidir.

2 En çok merak ettiğiniz veya gitmek istediğiniz kara sınırimiz olan komşu ülke hakkında araştırma yapınız. Araştırmanızdan hareketle aşağıdaki tabloyu doldurunuz. Araştırdığınız ülkenin ilginizi çeken yönlerini ve önemli özelliklerini görseller kullanarak tanıtınız.

Araştırmamda Kullandığım Kaynaklar

Yazılı Kaynaklar

Coğrafya ders kitapları

Ülkelerle ilgili ansiklopediler

Tarih ve kültür kitapları

Görsel Kaynaklar

Haritalar

Ülkelere ait fotoğraflar

Belgeseller ve gezi programları

Dijital Kaynaklar

Devlet siteleri

Wikipedia ve benzeri çevrimiçi bilgi kaynakları

Ülkelerle ilgili dijital makaleler ve bloglar

Devletin

Adı

Gürcistan

Başkenti

Tiflis

Yönetim Şekli

Parlamente Cumhuriyet

Nüfusu

Yaklaşık 3.7 milyon

İklimi

Ilıman, Karadeniz kıyılarında subtropikal iklim

Dini

Ortodoks Hristiyanlık

Dili

Gürcüce

Kültürel Özellikleri

Gürcistan, zengin bir şarap üretim kültürüne sahiptir ve dünyanın en eski şarap üretim yerlerinden biridir. Ayrıca, geleneksel Gürcü mutfağı ve halk dansları dünya çapında ünlüdür.

"Kara Sınırı Komşularımız" etkinliği

2. ÖĞRENME ALANI - DEĞERLER

Aşağıdaki tabloda değerler numaralandırılarak verilmiştir. Verilen soruları tablodaki değer numaralarını kullanarak ilgili alana cevaplayınız (Bir numarayı birden fazla cevap alanında kullanabilirsiniz.).

1 Çalışkanlık	2 Duyarlılık	3 Sorumluluk
4 Vatanseverlik	5 Yardımseverlik	6 Saygı
7 Dayanışma	8 İyilikseverlik	9 Adalet

- "T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ve TEMA iş birliği ile "Su Kardeşliği" projesi hazırlanmıştır. Bu proje kapsamında çocuklara yönelik su varlığının yaşam için önemi, su kirliliği, su tasarrufu, suyun sürdürülebilirliği ve su ayak izi konularında hazırlanan eğitim etkinlikleri gerçekleştirilmektedir."

Yukarıdaki metinde hangi değerlere vurgu yapılmıştır?

2 (Duyarlılık), 6 (Saygı), 5 (Yardımseverlik)

- "Doğal ve beşerî çevre unsurlarımız, gelecek nesillere bırakacağımız önemli miraslardır. Bu sebeple ülkemizde doğal ve beşerî çevrenin korunması ve sürdürülebilir çevre bilincinin oluşturulması için projeler geliştirilmektedir. Bu projeler yetkili birimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından hazırlanıp uygulanmaktadır."

Yukarıdaki metinde hangi değerlere vurgu yapılmıştır?

2 (Duyarlılık), 3 (Sorumluluk), 7 (Dayanışma)

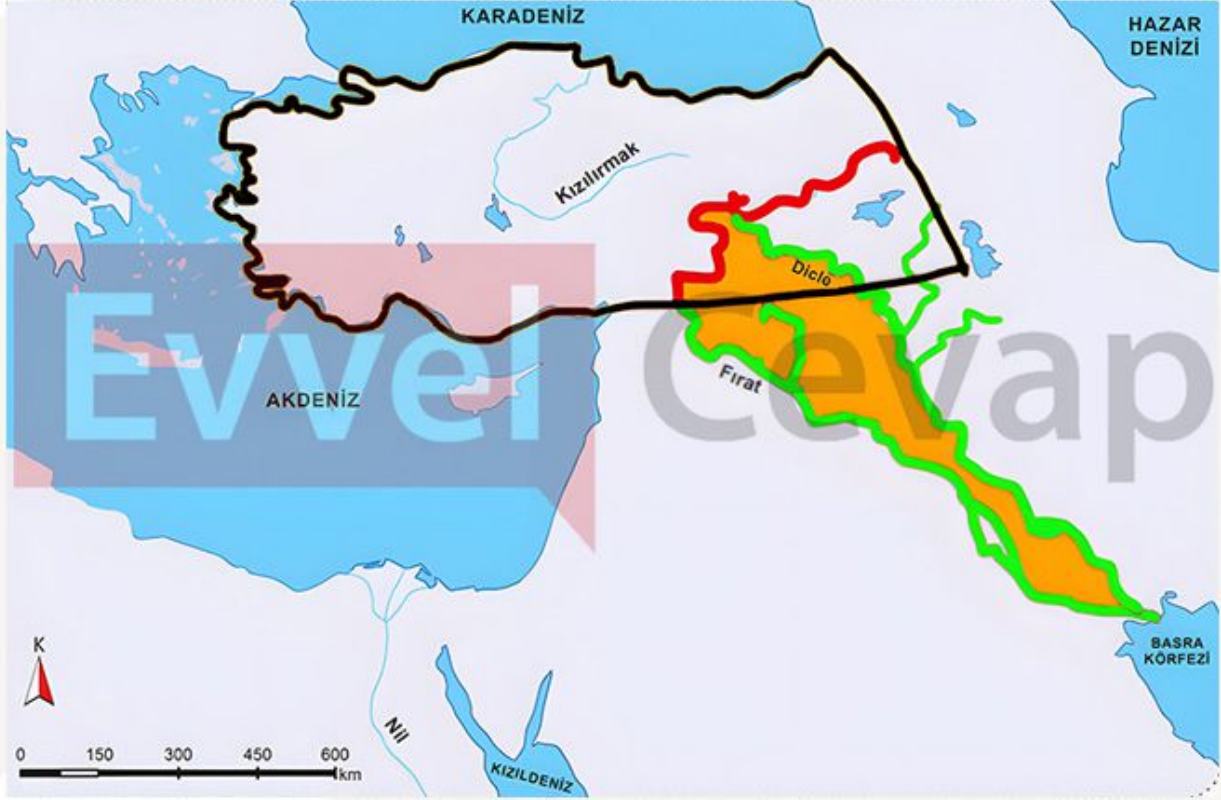
- "Ahmet, mahallesinde yer alan tarihî çeşmeyi çok sevmektedir. Bu çeşmeden ne zaman su içse çeşmenin yapımına katkısı olan insanlar aklına gelmektedir. Ahmet, eşsiz güzelliğe sahip bu çeşmenin kültürel bir miras olduğunu düşünmektedir. Bu yüzden tarihî çeşmeyi korumaya yönelik düzenlenen bütün faaliyetlere katılmaya çalışmaktadır."

Yukarıdaki metinde hangi değerlere vurgu yapılmıştır?

4 (Vatanseverlik), 3 (Sorumluluk), 2 (Duyarlılık)

MEZOPOTAMYA VE ANADOLU MEDENİYETLERİNİN ORTAK KÜLTÜREL MİRASA KATKILARI

▶ Mezopotamya ve Anadolu medeniyetleri ile ilgili dilsiz haritayı inceleyiniz ve etkinliği yapınız.

Harita 3.1

- 1. Adım:** Harita üzerinde Fırat ve Dicle nehirlerini daha belirgin hâle getiriniz. İki nehir arasında kalan alanı boyayınız.
- 2. Adım:** Harita üzerinde Anadolu Yarımadası'nı kesik çizgilerle gösteriniz ve farklı bir renk ile boyayınız.
- 3. Adım:** Boyadığınız alanlarda günümüzde hangi devletler bulunmaktadır? Aşağıdaki alana yazınız.

Boyadığımız alanlarda günümüzde Türkiye, Irak ve Suriye devletleri bulunmaktadır.

Görsel 3.34'te verilen icat nedir? Günümüzde hangi alanlarda kullanılıyor. Yazınız.

Taş değirmen. Günümüzde un üretimi gibi tarımsal işlemlerde, özellikle organik üretim yapan küçük çiftliklerde hâlâ kullanılıyor.

Görsel 3.34

Görsel 3.35'te verilen icat nedir? Bu icat olmasaydı hayatımız nasıl olurdu?

Çivi yazısı tableti. Bu icat olmasaydı, yazılı kayıt tutmak mümkün olmazdı; bilgiler sadece sözlü aktarım yoluyla nesilden nesile aktarılabilirdi.

Görsel 3.35

Görsel 3.36'da verilen icat nedir? Bu icadın olmadığı bir hayatta ihtiyaçlarımızı nasıl giderirdik?

İlk madeni para. Bu icat olmasaydı, alışveriş için takas yöntemi kullanılmaya devam edilirdi, bu da ticaretin gelişimini yavaşlatabilirdi.

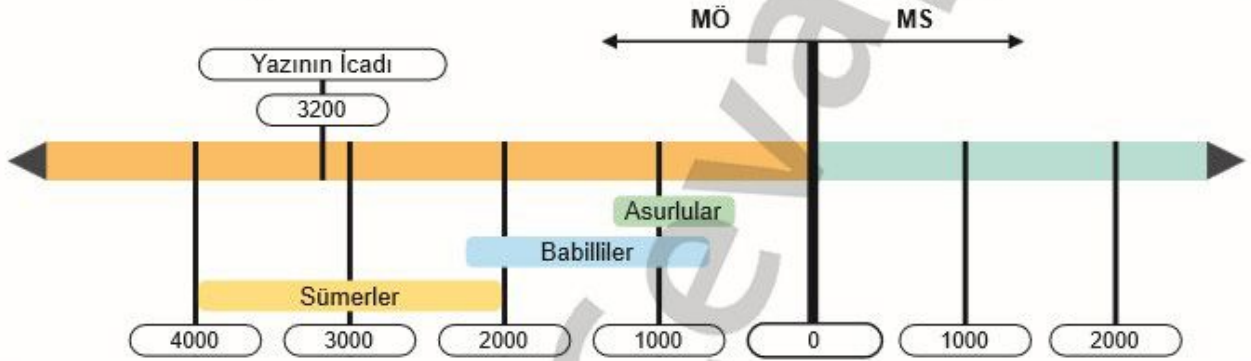

Görsel 3.36

Anadolu'nun güneyinde yer alan Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan bölgeye Mezopotamya denir. Uygun iklim koşullarına ve verimli topraklara sahip olan bu coğrafyaya "Münbit Hilal" denmiştir. Mezopotamya, tarih boyunca pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Sümerler, Babilliler ve Asurlular bu medeniyetlerden bazılarıdır. Bu medeniyetler; bilim, sanat, eğitim gibi alanlarda buluş, eser ve faaliyetleri ile ortak mirasa birçok katkıda bulunmuşlardır.

Mezopotamya Medeniyetleri Tarih Şeridi

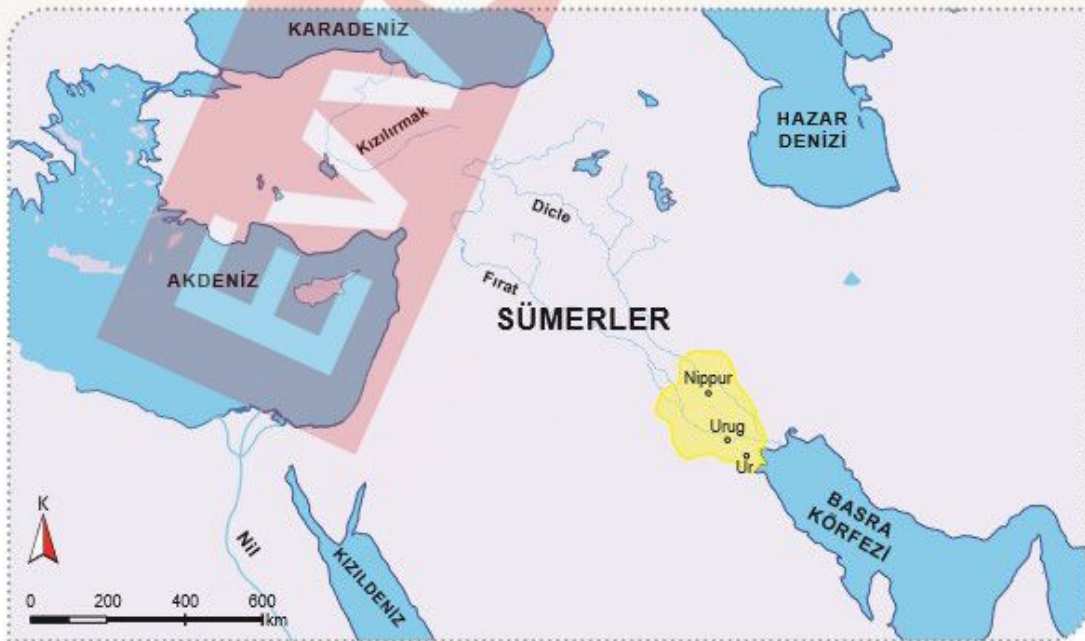

SÜMERLER

Sümerler ile ilgili verilen kaynakları inceleyiniz ve soruları cevaplayınız.

Bu sorunun cevabı diğer sayfadadır. (Bkz. sayfa 129)

Bilinen en eski Mezopotamya medeniyeti olan Sümerlerin ülkesinde Ur, Uruk, Nippur gibi önemli şehirler yer almıştır (Harita 3.2). "Site" adı verilen bu şehir devletlerini kendi kralları yönetmiş ve şehirlerin etrafı surlarla çevrilmiştir.

Harita 3.2

Kaynak 1

Mezopotamya'da ekonomik hayatın temeli tarımdır. Sümerler, kuraklık ihtimaline karşı ürünün depolanması ve dağıtılması amacıyla tapınaklarını depo olarak da kullanmışlardır. Bu ürünleri kayıt altına almak için kullanılan semboller sayesinde çivi yazısını icat etmişlerdir (MÖ 3200). Sümerler tarafından kullanılan çivi yazısı, dünya tarihindeki ilk yazı olarak bilinmektedir. Yazının icadı ile tarihî çağlar başlamıştır. Çivi yazılı kil tabletler de kitabın ilk örneklerini oluşturmuştur (Görsel 3.37).

Kinal, F. (1969). s.1-16

Görsel 3.37

Kaynak 2

Depo kaydında kullanılan çivi yazılı tabletler, alışverişlerinde makbuz işlevi de görmüştür. Çivi yazılı bu tabletler, ilerleyen zamanlarda birçok dinî ve edebî metni üzerinde taşıyan kitaplar hâline gelmiştir. Örneğin Gılgamış Destanı, kil tabletlere yazılmış edebî eserlerden biridir. Kil tabletler, ayrıca krallığa ait ferman, antlaşma veya kanunlar için de kullanılmıştır. Sümer Kralı Urukagina'nın MÖ 2375'te hazırlattığı kanunlar, tarihte bilinen ilk yazılı kanunlar olmuş ve tabletleri günümüze kadar ulaşmıştır. Bu tabletlerin bir kısmı Fransa'da bulunan Louvre (Luva) Müzesinde sergilenmektedir (Görsel 3.38).

Tunçel, O. (2020). s.305-321

Görsel 3.38

Kaynak 3

Matematik alanında önemli gelişmeler kaydeden Sümerler, altmışlık sayı sistemini bulup kullanmışlardır. Bu dönemden günümüze kalan tabletlerde tarihteki ilk çarpım işlemlerine rastlanmıştır. Üçgenin ve dikdörtgenin alanları, küpün hacmi ve bir çemberin 360 derece olduğu ilk kez Sümerler tarafından hesaplanmıştır (Görsel 3.39).

Kara, K. (2017) s.16-20

Görsel 3.39

2 | **Kaynaklarda Sümerlerin çivi yazısı ve kil tabletleri hangi amaçla kullandıkları ve ortak mirasa katkıları ile ilgili hangi bilgi yer almaktadır? Söyleyiniz.**

Sümerler, çivi yazısını tarım ürünlerini kayıt altına almak için icat etmiştir. Bu yazı, zamanla makbuz, kanun, edebî metinler ve krallık belgeleri için de kullanılmıştır. Ayrıca matematikte üçgenin alanı, küpün hacmi ve çemberin 360 derece olduğunu hesaplayarak insanlığın ortak mirasına katkıda bulunmuşlardır.

Bilgi Kutusu

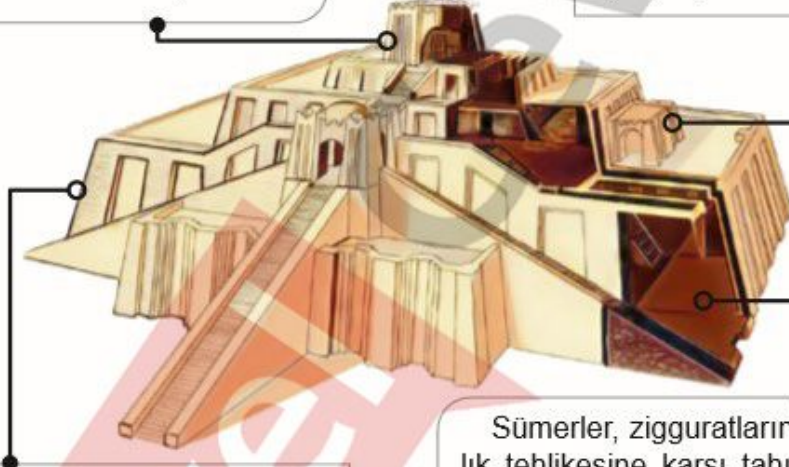
Tekerleğin ilk olarak MÖ 5000'lerde Mezopotamya'da bulunduğu sanılmaktadır. Ancak o dönemde tekerleğin seramik kap yapmak için seramikçi çarkı olarak kullanıldığı kabul edilmektedir. Bilinen ilk tekerlek kalıntılarında Ur şehrinde rastlanmıştır. Sümerler, tekerleğin icadıyla arabalar yapmaya başlamış ve hayvanlarla çektikleri arabaları hem yük taşımada hem de savaş aracı olarak kullanmışlardır.

Sümerlerin şehir merkezlerinde “ziggurat” adı verilen yapılar bulunmaktadır (Görsel 3.40). Genellikle yedi katlı olarak inşa edilen bu yapılar, birer tapınak olarak bilinse de farklı amaçlarla da kullanılmıştır. Zigguratların özellikleri ve kullanım amaçları aşağıdaki bilgi görselinde verilmiştir. Bilgi görselini inceleyiniz ve soruyu cevaplayınız.

Kaynak 4

En üst katlar rasathane (gözlemevi) olarak kullanılmıştır. Bu sayede Sümerli gök bilimciler takımyıldızın haritasını oluşturmuş, bazı gezegenleri belirlemişlerdir. Ayrıca Ay'ın hareketlerini gözlemleyip ay yılı esaslı takvimi yapmışlardır. Bu takvim, tarihte bilinen ilk takvim olmuştur. Bunun yanı sıra günlük zaman dilimlerini saniye, dakika ve saat olacak şekilde belirlemişlerdir.

Ara katlarda yöneticilerin yanı sıra okul ve tapınak bulunmaktadır. Kral, şehri buradan yönetmiştir. Eğitimde çivi yazılı kil tabletler kullandıkları için okullarına “tablet evi” demişlerdir. Böylece yazıyı icat etmekle kalmamış, yazının öğretilmesi ve yayılması için de çalışmışlardır.

Zigguratlar aynı zamanda arşiv ve kütüphane işlevi de görmüştür. Halkın kültürel varlığını yansıtan en değerli metinler buralarda saklanmıştır. Kâtiplerin kopya ettiği eski eserler ve kitaplar ile zengin bir kütüphane oluşturulmuştur.

Sümerler, zigguratların alt katlarını kıtlık tehlikesine karşı tahıl ambarı olarak kullanmışlardır. Buralarda tahılın yanı sıra zor zamanlarda kullanılmak üzere değerli madenler ve eşyalar da depolanmıştır. Tapınaklar, zor zamanlarda yoksullara ambarlarını açarak bir sosyal güvenlik hizmeti de sunmuştur.

Görsel 3.40

Kara, K. (2017). s.16-20, Yıldırım, R. (2011). s.91

2| Bilgi görselinde verilenlere göre zigguratların kullanımı Sümerlerin ortak mirasa hangi katkıları yapmasını sağlamıştır? Yazınız.

Zigguratlar sayesinde Sümerler, astronomi ve takvim sistemine katkıda bulunmuş, yazının öğretilmesi ve yayılmasına öncülük etmişlerdir. Aynı zamanda arşiv, kütüphane ve sosyal güvenlik hizmetleri sunarak bilginin korunmasına ve toplumun refahına katkıda bulunmuşlardır.

Sümerler hakkında
daha fazla bilgi

BABİLLİLER

Babilliler ile ilgili verilen kaynakları inceleyiniz ve soruyu cevaplayınız.

Mezopotamya'da kurulan önemli medeniyetlerden biri de Babillilerdir. Babilliler, Sümerlerden farklı olarak tek merkezden yönetilmişlerdir. Devletin başkenti Babil'dir. Babilliler, zaman içinde sınırlarını genişleterek Mezopotamya dışındaki coğrafyalara da hâkim olmuşlardır (Harita 3.3).

Kaynak 5

Hammurabi Kanunları'ndan Örnekler

- Bir kişi, bir başkasını ölüm cezası gerektirecek bir suçla itham edip suçunu kanıtlayamazsa suçlayan kişi ölüm cezasına çarptırılır.
- Hırsızlık yapan bir kişi yakalanırsa o kişi ölüme mahkûm edilir.
- Bir kişi, toplumda kendisiyle aynı seviyedeki bir kişinin dişine zarar verirse zarar verenin de dişi çekilir.

Görsel 3.41

2 | **Hammurabi kanunları ile günümüzdeki kanunlar arasında ne gibi benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır? Beyin fırtınası yaparak belirleyiniz.**

Benzerlikler:

Hammurabi Kanunları gibi günümüzdeki kanunlar da toplumsal düzeni korumak ve suçları önlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Her iki kanun sistemi de hırsızlık, yaralama gibi suçlara karşı ceza uygulamaktadır.

Farklılıklar:

Hammurabi Kanunları, "kisas" esasına dayanır; yani verilen ceza, suça birebir karşılık verir (dişe diş, göze göz). Günümüz kanunlarında ise bu tür cezalandırma anlayışı terk edilmiştir ve ceza, yasalarla belirlenen ölçüde uygulanır.

Günümüz kanunlarında suçların ispatlanması daha modern ve tarafsız yöntemlerle yapılır, Hammurabi Kanunları'nda suç kanıtlanamazsa suçlayan cezalandırılırdı.

ASURLULAR

Asurlular ile ilgili verilen kaynakları inceleyiniz ve soruyu cevaplayınız.

Mezopotamya, Mısır ve Anadolu'nun güneyine hâkim olan Asurluların başkenti Nino-va'dır. Sanata önem veren Asurlular, saray ve tapınak duvarlarını av ve savaş tasvirleri ile süslemişlerdir. Ayrıca haberleşmeyi sağlamak için posta teşkilatı oluşturmuşlar ve su ihtiya-çlarını karşılamak için barajlar yapmışlardır (Harita 3.4).

Ticarette gelişmiş bir me-
deniyet olan Asurlular, Anado-
lu'daki medeniyetlerle ticaret
yaparak burada çok sayıda
ticaret kolonisi kurmuşlardır.
Asurlular, bu ticari faaliyetler
ile çivi yazısını Anadolu'ya ta-
nıtmışlardır.

Kaynak 6

Anadolu'daki en önemli ticaret merkezi Kültape (Kayseri) olmuştur. Asurlu tüccarlar, bu-
rada evleri ve dükkânları içine alan büyük bir karum (pazar yeri) kurmuşlardır. Kültape'de
yapılan kazılarda Asurlu tüccarların ticari yazışmalarını belgeleyen 20 binin üzerinde çivi
yazılı tablet bulunmuştur. Bu tabletler, Anadolu'da bilinen ilk yazılı tablet örnekleridir.

Yıldırım, R. (2011). s. 78-79

Kaynak 7

Dünyanın en eski kütüphanelerinden biri, MÖ 7. yüzyılda Asurların başkenti Ninova'da ku-
rulan Asurbanipal Kütüphanesi olmuştur. Bilim ve kültüre önem veren Asurbanipal, binlerce
eseri kurduğu bu kütüphanede toplamıştır.

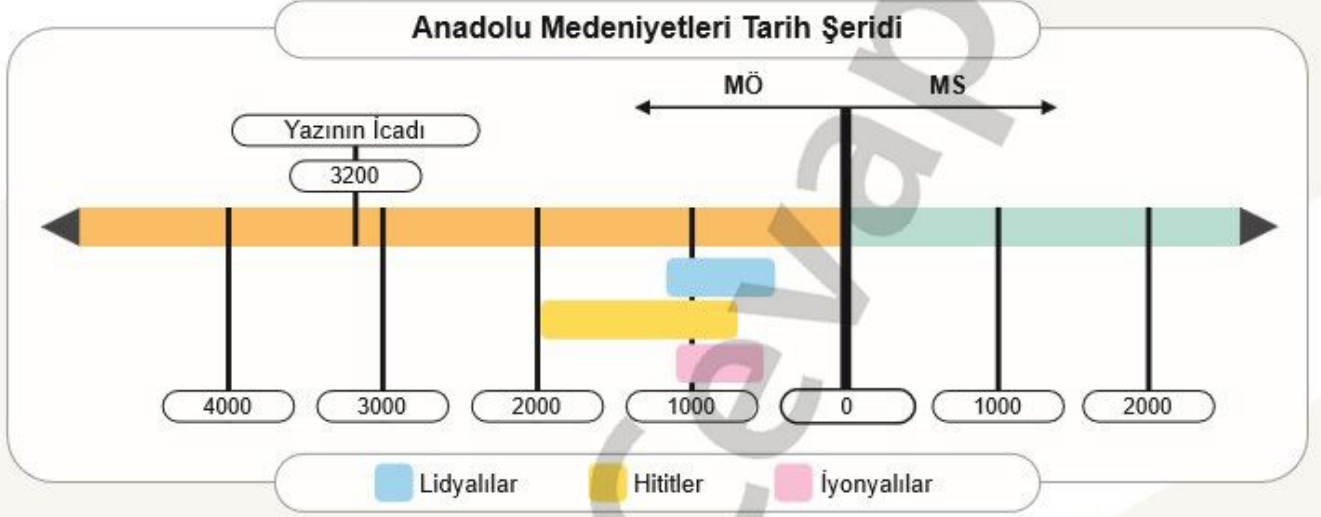
bilimgenc.tubitak.gov.tr

2| **Kültape'de bulunan tabletler ile Ninova'daki Asurbanipal Kütüphanesi'nin Anado-
lu tarihine ve ortak mirasa katkıları neler olmuştur? Yazınız.**

Kültape tabletleri, Anadolu'da yazının kullanılmaya başlandığını göstererek yazılı kültürün
temellerini atmıştır. Ninova'daki Asurbanipal Kütüphanesi ise bilim ve kültür açısından önemli
bilgiler sunarak tarihî mirasa katkı sağlamıştır.

ANADOLU MEDENİYETLERİ

Anadolu Yarımadası, geçmişten günümüze önemini korumuş bir coğrafyadır. Anadolu'da tarih boyunca birçok medeniyet kurulmuştur. Hititler, Lidyalılar ve İyonyalılar bu medeniyetlerin ilk örneklerindendir. Bu medeniyetler, icatları ve eserleri ile ortak mirasa katkıda bulunmuşlardır. Mezopotamya medeniyetleri gibi bu medeniyetler de milattan önce kurulmuş ve varlıklarını bir süre devam ettirmişlerdir. Günümüzde ülkemiz topraklarının büyük bir kısmı Anadolu'da bulunmaktadır.

HİTİTLER

Hititler ile ilgili verilen kaynakları inceleyiniz ve soruyu cevaplayınız.

Bu sorunun cevabı diğer sayfadadır. (Bkz. sayfa 134)

Anadolu'daki ilk medeniyetlerden biri olan Hititlerin başkenti günümüzde Boğazköy (Çorum) yakınlarında bulunan Hattuşa'dır. Hititler, Anadolu'nun büyük bir kısmına hâkim olmuş; sınırlarını Mezopotamya'nın kuzeyi ve Suriye'ye kadar genişletmişlerdir (Harita 3.5).

Harita 3.5

Hititler hakkında
daha fazla bilgi

Çorum Boğazköy Müzesi

Hititlere ait en önemli bilgilere Hattuşa'daki kalıntılardan ulaşılmaktadır. Şehirdeki Aslanlı Kapı, Kral Kapı, Yazılıkaya Açık Hava Tapınağı gibi mimari eserler günümüze ulaşan önemli kalıntılar arasında yer almıştır. Hattuşa, 1986'da UNESCO tarafından Dünya Mirası Listesi'ne alınmıştır.

Hattuşa'da yapılan kazılarda sayıları 30 bini bulan çivi yazılı tablete ulaşılmıştır. Tarihî belge niteliğindeki bu tabletlerden Hititlerin yanı sıra diğer Anadolu medeniyetleri ve bazı Mezopotamya medeniyetlerine ait bilgilere de ulaşılmaktadır. Hattuşa'daki bu tabletler 2001'de UNESCO Dünya Belleği Listesi'ne dâhil edilmiştir.

Hititlerde krallar yıl boyunca yaşanan olayları tanrılarına hesap vermek amacıyla kral yıllıklarına yazdırmışlardır. Önemli olayların olduğu gibi yazıldığı kral yıllıkları, tarafsız tarihçiliğin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Kraliçelerine "tavananna" adını veren Hititler, soylulardan oluşan bir "Pankuş Meclisi" kurmuşlardır.

Kaynak 8

Hititler, diğer medeniyetlerle olan ilişkilerini ve imzaladıkları belgeleri kayıt altına almıştır. Kadeş Antlaşması da bu belgelerden biridir. Mısırlar ile Hititler arasında yapılan bu antlaşmanın bir nüshası Boğazköy kazılarında bulunmuş olup günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir (Görsel 3.42). Kadeş Antlaşması, tarihteki ilk uluslararası barış antlaşması olarak kabul edilmektedir. Modern diplomasinin temeli olan antlaşmanın bir nüshası da günümüzde New York'taki Birleşmiş Milletler Binası'nda sergilenmektedir.

ktb.gov.tr

Görsel 3.42

"Bir vatanın sahibi olmanın yolu; o topraklarda yaşanmış tarihî olayları bilmek, doğmuş uygarlıkları tanıma ve sahip olmaktan geçer."

Mustafa Kemal Atatürk

ataturkansiklopedisi.gov.tr

Mustafa Kemal Atatürk'ün sözünden yola çıkarak sahip olduğumuz kültürel varlıkları korumak ve gelecek nesillere aktarmak için neler yapılabilir? Tartışınız.

Atatürk'ün sözünden yola çıkarak, kültürel varlıkları korumak için tarihî miras hakkında bilinç oluşturulmalı, bu mirasların değeri anlatılmalıdır. Ayrıca, kültürel miraslar yasalarla korunmalı, restorasyon çalışmaları yapılmalı ve bu varlıklar gelecek nesillere aktarılacak üzere eğitim programlarına dâhil edilmelidir. Toplumun bu konudaki farkındalığı artırılmalı ve sivil toplum katılımı teşvik edilmelidir.

LİDYALILAR

Harita 3.6

Lidyalılar, Gediz ve Büyük Menderes ırmakları arasında kurulmuştur (Harita 3.6).

Günümüzde Manisa sınırları içinde bulunan Sardes, Lidyalıların başkentidir (Harita 3.6). Lidyalılar, konumu ve doğal zenginlikleri ile Anadolu'nun önemli medeniyetlerinden biri olmuştur. Daha çok ticaretle uğraşan bu medeniyet, Efes'ten başlayıp Mezopotamya'ya kadar uzanan Kral Yolu'nu kullanmıştır.

Lidyalılar, sınırları içinde ticaret yapan tüccarların mallarını korumak için devlet güvencesi vermiştir. Böylece tarihte ilk kez sigortacılığı başlatmışlardır. Lidyalılar, parayı icat eden medeniyettir. Paranın icadı ile ticarete değiş tokuş usulü yerine daha çok parayı kullanan Lidyalılar, tarihte önemli bir yere sahiptir.

Lidyalılar hakkında
daha fazla bilgi

2| Karekodda yer alan bilgilere göre Lidyalıların ortak mirasa katkıları nelerdir? Yazınız.
Lidyalıların parayı kullanması ve Kral Yolu'nun medeniyetlere katkısı nelerdir? Yazınız.

Lidyalılar, tarihte parayı ilk kullanan medeniyettir. Bu buluş, ticaretin kolaylaşmasını sağlamış ve ekonomik ilişkileri hızlandırmıştır. Ayrıca Lidyalılar tarafından inşa edilen Kral Yolu, ticaret ve kültürel etkileşim açısından önemli bir güzergâh olmuş, farklı medeniyetler arasında bilgi ve ürün alışverişini hızlandırmıştır.

Harita 3.7

İYONYALILAR

İyonyalılar, Yunanistan'dan göç edenler tarafından kurulmuş bir medeniyettir. Sümerler gibi İyonyalılar da şehir devletleri hâlinde yaşamışlardır. Efes, Milet önemli şehirleri arasındadır. Deniz ticaretinde ileri giden İyonyalılar, Akdeniz ve Karadeniz'de koloniler kurmuşlardır (Harita 3.7). İyonyalılar, bilim ve sanatta çok gelişip Anadolu'da kültür ve medeniyet merkezi hâline gelmişlerdir. Bu durumun oluşmasında İyonyalıların deniz ticareti ile uğraşp

birçok medeniyet ile etkileşim hâlinde olması ve bilimin zengin kişilerce desteklenmesi etkili olmuştur. İyonyada birçok bilim insanı yetişmiştir. Bu bilim insanlarından Hipokrat (tıp), Herodot (tarih), Pisagor (matematik) ilk akla gelenlerdir. Artemis Tapınağı ve Efes Antik Kenti İyonyalılardan günümüze ulaşan en önemli eserlerdir.

Efes Müzesi İzmir

İyonyalılar hakkında daha fazla bilgi

2| Karekodda yer alan bilgilere göre İyonyalılar ortak mirasa diğer Anadolu medeniyetlerinden farklı olarak nasıl bir katkıda bulunmuşlardır? Yazınız.

İyonyalılar, bilim, felsefe ve sanat alanlarında önemli katkılar yapmışlardır. Diğer Anadolu medeniyetlerinden farklı olarak düşünce özgürlüğüne verdikleri önem sayesinde felsefe ve bilimde büyük ilerlemeler kaydedilmiş, Thales, Anaksimandros gibi filozoflar yetişmiştir. Ayrıca matematik ve astronomide de önemli buluşlara imza atmışlardır.

ETKİNLİK

Adı: Nesi Var?

Amacı: Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin ortak mirasa katkılarını belirleme

Beceri: Karşılaştırma

Süre: 2 ders saati

Yönerge:

- Seçtiğiniz bir arkadaşınızı sınıfın dışına çıkarınız.
- Öğretmeninizin rehberliğinde Mezopotamya medeniyetlerinin ortak mirasa katkılarına yönelik bir kavram belirleyiniz.
- Dışarı çıkardığınız arkadaşınızı sınıfa alınız.
- Sınıfa alınan arkadaşınızın sınıfa yönelttiği "Nesi var?" sorusuna cevap veriniz.
- Arkadaşınızın üç defa "Nesi var?" sorusunu sorma hakkı vardır. Arkadaşınızın bildiği kavramı tablodaki ilgili alana yazınız. Arkadaşınız üç hakkında da kavramı bulamazsa başka bir arkadaşınızı dışarı çıkarıp yeni bir kavram belirleyiniz.
- Bulduğunuz kavramları kültür, hukuk, bilim ve ekonomi başlıkları altında gruplayarak ilgili yere yazınız.

Belirlenen Kavram: ziggurat

Nesi Var?

Yedi katı
var.

Nesi Var?

İçinde okulu
var.

Nesi Var?

Son katında
rasathane var.

MEZOPOTAMYA MEDENİYETLERİ

Nesi Var?

SÜMERLER

ziggurat

Kanun
Takvim
Ticaret

Nesi Var?

BABİLLİLER

ziggurat

Bahçe
Hammurabi
Astronomi
Tarım

Nesi Var?

ASURLULAR

ziggurat

Kütüphane
Ferman
Yazı
Koloni

Belirlenen Kavram: para

Nesi Var?

Maddi değeri var.

Nesi Var?

Üstünde baskısı var.

Nesi Var?

Ticarete etkisi var.

ANADOLU MEDENİYETLERİ

Nesi Var?

HİTİTLER

Yazılı kanunlar
Devlet yönetim sistemi
Tarım ve hayvancılık

Nesi Var?

LİDYALILAR

para
Para icadı
Kral Yolu ile ticaret
Ekonomik sistemin gelişmesi

Nesi Var?

İYONYALILAR

Felsefe ve bilimde ilerlemeler
Sanat ve kültür çalışmaları
Deniz ticareti

MEDENİYETLERİN ORTAK MİRASA KATKILARI

KÜLTÜR

Ziggurat
Bahçe
Tablet
Sanat
Para

HUKUK

Kanun
Hammurabi
Antlaşma
Ferman

BİLİM

Takvim
Kütüphane
Matematik
Astronomi

EKONOMİ

para
Ticaret
Koloni
Denizcilik

ETKİNLİK

Adı: Beyin Eseri

Amacı: Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin ortak mirasa katkılarının benzerlik ve farklılıklarını fark etme

Beceri: Karşılaştırma

Süre: 2 ders saati

Yönerge:

- Öğretmeniniz rehberliğinde altı grup oluşturunuz. Her öğrenciye üç adet boş kâğıt veriniz.
- Verilen kâğıtlara "Nesi Var?" etkinliğinde belirlediğiniz bilgilerden faydalanarak "Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin bilim, kültür, ekonomi ve hukuk alanında ortak mirasa katkıları" hakkındaki görüşlerinizi yazınız.
- Görüşlerinizi yazdığınız kâğıtları öğretmen masası üzerine ters çevirip koyunuz.
- Sınıftaki her öğrencinin bir kâğıdı seçip sınıfa okumasını ve herkesin göreceği şekilde öğretmen masasının üstüne tekrar koymasını sağlayınız.
- Tüm görüşler okunduktan sonra benzer görüşleri gruplandırarak beş dakika değerlendirme yapınız ve değerlendirme sonucuna göre verilen zihin haritasını doldurunuz.
- Mezopotamya ve Anadolu'nun medeniyetlerin beşiği olmasına neden olan sebepler nelerdir? Söyleyiniz.

Mezopotamya ve Anadolu, coğrafi konumları sayesinde verimli topraklara ve su kaynaklarına sahip olduğu için medeniyetlerin beşiği olmuştur. Ticaret yollarının üzerinde yer alarak kültürel ve ekonomik etkileşimi artırmış, bilim ve teknoloji alanında önemli gelişmelere ev sahipliği yapmıştır. Bu bölgelerdeki doğal zenginlikler ve sosyal etkileşimler, medeniyetlerin gelişimini hızlandırmıştır.

- Etkinlik süreci gözlem formu ile değerlendirilecektir.

Kontrol listesi

Gözlem formunu sizler doldurabilirsiniz.

KÜLTÜR

Benzerlikler

Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinde tapınaklar ve dini yapılar önemliydi. Her iki bölgede de zanaat ve sanat gelişmişti, süs eşyaları ve sanat eserleri üretilmiştir. Yazılı eserler ve mimari yapılar kültürel mirasa katkıda bulunmuştur.

Farklılıklar

Anadolu medeniyetlerinde daha fazla ticari kültür gelişmiştir. Mezopotamya medeniyetlerinde daha çok dini ve bilimsel odaklı yapılar öne çıkmıştır.

HUKUK

Benzerlikler

Her iki bölgede de yazılı kanunlar oluşturulmuştur. Toplumsal düzeni sağlamak için adalet mekanizması kurulmuştur. Yasalar sert ve ceza esaslıydı.

Farklılıklar

Mezopotamya'da kanunlar daha çok kısas esasına dayanırken, Anadolu medeniyetlerinde sosyal düzeni koruyan yasalar ön plandaydı. Hititler'de kadınlara verilen haklar daha fazlaydı.

Medeniyetlerin Beşiği Mezopotamya ve Anadolu'nun Ortak Mirasa Katkıları

BİLİM

Benzerlikler

Her iki bölgede de astronomi çalışmaları yapılmıştır.
Matematik ve geometri bilimi gelişmiştir.
Gözlemleri inşa edilerek takvim oluşturulmuştur.

Farklılıklar

Mezopotamya'da ay yılı esaslı takvim kullanılmıştır.
Anadolu'da astronomi dışında farklı bilim dallarında gelişmeler daha fazla olmuştur.

EKONOMİ

Benzerlikler

Her iki bölgede de ticaret önemli bir ekonomik faaliyettir.
Tarım ve hayvancılık yaygın olarak yapılmıştır.
Ticaret yolları üzerinden mal alışverişi yapılmıştır.

Farklılıklar

Mezopotamya'da ticaret kolonileri kurulmuşken, Anadolu'da madeni paranın kullanımı başlamıştır.
Anadolu'da Kral Yolu ticaret için kullanılırken, Mezopotamya'da karumlar önemli ticaret merkezleridir.

Şemadaki ifadelerden bazıları doğru, bazıları yanlıştır. En üstteki ifadeden başlayıp, verdiğiniz cevapları takip ederek doğru çıkışa ulaşınız.

3. ÇIKIŞ

D

İlk yazılı kanunları Sümerler yapmışlardır.

Y

Hititler, kral yıllıkları ile tarih yazıcılığını başlatmışlardır.

Y

Asurlular kurdukları ticaret kolonileri sayesinde çivi yazısını Anadolu'ya getirmişlerdir.

Y

8. ÇIKIŞ

D

Lidyalılar parayı icat etmişlerdir.

D

7. ÇIKIŞ

Y

İyonyalılardaki özgür düşünce sayesinde birçok bilim insanı yetişmiştir.

Y

4. ÇIKIŞ

D

Babilliler, tarihte bilinen ilk yazılı anayasa olan Hammurabi Kanunları'nı yapmışlardır.

D

3. ÇIKIŞ

Y

2. ÇIKIŞ

D

1. ÇIKIŞ

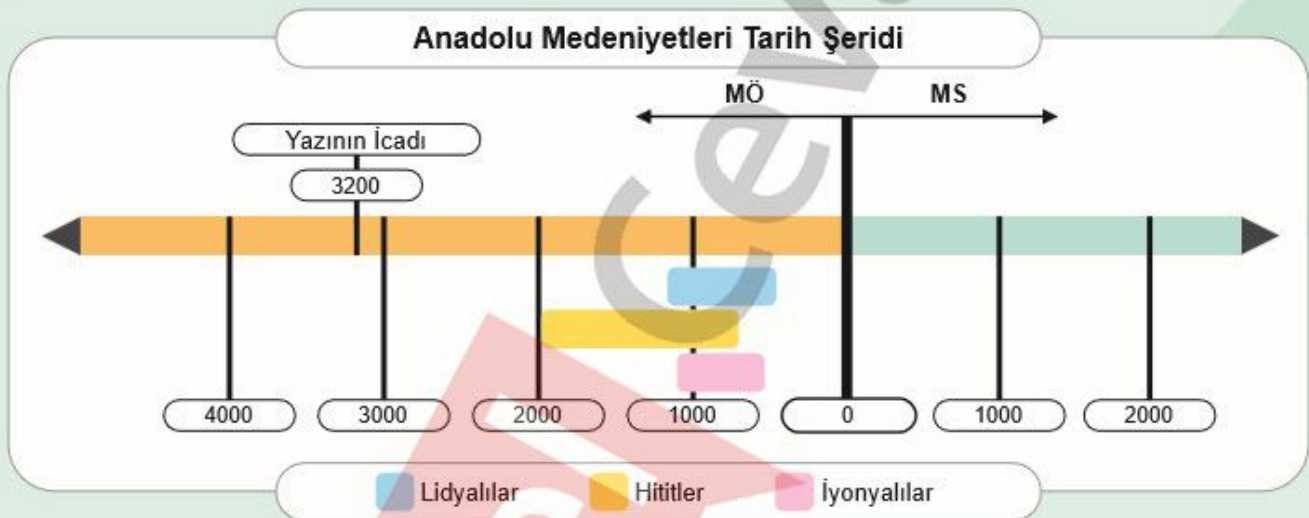
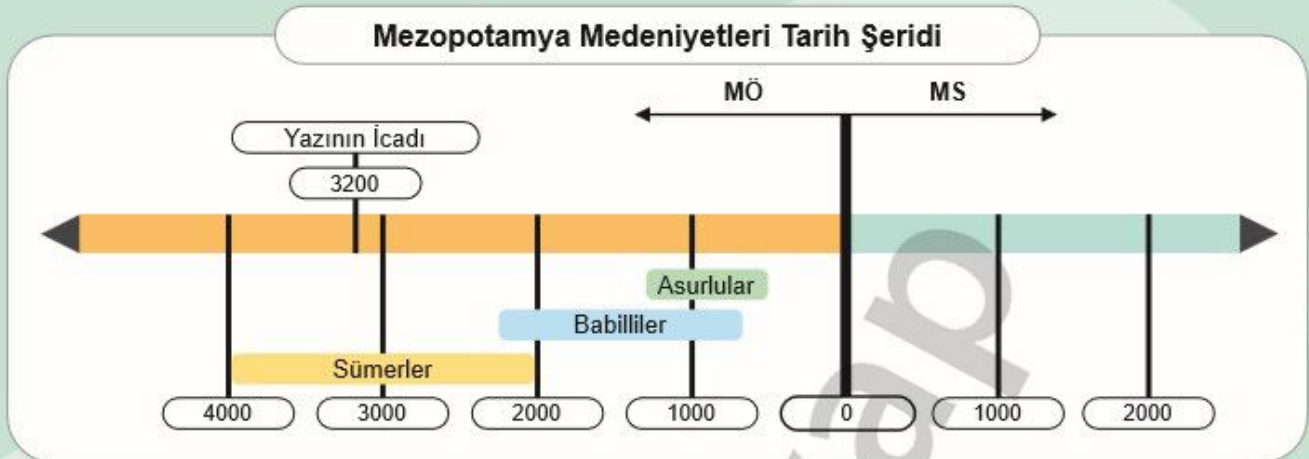
D

5. ÇIKIŞ

Y

6. ÇIKIŞ

Verilen tarih şeritlerini inceleyiniz ve soruları cevaplayınız.

Mezopotamya'da ilk kurulan devlet hangisidir?

Sümerler

Aynı dönemlerde yaşayan devletler hangileridir?

Babilliler ve Asurlular.

Anadolu'da ilk kurulan devlet hangisidir?

Hititler.

En uzun süre yaşayan devlet hangisidir?

Asurlular

Mezopotamya'da en son yıkılan devlet hangisidir?

Asurlular

Anadolu'da en son yıkılan devlet hangisidir?

Lidyalılar

MÖ 2000 yılından önce kurulan devletler hangileridir?

Sümerler

"Mezopotamya ve Anadolu Medeniyetleri" etkinliği

3. ÖĞRENME ALANI - DEĞERLER

Aşağıdaki tabloda değerler numaralandırılarak verilmiştir. Verilen soruları tablodaki değer numaralarını kullanarak ilgili alana cevaplayınız (Bir numarayı birden fazla cevap alanında kullanabilirsiniz.).

1 Çalışkanlık	2 Duyarlılık	3 Sorumluluk
4 Mahremiyet	5 Yardımseverlik	6 Saygı
7 Tasarruf	8 Özgürlük	9 Adalet

- "Ortak kültürel miras öğelerini korumak, yaşatmak ve gelecek nesillere aktarmak tüm insanların sorumluluğudur. Bu amaçla UNESCO, Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme'yi 1972'de yayımlamıştır. Türkiye, sözleşmeyi 16 Mart 1983'te imzalamıştır."

Yukarıdaki metinde hangi değerlere vurgu yapılmıştır?

3 (Sorumluluk), 6 (Saygı), 9 (Adalet)

- "Mardin'deki Hayırlı Höyüğü, bir vatandaşın Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi'ne (CİMER) yaptığı başvuru üzerine "1. derece arkeolojik sit alanı" ilan edildi. Bu kapsamda bölgede sadece bilimsel çalışmalara izin verilecek, yapılaşma söz konusu olamayacak."

Yukarıdaki metinde hangi değerlere vurgu yapılmıştır?

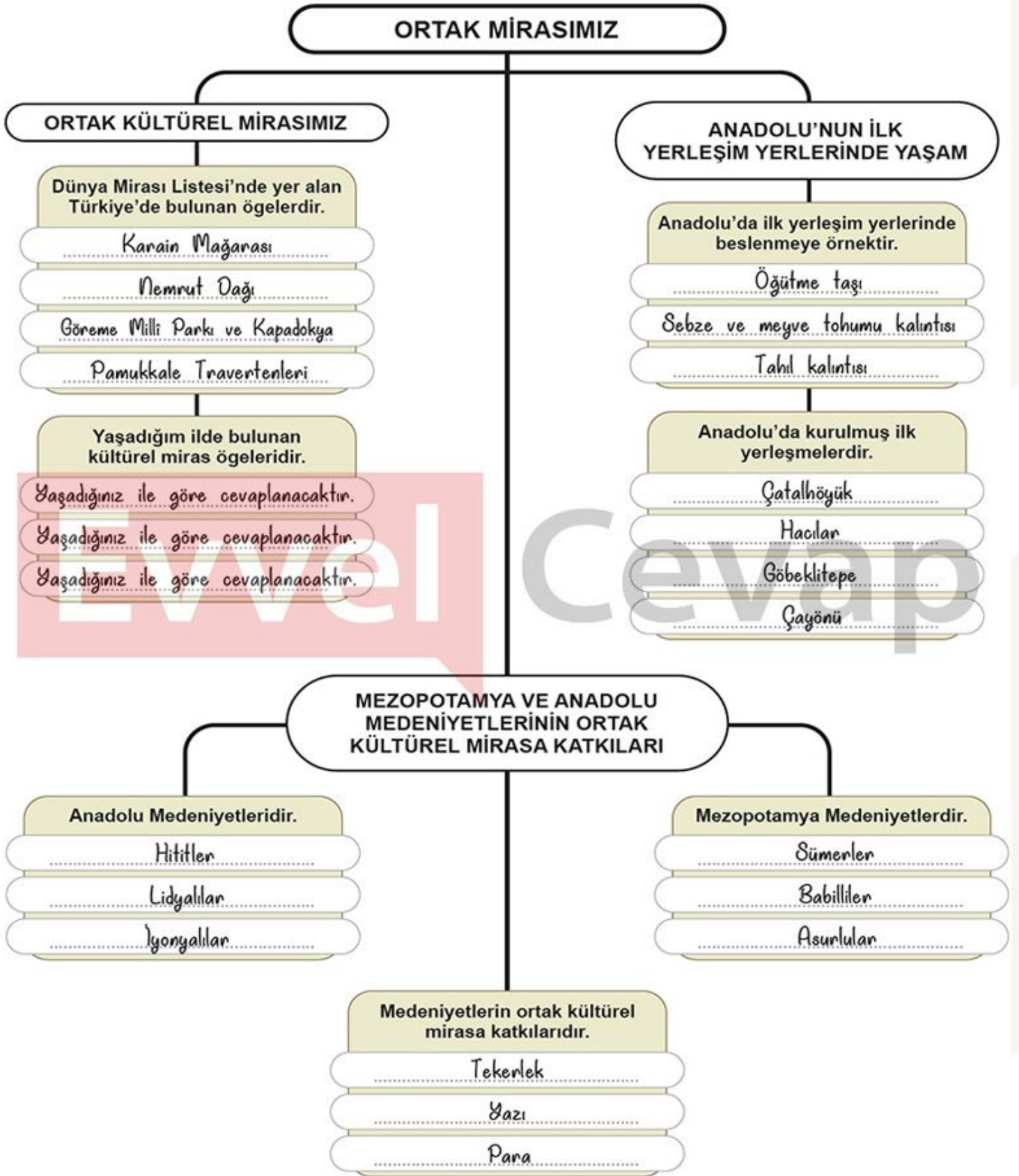
2 (Duyarlılık), 3 (Sorumluluk), 5 (Yardımseverlik)

- "Hititlere ait en önemli bilgilere Hattuşa'daki kalıntılardan ulaşılmaktadır. Şehirdeki Aslanlı Kapı, Kral Kapı, Yazılıkaya Açık Hava Tapınağı gibi mimari eserler günümüze ulaşan önemli kalıntılar arasında yer almıştır. Hattuşa, 1986'da UNESCO tarafından Dünya Mirası Listesi'ne alınmıştır."

Yukarıdaki metinde hangi değerlere vurgu yapılmıştır?

1 (Çalışkanlık), 3 (Sorumluluk), 9 (Adalet)

3. ÖĞRENME ALANI - ÖRNEK SORULAR

1. Ali, yaşadığı ilde bulunan bazı doğal varlık ve tarihî eserlerin fotoğraflarını çekmiştir. Bu fotoğraflardaki doğal varlık ve tarihî eserlerin UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alması için gerekli kurumlara başvuru yapmak istemektedir.

Doğal varlık veya tarihî eserlerin UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınma koşullarından bazıları şunlardır:

- İnsanlık tarihinde önemli bir aşamayı veya aşamaları gösteren bir yapı tipi olmalıdır.
- Yaşayan ya da ortadan yok olmuş bir kültürel geleneğe veya bir medeniyete yönelik tanıklık üstlenmelidir.
- Bir zaman zarfı içinde veya dünyanın bir kültürel alanında, mimarlık veya teknoloji, anıtsal sanatlar, şehir planlama alanlarındaki gelişmeler ile ilgili insani değerler arasında önemli bir alışverişi sergilemelidir.

Buna göre Ali'nin çektiği fotoğraflardan hangisi yukarıda verilen UNESCO'nun Dünya Mirası Listesi'ne alınma koşullarını sağlamaktadır?

A)

B)

C)

D)

2.

Asurlular

Asurlular, Anadolu'da ticaret merkezleri kurmuşlardır. Ticaretlerinde çivi yazılı tabletleri kullanan Asurlular, Anadolu'ya çivi yazısını getirmiş ve tarihte bilinen ilk kütüphaneyi kurmuşlardır.

İyonyalılar

Deniz ticareti ile uğraşan İyonyalılar, deniz kıyılarında ticaret merkezleri kurmuşlardır. Bu medeniyette özgür düşünce gelişmiştir. Bu sayede tıp alanında Hipokrat, matematikte Pisagor ve Thales (Tales), tarihte Herodot gibi bilim insanları yetişmiştir.

Asurlular ve İyonyalıların ortak mirasa katkılarını yazınız.

İki medeniyet de ticari merkezler kurup ticari faaliyetlerde bulunmuş ve ekonominin gelişmesine katkı sağlamışlardır. Ayrıca Asurlular kütüphane açarak bilimsel çalışmaların depolanmasına katkı sunmuşlardır. İyonyalılar ise farklı bilim dallarında bilim insanları yetiştirerek bilime katkı yapmışlardır.

3. Çatalhöyük'te yaşayan toplumun sosyal yaşantısını açıklayan kaynak bilgiden yola çıkarak istenenleri ilgili alanlara yazınız.

Bundan 9.000 yıl önce Çatalhöyük sakinleri; tahıl öğütmek, ekmek pişirmek, kumaş ve sepet dokumak, obsidiyenden alet ve silah yapmak gibi işlerle uğraşmışlardır. Bu tür etkinliklerin çoğu evlerin çatısında gerçekleştirilmiştir. Kerpiçten yaptıkları evlerine kapıdan değil, çatılardaki deliklerden girmişlerdir. Evlerin arasında sokaklar yoktur ve insanlar çatıdan çatıya dolaşmışlardır.

Çatalhöyük'te yaşayan insanlar; evlerini dikdörtgen biçimde, genelde bir ana oda ve iki yan odadan oluşacak şekilde yapmışlardır. Ana oda yemek pişirme, yeme, uyuma ve çeşitli etkinlikler için kullanılırken yan odalar ise depo olarak kullanılmıştır. Yan odalara ancak sürünerek geçilebilen açıklıklardan girmişlerdir. Ana odadaki duvarların önüne, "seki" adı verilen sedir benzeri oturma alanları yapmışlardır. Sekilerin üzerinde oturmuş ve uyumuşlardır. Sekileri de tıpkı duvarlar gibi kireçle sıvamış ve üstlerine hasır veya kilim örtmüşlerdir. Çatalhöyük'lüler, ölümlerini bu sekilerin altına gömmüşlerdir. Evlerde dinî içerikli resim, heykel, hayvan başı ve boynuzunun yoğun olarak kullanıldığı kutsal odalar bulunmaktadır.

Balıkçılıkla uğraşan Çatalhöyük'lüler; koyun, keçi ve köpeği evcilleştirip buğday, arpa, tahıl türleri, bakliyat gibi ürünlerin de tarımını yapmışlardır.

Çatalhöyük çevresinde bolca bulunan obsidiyenden birçok araç, gereç ve eşya yapmışlardır. Çatalhöyük halkı obsidiyeni ticaret aracı olarak da kullanmıştır.

Çatalhöyük'te yaşayan toplumun sosyal hayatıyla ilgili,

- a. Beslenmeye yönelik faaliyetleri nelerdir?

Buğday, arpa gibi tahıl türleri ve bakliyat gibi ürünlerin tarımını yapmışlardır. Tahıl öğütüp, ekmek pişirerek gıda ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Koyun ve keçi besleyip hayvancılıkla uğraşmışlardır. Besledikleri hayvanların etinden faydalanıp sütünden de süt ürünleri elde etmişlerdir. Ayrıca balıkçılık ve avcılık faaliyetlerinde bulunmuşlardır.

- b. Barınmaya yönelik faaliyetleri nelerdir?

Kerpiçten yaptıkları ve çatıdan girilen dikdörtgen planlı evlerinde barınırlardı.

- c. Temel geçim faaliyetleri nelerdir?

Tarım, çiftçilik, hayvancılık, balıkçılık, ticaret.

4. Çatalhöyük'te yaşayan toplumun barındığı yerlerin mimarisi ile günümüzde barındığımız yerlerin mimarisinin farklı özelliklerine örnekler veriniz.

Kapı ve pencerelerin olmaması. Evlere çatılardan merdiven ile girilmesi.

Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Görsel 3.45
Sümer Ziggurati

Zigguratlar tahıl deposu olarak kullanılmıştır. Sümerler, depolara gelen ürünleri kayıt altına almak için kullandıkları işaretleri zamanla geliştirerek çivi yazısını icat etmişlerdir. Yazının icadıyla tarih devirleri başlamıştır.

Zigguratların son katı rasathane (gözlemevi) olarak kullanılmıştır. Sümerler, Ay'ın hareketlerini gözlemleyerek dünyanın bilinen ilk ay takvimini yapmışlardır.

Zigguratların orta katları tapınak ve okul olarak değerlendirilmiştir. Sümerler; matematik, geometri, tıp gibi bilimlerle de ilgilenmişlerdir.

Anadolu, tarih boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Bu uygarlıklardan biri de başkenti Çorum yakınlarındaki Hattuşa (Boğazköy) olan Hititlerdir. Hititler, hiyeroglif ve çivi yazısı kullanmışlardır. Hitit kralları, yıl boyunca yaptıklarını kral yıllıklarına yazdırmışlardır. Bu yıllıklar, tarih yazıcılığının başlangıcı kabul edilmektedir. Hititler, Mısırlılarla yapmış oldukları savaş sonucunda tarihin ilk yazılı antlaşması olan Kadeş Antlaşması'nı imzalamışlardır.

Görsel 3.46 Kadeş Antlaşması

5. Sümerler ve Hititlerin kültürel mirasa katkıda bulunduğu ortak alan aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Astronomi
B) Hukuk
C) Matematik
D) Tarih

6. Hititlerle ilgili verilen bilgilere göre aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Yazılı eserler bırakmışlardır.
B) Ülke yönetimini tek bir merkezde toplamışlardır.
C) Farklı bir medeniyetle askerî mücadeleye girmişlerdir.
D) Yazının Mısır coğrafyasında yayılmasına katkıda bulunmuşlardır.

7. Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruyu cevaplayınız.

Japonya'da bulunan Hiroşima Barış Anıtı (Görsel 3.47), 6 Ağustos 1945'te atom bombasının patladığı alanda ayakta kalan tek yapıdır. Somut olan kültürel mirası temsil eden harap betonarme yapı, gelecek nesillere aktarılması gerekli görülerek koruma altına alınmıştır. Hiroşima Barış Anıtı, dünya barışının keskin ve güçlü bir sembolüdür.

Görsel 3.47

Dabkeh (dabki), Filistin'de geleneksel nefesli çalgılar ve popüler şarkıların eşlik ettiği ünlü bir grup dansıdır (Görsel 3.48). Sosyal bir aktivite olan dabkeh; festivaller, kutlamalar, düğün, mezuniyet gibi etkinliklerde gerçekleştirilir. Filistinlilerin çoğu dabkeh dansını bilir ve sevinçlerini aileleri, arkadaşları ve komşularıyla bu dans yaparak paylaşırlar. Eşlik eden şarkıların sözleri yerel lehçelerdedir ve cesaret, güç, sevgi gibi duyguları ifade eder. Dabkeh, kültürel kimliği ifade etmenin, çeşitli kutlamaların ve sosyal bağları kuvvetlendirmenin bir yoludur.

Görsel 3.48

Safranbolu evleri (Görsel 3.49); yüzlerce yıllık bir süreçte oluşan, Türk kent kültürünün günümüzde yaşanmasına katkıda bulunan önemli değerlerimizdendir. İlçe merkezinde yaklaşık iki bin geleneksel Türk evi bulunmaktadır. Safranbolu evleri, Türk gelenekleri ve yaşam tarzı hakkında bilgi vermektedir. Ayrıca üstün sanat zevki ve incelikli ahşap işçilikleriyle de yüzyıllara meydan okumaktadır.

Görsel 3.49

Yukarıda verilen somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerinden hareketle ortak kültürel mirasın önemini açıklayınız.

- ☒ Tarihte yaşanan olayları gelecek nesillere aktarır.
- ☒ Dünya barışına katkı sunar.
- ☒ Kültürel kimliği ifade etmeyi sağlar.
- ☒ İnsanlar arasında sosyal bağları kuvvetlendirir.
- ☒ Sevgi, cesaret, güç gibi duyguları ifade eder.
- ☒ Kültürlerin günümüze aktarılmasına ve günümüzde yaşanmasına katkı sağlar.

Daha fazla örnek soru

Kavram oyunu

